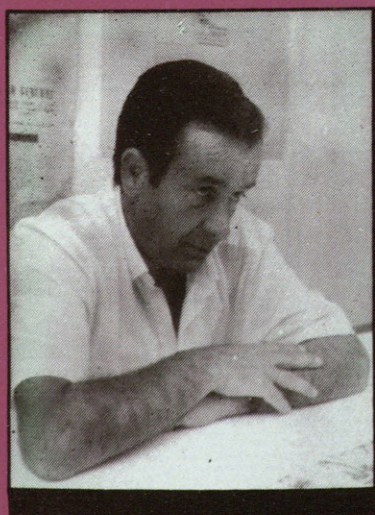


ARGIA

1986 Iraila 14 — XLIX urtea — 1.116. zenbakia — 130 pezeta (BEZ barne) / 7 libera

Trikitixa, 'infernuko auspoa': ehun urte eta gaztetzen

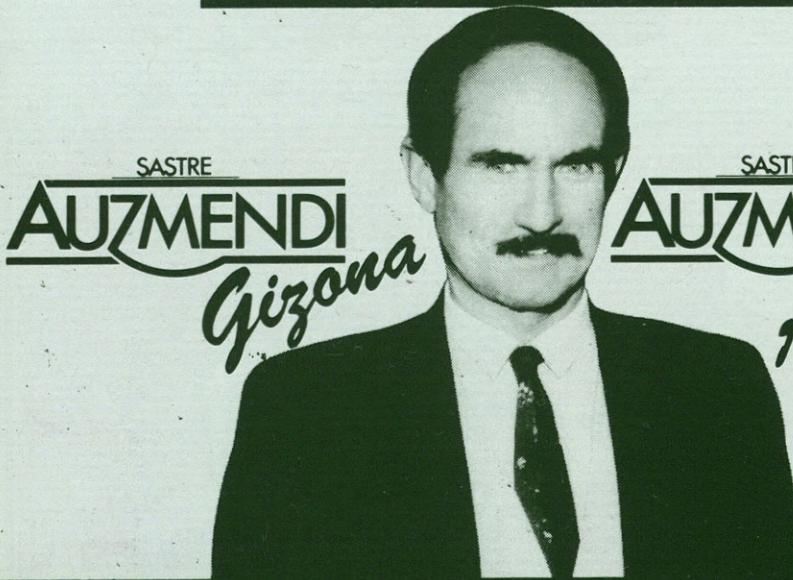


**Manuel Ibarondo (EA-NV):
«GURE ALDERDIA
ESTILOAK BEREZIKO DU
FUNTSEAN»**

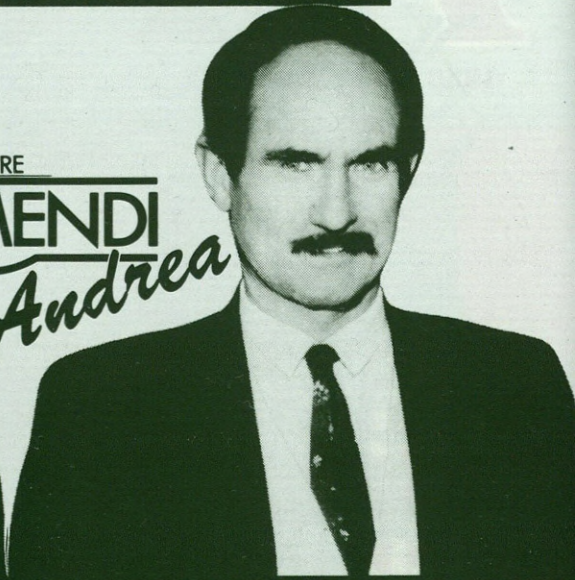
KOLDO OSORO:
Lurraren plangintza
ezinbestekoa da

**Donostiako
emakumeak gizasemeen pare azkenean.**

AUZMENDIK BISKIAK ORAINGOAN



Avda. 11 y Vergara, 1



Donostiako estiloa

**kirolzaleen
zerbitzutan**

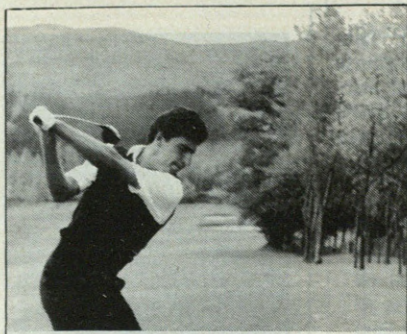


miner

donostia



271050 eta 270447



Suizan jokatu den europar Mastersa irabaztetik etorria, Txema Olazabal golf-alariarekin solasaldi luze bat irakurri ahal izango dute gure irakurleek **44. eta 45. orrialdeetan**. Hondarrabian, Jaizkibelgo golf zelaira hurbildu ginen abuztuaren erdi aldean, Joxe Mari Olazabalekin elkarrizketa erdiestera. Orduan, jakin, ez genekien joan den aste-ko tamainako garaipenik lortuko zuenik, eta horrek ustegabeen lehen mailako interesa eman dio geuk aste honetan argitaratutakoari.



Aste honetako **azken orrialdean** eritzi artikulu bitxi eta interesgarria dakargu. Aurkezpenek behar ez duen Txillardegia dugu egilea eta gaia ezin polemikoagoa izan: zezenketak. Gai hori hartuta, egileak bere bizitzan ikusitako korrida bakarra gogorarazten du eta berorri oinarri gisa hartuta burutapen batzu eskaintzen ditu, polemikarako baliagarriak gertatuko direnak, seguru aski. Zezenketak zentzugabeko tortura dira Joxe Luisentzat.

1.116. zenbakia

4.— Astegiroa.

POLITIKA

13.— Ttanttaka. **Esteban Galar.**

14.— Manuel Ibarrondorekin elkarrizketa. **Iñaki Zubiondo.**

18.— Nazioartekoa.

ERREPORTAIK

20.— PSOE eta PNV Hernaniko «Langile» ikastolaren kontra. **J. Mollarri.**

22.— Itsas zakur fraidea, animalia kuttuna. **J.M. Baradarian, I. Irazabalbeitia.**

24.— Nekazaritzaz kezkatutik, UEUn.

27.— Dossiera: Trikitixa. **Miel Harana eta Agiña.**

KULTURA

39.— Kultur ataria. **Sabin.**

40.— AEKk Bizkaian eta Gipuzkoan jardunaldiak. **I. Goitioltza.**

41.— «Izeki» taldeak lehen singlea kalean. **P.U.**

42.— Aiako Tailerrekoen zeramika erakusketa. **D.Z.**

43.— Xalbadorri omenaldia Urepelen. **I. Borda.**

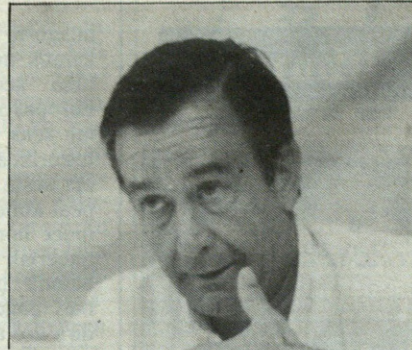
ETA BESTE

44.— Kirola: Txema Olazabalekin hizketan. **G. Arrese.**

47.— Bertsoak: Artzaia. **Lazkao-Txiki.**

48.— Denborapasak.

50.— Azkena: **Txillardegia.**



Manuel Ibarrondo, EA-NVko buruarekin egindako elkarrizketa dakargu aste honetan. Batzoki ondoan entsaiatzen duen talde rokeroaren berrundak kontraste polita egiten du. Gasteizko batzokiak irakiten dirudi. Alderdi berriaren prentsaurrekoek ezaguna bihurtu duten Larreinak hartu gaitu. Laster dator Manuel Ibarrondo, batek daki zenbakarren bileratik. Ollorak jeloskor egon behar du honen popularitatearekin. **14. orrialdean.**



Trikitixari eman diogu aste honetan hamabi orrialde luzeko dossiera. Gure artean ehun urte doi-doi eginda ere euskal herri musikan hain sakon sustraitu den eta belaunaldi osoentzako harreman sozialen aitzakia izan den trikitixa bere XIV. txapelketara iritsia da. Jadanik finalaren atarian den lehiaketa honen xehetasunekin batera, trikitixak Euskal Herrian ezagutu duen historiaren eta hainbat bitxikeriaren berri aurkituko duzu **erdiko orrialdeetako** dossier honetan.

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.

ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Iñaki Camino, Jon Barandiaran, Ostaiska Irastorza, Gorka Izeta, Josu Landa, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Xalbardin, Pello Zubiria, Joxemi Zumalabe.

Bilbon: Antton Azkargorta, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Laura Mintegi, Iñaki Uriarte, 'Anaitasuna Taldea'.

Gasteizen: Blanca Agiriano, Txotxe Andueza, Irantzu Iriondo, Josu Olano, Pablo Ruiz de Aretxabaleta.

Iparaldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Iribarren, Itxaro Borda, Allande Sokarros.

Iruñean: Jon Alonso.

Kolaboratzalleak: Xabier Agirre, Martxel Aizpuru, Itziar Alkorta, Joseba Alvarez, Enrike Amonarriz, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Amaia Elsegui, Enbido, Xabier Erro, Xarlot Etxezaharreta, Esther Forcada, Joxean Gezalaga 'Zaldubi', Gure Irratikoak, Tito Irazusta, Irulegi Irratikoak, Koldo Izagirre, Kaki, Asun Larrañaga, Josetxo Lizartza, Loreen Loidi, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Alfontso Martinez, F.J. Mendi-guren, Bego Montorio, Mikel Nabarro 'Trikuharri', Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi 'Murumendi', Joseba Sarrionandia, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Mikel Ubillos, Urederra.

Marraskilariak: Joxemi, Julio.

Publizitatea: Maximo Aierbe, Joxe Mari Ostolaza.

Administrazioa: Jon Barandiaran.

Ardua teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos.

D.L.: 80—1963.

Helbidea: ARGIA, Ametzagaña 19 Behea. 20012 Donostia.

Telefona: 28 33 99.

Inprimategia: Gráficas SEMI.

Ale Bakarra: 130 pezeta / 7 libera (BEZ barne).

1986. urterako harpidetza sariak: (BEZ barne)

Hego Euskal Herria.....4.800 pezeta.
Ipar Euskal Herria.....330 libera.
Estatu Espainola.....4.800 pezeta.
Beste atzerriak.....6.600 pezeta.
Airez.....10.000 pezeta.

liburuak

Iñaki Camlino



Engileak: Joseba A. Urizar eta Omar Nabarro.

Titulua: Giza Europa.

Argitaletxea: Susa saila 31.a.

Ezaugarriak: 96 orrialde.

Alkarren artean egin du Joseba Urizarrek eta Omar Nabarrok poesi-liburu hau, Europaren gainean goitik behera. Europako leku, garai historiko erabakigarri eta pertsonaia nagusi asko azaltzen dira beren lanean.

Europarekin zuzenean loturik ez dauden pasarte mingots batzurekin hasi du te ekina: hala nola borroaren aitzinean urkamen-di-gaiak irunsten dituenak edo baso ilunean legendu-naren kanpai-hotza urrutira-tzen arratsean.

Europari dagozkionetan, Iraultza Industrial Britainia Handiko larre berdeetan, eremubako gerlari saman bitxiz josiak galdurik bertan; izua, moztorra, eskua edo ispilua elemendutzat hartuz jolas poetiko sakonak; sifilisaren Europa helte-historikoa Mediterraneoko portu nagusi batean; Zuberotarren etsaiek Mat-lazentzako urkamendia no-la prestatu zuten; Leninek polizi zaristei, preso altxa zutenean, egin ahal izan-zien hitzaldia; Freud eta geografia psikikoa kokare-kin nahasian; Bertrand Ru-seelli Errusiako paraje izoz-tuaren errealtateak zer era-kutsi zion; Einsteinek Uni-bertsitatean nola ezagutu zuen lehen kurtsoa nexka

bilagorri xarmanta, Ameri-ketatik nola bidali zion gu-tuna gerra hasi zelarik; Europako katedralen plaze-tan suak ereindako gorroto historikoaren itzali-ezina, eta beste hamaika gai euro-pear kondatzen zaizkigu lan motx honetan. Gorabehera nabariak ditu lanak poema batetik bestera sakontasu-nari dagokionez. Aipagarri dira ere argazkiak, historia-ren pizu espezifiko handi-dun asko ageri baitira as-pertu behintzat egiten ez duen liburu honetan.



Engilea: Hergé.

Titulua: Faraioaren ziga-rruak.

Argitaletxea: Elkar.

Ezaugarriak: 62 orrialde.

Tintin eta Miluren abentura berria. Faraioaren ziga-rruak, kazetari honen Asia aldeko abentura batzu kon-datzen ditu. Beti bezala en-trenituak eta aire misterio-tsu apur batekin. Betiko ele-mentuak ageri dira: gizon gaiztoak, abere ederrak, abioiak, paisaje idealiza-tuak, abere mintzodunak. Azken titulu hau, 11.a itzu-lia gure hizkuntzan. Atsegi-na jakitea beste zenbait hiz-kuntza ttikitan argitaratua dela, islanderaz, katalanez, galizieraz...

Itzulpenaren aldetik eus-kara erraza eta ederra. Es-presioak sartzen ditu, hika-ko elkar-hizketak e.a. Edo-zein euskaldunberrik ulertu-ko lukeena, hala eta guztiz hizkuntza zeozer karrotua dela esango genuke, eta noski, marrazki hain ede-rrekin, hizkuntza bigarren planura pasatzeko arriskua.

Haur eta gaztetxoentzat

idatzia, baina noski, hain gazteak ez direnak irakurle amorratuena. Liburu atse-gina azken finean, ondo bazkaldu ondoren komo-nean oso gustora irakurtze-ko.



Engilea: Mikel Azurmendi eta Grandville.

Titulua: Grandville-n irudi-tan euskal errefrauek.

Argitaletxea: La Primitiva casa Baroja.

Ezaugarriak: 96 orrialde.

Liburu atsegina benetan Mikel Azurmendik eskain-tzen duena, Gérard Grand-ville-ren marrazki surrealis-tak euskal esaera zaharrez akonpainaturik. Lehengo orrialdean liburuaren ma-mia ongi azaltzen zaigu «Gi-zonaren larrupean animal asko». Hurrengo 71 erre-frauak, lumazko irudi xar-mantez lagunduta daude ba-nan banan. Hona hemen bat-zu: «eroen artean tontoa al-kate», «esku hotzak, amodio bera», «ez eskatu daukana-ri, maite zaituenari baizik», «gazteak baleki, zaharrak baleza», «izena handi, izana ttipi».

Errefrauek gai askotari-koak dira, dirua, emaku-meak, gezurrak, sexua e.a. Zenbait errefrau gazteleraz ezagunak ditugu, «itsuen herrian, okerrak errege» esa-terako. Dena den euskaldu-nak ditugu errefrau guzti hauek, eta denek dute kutsu ironikoa, egileak sarreran dioen bezala, zenbat eta ibi-lia latzago, irria agiriago. Marrazkiek Goyaren karika-turak gogora-erazten dizki-gute. Aurpegi itsusiak, ani-malizatuak eta espresioz be-teta. Dudan jartzeko zein aukera lehenengo, marraz-kia ala esaera.



Engilea: Angel García Sanz Markotegi.

Titulua: Florencio Alfaro Zabalegi (1882-1936).

Trayectoria y testamen-to político de un concejal republicano pamplonés.

Argitaletxea: Txertoa argi-taldaria, Askatasun Hai-zea saila 76.

Ezaugarriak: 120 orrialde.

García Sanz Markotegik, nafar errepublikar baten biografia egiten du liburu honetan, Nafarroako dogma ofizial tradizionalista hautsi nahian, hots, nafar kontser-badore eta eskubitarrena.

Florencio Alfaro Zabale-giren burruka etngabea era-kutsi nahi digu autoreak. Gi-zon liberala, estatuto basko-nabarroaren aldekoa eta errepublikarra zeharo. 1936.ean akatu zuten.

Liburu txobinista, konpli-kaziorik gabekoa, eta auto-reak dioen bezala, guda-zi-bilaren garaia hobeto eza-gutzen lagundu gaitzakeena perspektiba zientifiko bate-tik.

Gaztetako ingurua, bi errepubliketan nola izan zen kontzejal, lanik ezaren aurrean izandako jokabi-dea, Estatutoaren aurreko ikuspegia, bere idazki bat-zu, Gerla Zibilari buruz-koak eta beste Angel García Sanz Markotegiren lanean.



Egilea: Ma. Carmen Gallastegi eta Inmaculada Gallastegi.

Titulua: Un análisis económico de la ley de territorios históricos.

Argitaletxea: Eusko Ikaskuntza. Beca Agustín Zumalabe 1984.

Ezaugarriak: 80 orrialde.

Oinarritzkoa omen da Euskal Komunitate Autonomoaren erakuntzan Lurralde Historikoen Legearen papera Lurralde Historiko eta Istituzio Komunaren arteko harremanetarako. Lurralde Historikoen Legearen analisiari dagokionez, zera dugu: Euskal Komunitate Autonomoko arlo eta ekonomia publikoari dagokiona, zentralizazio eta dezentralizazioa kontutan harturik. Ingresuak sortzeko kapazitatearen dezentralizaketarako arrazoi ekonomikoak, gobernu-maila diferentek konpetentzi-banaketarako, errekurto-banaketa e.a.

Lana hiru zatitan banaturik dator: aurrenekoan, L.T.H.-ren analisi ekonomikorako elementu teorikoak azaltzen dira. Bigarrenean, L.T.H.-ri dagozkion aspektu ekonomiko guztien berri ematen zaigu, Autonomi-estatutuko artikulua dakartzala. Hirugarren atalean, egileek legeaz duten iritzikritikoa dugu.

Aldizkariaren izena: Hots. **Ezaugarriak:** 1986 uztaila-abuztua. 33.zkia. 4. urtea. 100pta.

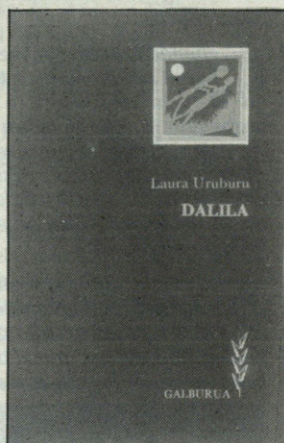
Hasteko, garai batean krossean oso goitik zebilen Larraza bakaikutarrarekin elkar-hizketa. Bigarrenik, Nikaraguako nekazarien berri eta Nikaraguaren gaineko informazioa dakartzaten bi artikulua, Euskal Txokoa, euskara zuzpertzeko jendea eta elkarteak koordinatuko dituen erakunde legazpiarraren berri, Britainiara

joan nahi dutenendako informazioa, Telleriarte, Aztiri eta Brinkolako jai zahar batzuren berri, zinema-kritika, Legazpiko COU-ko ikasleek eratu antzerki baten berri, urtxintxa animaliaz informazioa, Medikuzko Zahraren etxeaz, Zarautzko garai bateko baineruen lana zer nolakoa zen, argazkinobela, komikia, denborapasak eta udan (udazkenean beharko) ligatzera gonbidatzen gaituen azken orrialdea.



ASTE HONETAN NABARMEN

Gaztaroko amodio hautsitan barna



Egilea: Laura Uruburu.

Titulua: Dalila.

Argitaletxea: Labayru ikastegia. Galburua saila 2.a

Ezaugarriak: 132 orrialde.

Badakizue Galburua liburur-sortak literatura atsegina eta irakurterraza eskuratu nahi diola irakurleari, gazte euskaltzaleei batez ere, gaurko kezka, irriki eta sentsibiletatik hurreko literatura. Zentzu hau dute Laura Uruburu idazle gernikararren hitzaurreko berbek. Idatz Mintz aldizkariko kolaboratzaileak dioenez, benetazkoak eta fantasiazko gertaerak nahasi nahi izan ditu, gazte eta gazte-helduentzat idatziak, filosofia gehiegi gabe, liburu serioe ta sakonak pizuak omen dira eta, ideiak sakondu ezean, laztanduz bakarrik, baina azterketara eramango gaituzten itaun batzu irakurlearengan sortu nahiz.

Kontatzen dena arras ximplea da, 18 urteko mutiko eder batek emakume heldu bat (30 bat urte?) edireten du, eta jolas sexual hutsetatik hasita, afektibitatezko harreman bateraino heltzen dira. Gazteak unibertsiategiroa erabat galtzen du, etxeoketik lokarria ere etenda geratzen dela. Baina liburuak kezka batzu sortzen ditu, amodiozko harre-

manak dakartzan arantzak eta ulertu-ezinak alegia. Emakumea goxo goxo iharduten da gure gaztearekin, baina segituan zapuztu egiten zaio; gazteak ere baditu bere arazoak emakumea tratatzerako orduan, ez du asmatzen. Gozoro bizi da gaztea amets betean, maitasunaren koxkak, espak, esklusibitate-ek eta urgulujokoak ezagutzen dituen arte. Maitalea burges-girokoa izaki, froga sozial aspergarri anitz gaintitu beharko du gazteak, zanpaturik senditu arteraino. Guzti honen erdian era guztietako gertaera ohizkoak tartekatzen zaizkigu. Hitzaurrean dioen bezala, sakontasunik gehiegi gabeko liburu den arren, zalantza batzu uzten ditu airean, erantzun errazik gabeko itaunak. Akzio guttiko nobela dugu Laura Urubururen aurreneko hau, denbora guztian antzeko gauzak gertatzen dira.

Bizkaiera batuz idatzirik, bi ordu'terdiz irakur daitekeena, batek baino gehiagok gustora irakurriko du, izan ere, bizkaieraz dagoen arren, gutxi dira beste probintziatiko irakurleek ulertuko ez dituzten hitzak, eta gainera, zer arraio, bada garaia gipuzkoarrak eta gainerako euskaldunak lexiko bizkaitarraz jabetzeko.

zinema

Miarritzeko Zinemaldia prestaturik

Irailaren 23tik 28ra bitartean Miarritzen ospatuko den zinema jaialdia prestaturik dago jadanik. Bertan bi filma espaniar eta Cuba, Venezuela, Colombia, Peru, Argentina, Brasil, Puerto Rico eta Portugaleko beste hamaka filma ikusteko aukera izango da. Nahiz eta Chiletik filmarik ez bidali "Pequeña revancha" Olegario Barrera zuzendari venezuelarraren filmak Chile hartu du gai nagusiztat. Baita "Chile: hasta cuando" David Bradbury australiarraren laburmetraiak ere. Orotara hamabost filak eta zazpi dokumental izango dira 2tik 28ra Miarritzen ikusgai.

Donostiako zinemaldia

Irailaren 17an hasiko da aurtengo Donostiako Nazioarteko Zinemaldian. Hamairu herrietako filmak hartuko dute parte eta Sail Ofizialekoak Victoria Eugenia Zinemaren ikus ahaliko dira. Ordu batzu beranduago Astorian eta bihamamunean Trueba zinemaren. Hauek dira egunez egun emango diren filmak: 17an "El viaje a ninguna parte" izeneko filma espaniarrak, zuzendaria Fernando Fernan Gomez gauden emango da. 18an "Sid and Nancy" Alex Cox zuzendari britainarraren arratsalde. 19an "27 horas" Montxo Armendarizena arratsalde eta "Greed" Erich von Strheim-ena. Azken filma hau Estatu Batuetako izenean dator baina lehiaketatik at gertatzen da. Irailaren 20an arratsalde "Hombre mirando al sudeste" izeneko filma argentinatarra ikus ahaliko da, Eliseo Subiela zuzendariarena, hain zuzen ere. Gauden berriz, "Fouette" deritzan filma errusiarrak. Igande 21eko arratsaldean "Lady Jane" filma britaniarrak, Trevor Nunn zuzendaritzat duen filma eta gauden "La mitad del cielo" Manuel Gutierrez Aragon zuzendari espaniarraren filma. 22tik 26ra bitarteko egitaraua hurrengo astean emango dizuegu.



—diskoa

Izeki biztu da euskal folkerako

Izeki
IZ

Erredaziotik «Barricada»ren bateriaren zartadak sartzen zaizkidan gela honetan entzuten dut berriro ere «Izeki» taldearen single berria, eta poztu egin naiz beste talde folk bat sortu delako. Alberto Gomezek flauta trabertsera eta gozoa, Felix Santiagok baxua, Virginia Juradok mandolina eta gitarra, Aitor Serranok akordeoia, Marisa Hernandezek abotsa, Kike Perezek arrabita, Mikel Domingezek gitarra eta Aitor Gorostizak txirula, flauta, gozoa, tin whistle eta perkusioa, horra nork zer jotzen duen.

Lehendik «Egin egun»en batean genituen entzunak, baina holakoetan ez teknikak ematen du erreztasunik eta ezta entzuleak ere behar hainako arretarik. IZko grabaketa txukun honetan beren bidea zein den aurreratzaren den digute bi piezarekin: «Kattalin, txiki txiki» eta «Sorgin dantza»ekin. Oskorrikoei hain errenta onak ematen dizkien estilo batetik abiatu dira. Lertxundiren eta Ortazarren garai bateko gauzak etorri zaizkigu gogora zati batzuetan.

Zuzeneko kantaldietan eta LPan erakutsi beharko dute nola kokatzen diren folkaren munduan ari diren beste taldeen artean, zenbait ezaugarri jadanik erakusten badute ere: musikoen ugaritasunak ematen dien betetasuna, folk aski estandarizatua, ikutu zeltaren nabarmena... Eta «Kattalin, txiki txiki»rentzako Mikel Domingezek egin dituen hitzak, idatziz porrai lortu beharko ditugu; posible ote da guk bizkaiera hain gaizki ulertzea?

ARTASO

antzerkia

Azpeitiako IV. Euskal Antzerki Topaketak

Aurtengo abenduan zehar Azpeitian IV. Euskal Antzerki Topaketak ospatuko dira. Hauek dira Azpeitiako Udalak topaketa hauek parte hartzeko aurkeztu dituen bete beharreko baldintzak: antzerkiek euskaraz izan beharko dute, helduei nahiz haurrei zuzenduriko lanak aurkez daitezke, parte hartzeko asmoa urriaren 6a baino lehenago Udaleko Kultur Batzordeari agertu beharko diote eta baita beste zenbait datu ere (antzerkiaren testos, taldearen izena, etab.). Azpeitiako



Udalak partaide izango diren taldeen izenak urriaren 27rako erabakita izango dituela hitz ematen du.

arteak

Zarauzko erakusketak

Zarauzko herriak oraingoan ere hainbat erakusketak eskaintzen jarraitzen du. Torre Luzea erakusgelan, Irailaren 16a bitartean Ramon Iriondoren margoak ikus ahaliko dira. Irailaren 19tik 30erako tartean berriz, Moira Iriarterenak. Teilatupe erakusgelan aldez, 12tik 23ra bitartean Fernando Maiztegiren argazki lanak izango dira ikusgai.



Gerrate zibilari buruzko erakusketa Iruñean

Hile honen 15ean amaituko da Iruñean, Ziadadela-ko Armen Aretoan Gerrate Zibilari buruzko lanen erakusketa. Bertan argazki historikoak, kuadroak, eskulturak, liburuak, etab. ikus daitezke. Nafarroan 'Altxaketa Nazionala'ren ondorioz jasandako errepresioa azaltzeko dauden 150 panelek osatzen dute erakusketaren nabardurarik garrantzitsuenak. Interesgarria benetan!



«Zer? Zera! Zeramika ka...»

Aiako tailerrean diharduen taldeak erakusketa bat aurkeztu du Zarauzko Zazpi erakustokian eta bertan Antxon Elosuak, Ainhua Agirrek eta Amaia Zinkunegik azken urte hauetan buruturiko lana erakusten da. Antxon Elosuak zortzi eskultura aurkeztu ditu. Zortzi hauetako bakoitzak musiko bat irudikatzen du ta irudiak bakarka ikusita esanguratsuak suertatzen badira ere, zortzirak batera ikusirik jazz talde bat osatzen dute.

Ainhua Agirrek etxebizitzetako hormen itxura duten zati pusketaz baliatuz, mural moduko zerbait osatzen du. Lan hau osotasunean ikustatzuz gero, hiri edo urbano kutsua duen artelan bat soma daiteke.

Amaia Zinkunegiren lana pote edo txarroz osaturik dago eta poteek duten kolore, forma eta marrazkiei esker gauza berria ikusteko aukera eskaintzen da. Erakusketa hilaren 20a arte zabalik egongo da eta eguleek aitortu dutenez ikusitakoa gustokoa izanez gero, erosteko aukera ere izango da.

kantaldiak

■ Irailaren 19an, Arri-gorriagako frontoian **Delirium Tremens**, **Jotakie** eta **Hertzainak** taldeen emakaldia izango da gaueko 10etan.

■ Irailaren 14an, Donostiako Anoeta Belodromoan eta Gurutze Gorriaren alde **Aute** eta **Urko** arituko dira. Sarrera aurrez aldetik erosiz gero 1.000 pezetakoa izango da, bertan 1.200 pezeta. Ordua, arratsaldeko 8tan.

□ Irailaren 14an, Lizarrako plazan **Ganbara** taldeak joko du arratsaldeko 6tan.

□ Irailaren 19an Ermuako frontoian **Ruper Orderika** abeslariaren kantaldia izango da gaueko 10etan.

□ Irailaren 19an, Artzeniegan, **Imanol** gaueko 11etan.

□ Irailaren 19an, Urretxuko Ederrena frontoian, **Benito Lertxundiren** kantaldia gaueko 11etan.

□ Irailaren 20an, Debaiko frontoian eta gaueko 10etan, **Hertzainak**, **Jotakie** eta **Delirium Tremens**.

□ Irailaren 20an, Oñatiko Polikiroldegian **Mikel Laboaren** kantaldia gaueko 10etan.

□ Irailaren 20an, Karrantzako plazan eta gaueko 11etan **Potato**.



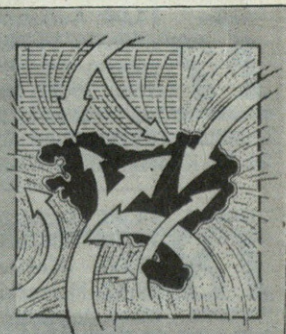
Opera Bilbon

Bilboko Ciliseo Albia izeneko antzokian opera emanaldiak amaitzeaz daude. Irailaren 15ean, eta ekitaldi hauei amaiera emanaz, G. Pucciniren 'Manon Lescaut' izeneko obra eskainiko da. Mara Zampieri da sopranoa, Nicola Martinucci tenorea, Santos Ariño baritonoa eta Bruno Rigacci zuzendaria. Euskadiko Orkestra laguntzaile izango da.

ikastaroak

Zabalegin ikastaroa

Eusko Jaurlaritzak antolatutik Zabalegin aurtengo ikasturterako ikastaro bat eratu da barazki eta loreetatik gehiago jakin nahi duen edonorentzat. Ikastaro honetan klase teoriko eta praktikoak izango dira. Urriaren 13an hasi eta Gabonak bitartean, astelehenetik ostiralera klaseak izango direlarik eta Zabalegin bertan. Gabonetatik maiatzara bitartean, aste bat etxean eta beste bat klasean egingo da. Ikastaro honetan parte hartzeko baldintza bakarra 18 urte baino gehiago izatea da eta izenemateko epea irailaren 20an bukatzen da.



GITE - IPES
DONOSTIA

EUSKAL HERRIA GERTAKIZUN
HISTORIKO NAGUSIEN AURREAN
REPERCUSIONES EN EUSKAL HERRIA
DE LOS GRANDES ACONTECIMIENTOS
DE LA HISTORIA

CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAN ALIRREZKI KUTXA PROBINTZIALA

Historia ikastaroa Donostian

Irailaren 15ean ematen zaio hasera Donostiako Injinadore Eskolan 'Euskal Herria gertakizun historiko nagusien aurrean' lemapean GITEK antolatutako ikastaroari. 15ean, 'Indoeuroparren aurreko Euskal Herria' Xabier penálver, Josean Mujika eta Jesus Azkonak aztertuko dute. 16an, 'Erromanizazioa eta inbasioak' Koldo Larrañagak eta Juan Jose Sayasek. 17an, 'Kristautasuna eta protestantismoa' Manex Goienetxe eta Artemio Zarcok. 18an, 'Amerikaren kolonizazioa' Gonzalo Anes eta Monserrat Garatek. 19an, 'Iraultza frantsesa eta ilustrazioa' Juan Madariagak eta Xoxe Estevezek. Ikastaro hau arratsaldeko 6,30etatik gaueko 10ak arte izango da.



14 irailak 11,02: Meza. 12,00: Klasikoen txokoa. 13,30: Hit Parade. 14,30: Teleberri. 14,35: Elkarriketa. 15,00: Pottokiak (m. bizidunak). 15,30: Charlie Brown. 16,30: Hardy'tar mutilak (telesaila). 17,30: «So this is Paris» (luzemetraia). 19,00: Emakume bionikoa (telesaila). 20,00: Txoria dut maite (egitarauaren aurrerapena). 20,30: Simon eta Simon (telesaila). 21,30: Gaur egun. 22,00: Basabizitza. 22,30: Kirolez kirol.

15 irailak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Pottokiak (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,00: Bidaiariak (telenobela). 16,00: «So this is Paris» (luzemetraia). 19,32: Marrazki bizidunak. 20,00: Hardy'tar mutilak (telesaila). 21,00: Gaur egun. 21,05: Plaza berri. 21,35: Kirolez Kirol. 22,05: Tenko (telesaila). 23,05: Gaur egun. 23,30: «The weather in the streets» (luzemetraia).

16 irailak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Xagu ausarta (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,00: Bidaiariak (telenobela). 16,00: «The weather in the streets» (luzemetraia). 19,30: Marrazki bizidunak. 20,00: Charlie Brown (m. bizidunak). 20,30: Gogo ibiltaria (telesaila). 21,00: Gaur egun. 21,05: Gaztetandik. 21,35: «Hold back tomorrow» (luzemetraia). 23,05: Gaur egun.

17 irailak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Charlie Brown (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,00: Bidaiariak (telenobela). 16,00: «Hold back tomorrow» (luzemetraia). 19,32: Marrazki bizidunak. 20,00: Pinochio (m. bizidunak). 20,30: Traste zaharren kutxa (zine komikoa). 21,00: Gaur egun. 21,05: Dagoenean bonbon. 21,35: Kirolak. 23,30: Gaur egun.

18 irailak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Marrazki bizidunak. 14,30: Teleberri. 15,00: Bidaiariak (telenobela). 16,00: «L'albero dei diamanti» (luzemetraia). 19,32: Marrazki bizidunak. 20,00: Emakume bionikoa (telesaila). 21,00: Gaur egun. 21,05: Crash (telesaila). 21,35: Aurrez aurre. 22,05: Barku espia (telesaila). 23,05: Gaur egun.

19 irailak 14,00: Aurkezpena. 14,02: Pinochio (m. bizidunak). 14,30: Teleberri. 15,00: Txaskarri. 15,15: Bidaiariak (telenobela). 16,00: Kafe ordua. 16,30: Kirolak. 19,32: Marrazki bizidunak. 20,00: Xagu ausarta (m. bizidunak). 20,30: Gazteak (umorezko telesaila). 21,00: Gaur egun. 21,05: Kirolez Kirol. 21,35: Hit parade. 22,15: Pilota. 23,15: Gaur egun.

20 irailak 13,30: Barku espia (telesaila). 14,30: Teleberri. 15,00: Ladrillo. 15,10: Marrazki bizidunak. 15,30: Buck Rogers (telesaila). 16,30: «It's live» (luzemetraia). 18,00: Aztiak eta zaldunak (telesaila). 19,00: Dokumentala. 20,00: Telesaila. 21,00: Ipuin harrigarriak (telesaila). 21,30: Gaur egun. 21,45: Magnum (poliziakoa). 22,45: Horkonpop.

Oharra: programazio honetan egon daitekeen edozein huts edota azken orduko aldaketaren erantzukizuna ETBrena berarena da, halaber zehaztu gabeko programena.

aste honetako luzemetraiak

Paris, maitasuna eta urkatua

Hiru hitz hauekin labur daitezke aste honetako hiru luzemetraia (laugarrenaren berririk ez zaigu iritsi). Lehenengoa amerikana topikoenetako bat dugu. Armada amerikanoa goratzeko egin izan diren milaka pelikula horietako bat, eta Parisen kokatutakoa. Bigarrena berriz London inguruan garatzen den maitasun istorio bat dugu, años veinte garai inguru hartan. Hirugarrena berriz txundigarriena da. Heriotz zigorra duen batek emakume baten desira izango du bere azken hitzean. Gau bateko denbora labur horretan maitasun eterno bat eraikiko dute.

14 iraila **So this is Paris** edota ez dakit zenbat amerikano Paris-en izendatu beharko genuke filme hau nolabait itzultzearen, zeren eta hiru marinel amerikarrek Parisen izango dituzten andantzak eta mudantzak kontatuko bait dizkigu.

Richard Quine-k zuzendutako filme honetan Tony Curtis, Gloria de Haven, Gene Nelson eta Corinne Clavel agertzen zaizkigu paper nagusienetan. Paris ezagutzera atera dira atsedena daria daukaten hiru marinel amerikar. Parisko xarmak ezagutzeaz gain neska batzuk ere ezagutuko dituzte. Joe Maxwell taberna batetan aurkituko da Colette D'Avril kantari famatuaren ondoan. Al Howard-ek Suzanne Sorel, neska frantses aberatsa ezagutuko du, hain zuzen ere, lapurtu dioten poltsa errekupeztzen ahalegintzerakoan. Davey Jones berriz, Yvonnerekin aterako da. Klub batetan lan egiten duen neska batekin alegia.

Umezurtz batzuk ere lagunduko dituzte atsedena daria honetan azkenerako "gure hiru lagunak" izango diren hauek... Gomendatzen dizugu egun horretan ez pizte tehebista. Aparatua txikitze ko arriskuan izango azra bestela... eta txikitze iristen ez bazara kezkatzen hasi zaitezke zure osasun mentallarekin.

Lotsagarria da euskal telebistak horrelako filmeak ematea. Merkeagorik ez da izango merkatuan... baina propaganda pro-amerikano hain merkea jasan behar izatea ere...!

15 iraila **The weather in the streets** Gabin Millar-en zuzendaritzapean egindako filmea dugu. Michael York, Lisa Eichhorn eta Joanna Lumley dira antzesleak.

1920. urtean kokatutako filmea dugu; Olivia Curtis, 17 urtetako neskatxa eta bere aizpa, Lady Spencer-ek eskaintzen duen luxozko jai batetara gonbidatu dituzte, Mendel-en hain zuzen ere.

Olivia, Rollo Spencer-etaz maiteminduko da.

Hamar urte beranduago, ezkondu eta dibortziatu ondoren, London hiriko Argazki estudio batetan aurkituko dugu Olivia lanean.

Bere aita gaixorik dago eta etxera itzuliko da. Trenean, etxera datorrenean, Rollorekin egingo dugu topo. Rollo, Nicolerekin dago ezkontuta...

Rollo-k esango dio elkar ezagutu zuteneko eguna artean ere gogoratzen duela. Olivia, txunditurik, liluraturik, harriturik... geratuko da. Trena herrira iritsi eta etxeraino lagunduko du Rollo-k Olivia, berriro ere elkar ikustekotan geldituko direlarik.

Londonera bueltatzekoan gartsuki ekingo diote Rollo-k eta Oliiviak maitasun harremanari... Lady Spencer ordeba berehala ohartuko da aferaz eta...

16 **Hold back tomorrow** etorkizun historikorik gabeko maitasun istorio eternal baten filma dugu.

Hugo Hass-ek zuzendu zuen bere garaian luzemetraia hau, Cleo Moore, John Agar eta Frank De Kova aktoreak agertzen zaizkigularik paperik nagusienetan.

Heriotz zigorra bere buru gainean daukan hiltzaile batek, bere azkeneko gogoa azaltzerakoan, azken gaua emakume batekin igarotzea eskatuko du.

Zigorraren ordua iritsi aurretik biak maitemindu egingo direla dio Telebistak pasa digun sipnosisak. Espero dezagun ondo aprobetxatuko zutela denbora!

ikusitakoak ikusita

Antxon URRESTARAZU

«Horkonpop»i agur?

Iruñear «Barricada» taldeari dedikatutako azken «Horkonpop» saioak duda beldurgarri bat biztu zigun gogoan: agur betiko esan behar izango al diogu igande gauetako musika saio zeharo interesgarri honi? Izan ere, esan dute Euskadiko pop eta rock taldeei emandako programa honenak egin duela, ez dela gehiagotan antenaratuko. Ez dakigu prolema zein izan daitekeen. Nahiz eta horrexiki buruzko komentario haundirik inon argitaratu ez den, egia da «Horkonpop»ek oso kalitate maila 'kuriositatezkoa' lortu duela bere historia agian laburregi honetan. Kalitateari buruzko duda-mudak ez badira, ez dakigu gaia bukatu ote zaien, baina ezezkoan gaude. Ez dugu arazo presupostarioetan pentsatu nahi. Pentsatzen dugu «Horkonpop»ek merezi duela eta jarraitu egin behar duela. Halere, programetan ipintzen segitu dute, eta ikustekoa izango da datozen asteotan zer botatzen duten: suerte piska batekin, segitu egingo dute, eta parentesi bat hartzekotan lehenbailehen itzul dadila desiratzen dugu.

«Musikaldia» delakoetaz...

Joan den astean «Hit Parade»ri buruz mintzatu ginen, eta programa horrek beste zerbaiti buruz berba egiteko parada eskaintzen digu, bide batez: klip musikaletaz, «Musikaldia» izenez eskaintzen zaizkigun klip-ak. Kalitatez oso onak dira, baina eragozpen bakarra: baten batzu sei eta zazpi aldez ere ikusi ditugu. Ez al da gehiegixoa? Gauza bat da tarteak nolabait estali behar izatea, baina oso bestea...

botoia sakatu aurretik

Akupuntura «Dagoenean bonbon»en

AKUPUNTURA nahiko zientzia Alexoterikoa da medizinareh barruan, nahiz eta gero eta onartuago eta zabaldago izan. Nork ez du ezagutzen akupuntura-mediku batengana joan zaion lagunik? Seguru denok ezagutzen dugula halakoren bat.

Horrezaz ihardungo da aste honetan «Dagoenean bon bon» programako lehenengo erreportaia. Akupunturaren berri pittin bat izateko interesgarria izan daiteke edonorentzat.

Bigarren erreportaia berriz telefonoari buruzkoa dugu. Egia esanda ez dakigu ze ikuspegitik helduko dioten gaiari. Prezioak. Alkilerrak. Funtzionamendua. Azken aurrerapen teknikoak... Edota gaur egun hain hedatua dagoen «pintaxo»en ikuspegitik.

Azkenik, eta beti bezala sukaldean prestatzeko, Iñaki Garin sukaldariak gutizi berriren bat prestatzen erakutsiko digu.

Euskal Egunkariari buruz «Plaza Berri»n

EUSKAL egunkaria dela eta ez dela makina bat gora behera izan da azken urteotan. Mahainguruak eta debateak aurrena. Jaurlaritzaren proposamena berri-agentzia bat egiteko...

Jakina da dagoeneko «Hemen» eta «Eguna» izeneko asteroko-egunkariak kaleratzear daudela.

Aitzaki hori dela medio Euskal Egunkariaren gaiari heldu diote «Plaza Berri»ko arduradunek. Espero dezagun Jaurlaritzaren ezetza jasoagatik bidean geratu garenok izango dugula hitza. Zer esanik ez zaigu falta!

Horrezaz gain beste gai bat ere ikutuko da aste honetako «Plaza Berri» programan. Eskolarteko Bertsolari Txapelketa hain zuzen ere.

«Spooky», kutxaren iluntasunean

BILOBA eta bere amona afaritan ikusiko ditugu telesail honetan. Kanpoan ekaitza dago eta beldurgarria da benetan. Saioaren izenburua ere halakoxea da, «Kutxa ilunaren iluntasunean».

Gogoratu dezagun Vic Hughes dela sailaren zuzendaria eta Sheila Burrell, Andrew Downer, Christopher Bramwell eta Justin Salmon agertuko zaizkigula pertsonaiak eskenifikatzen.

Afaritan ari direlari ea ipuin bat kontatzea nahi duen galdetuko dio amonak bilobari. Hasiko da ipuina kontatzen... Behin batean baso ilun ilun batean etxe ilun bat zegoen...

Bizi direneko etxeaz ari ote den galdetuko dio bilobak. Amonak berriaz, irrifar aguretsu bat eginez, ezetz esango dio, ipuin bat besterik ez dela.

Euskara ikastaroa Beasainen

Beasaingo Udaleko Euskara Batzordeak kanpaina bat egiteari ekin dio Iraileko hil honetan. Beasaingo Udalak diru laguntzak eskainiko ditu ikastaro hauetan zehar %80ko asistentzia betetzen dituenarentzat. Ikastaro hauek Alfabetatze mailakoak izango dira.



Donostiako AEKk matrikula epea zabalik

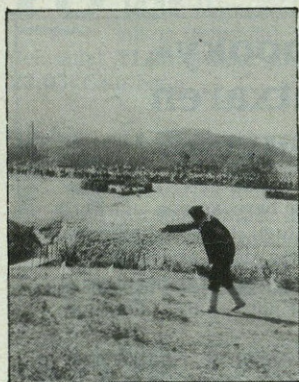
Urtero bezala AEKk neguari begira bere ikastaroak prestatu-rik ditu jadanik. Irailaren 10etik 24ra izango da izenemateko aukera. Ikastaro hauetan maila guztiak erakutsiko dira. Ordutegiak ere era guztitakoak dira, 5, 3 eta 2 ordutakoak alegia. Informazio gehiagorik behar izanez gero dei ezazue 464655 edo ta 283988 telefonoetara.

txapelketak

Euskal Herriko Trikitilarien Txapelketa

Iraila

21 Donostiako Kultur eta Turismo Ekintzetxeak antolatutako XIV. Trikitilari Txapelketa aurrera doa. Irailaren 6ean Abadiñon izandako kanporaketan Donostiako finalera pasa diren bikoteak ezagunak dira jadanik. Berdin Azpeitian hilaren 13an izandako kanporaketan gelditurikoak. Orain Donostiako Anoeta pilotalekuan hilaren 21ean, arratsaldeko 5,30tan aurreko kanporaketetan gelditutako 8 edo agian 9 bikote onenek jokatuko duten txapelketaren zai egon behar.



Euskal Herriko XX. ardi txakur txapelketa

Euskal Jaien Batzordearen laguntzarekin Gerediaga Elkartek antolatu du aurtien Euskal Herriko XX. ardi txakur txapelketa. Irailaren 14an Durangoko Eguskitza landetan ospatuko da goizeko 11etan.

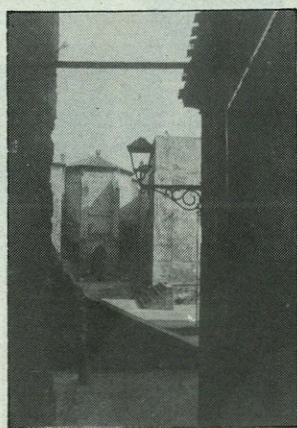
ihardunaldiak

Ikuskizun ugari Portugaleten

Irailen zehar eta asteburuetan bereziki, musika saio bikai-
nak entzuteko aukera izango dute jarrileroek, Edex-Lan Kooperatibaren programazioari esker. Azken kontzertua hila-
ren 20an izango da eta Dolphin Blues Band izeneko taldea entzuteko aukera izango da. Kontzertuaz gain, ikastaroak ere izango dira Portugaleten, aipatu Kooperatibaren eskutik. Kitarra elektrikoa eta bateria erakutsiko da hain zuzen ere. Gabriel Rosalesek kitarra erakutsiko du eta Manuel Gallardok bateria -azken honek irailaren 22tik aurrera. Bestalde, hil honen 19an hemeroteke eta biblioteka sailak bukatuko dira, eta egitaraua borobiltzeko txango edo eskursio egin-
go dira: bata Donibane Lohitzunera eta bestea Miarritzera.

Aintzinako eta behineko liburu azoka

Donostian ospatzen ari den Aintzinako eta behineko liburu azoka bukatze-
ar dago iadanik. Irailaren 14a arte egongo da zabalik Sa-
rriegi Plazan III. azoka hau. Bertan 27 estand eta 15 ar-
gitaletxe liburu ugari sal-
neurri berezitan erakusten ari dira. Ordutegia goizeko 11etatik ordubatak arte eta arratsaldeko 5,30tatik gaue-
ko 9,30ak bitartekoa da.



Kilometroak 86

Aurtien Deban Urriaren 5ean ospatuko den «Kilome-
troak-86» ekitaldia baino lehen ekintza ugari ospatuko da Deba alde horretan. Irailaren 13an hasiko dira ekintza hauek eta egun honetara «Bertso Saioa» lemapean hogeit bat bertsolari bilduko omen dira Lastur izeneko auzoan. Bertso saioa amaitu ondoren afari bat izango da. 16an haurrek eus-
kal filmak ikusteko aukera izango dute eta 17an eskoletan haurrek pairatzen duten porrota edo frakasuari buruzko ma-
hai inguru bat ospatuko da. Hurrengo egunetarako ere bada-
go nahiko gauza prestatu-rik dantza eta musika jaialdiak, pi-
lota partidua, bertsolariak, antzerkia, filma emanaldiak, etab. Ekintza guzti hauek urriaren 5ean Denako Itziar-
ko Ama ikastola laguntzeko asmoz ospatuko den egun hori gi-
rotzeko asmotan.



URRIAK 5

DEBA

KILOMETROAK 86

Gazteen lan geldiketa gutxitzeko programa

Iruñeako Udalak gazteen ezbesteko lan geldiketa gutxitzeko programa bat egin du. Programa honen barruan tailer profesionalean, nahiz granja batetan lan egitea sartzen da. Tailer profesionalak 15 eta 17 urteren artean dauden gazte eskolatugabeentzat izango dira soilik. Tailer hauetaz interesaturik dauden gazteek beren ingurune Segurantz Sozialean eman dezakete izena irailaren azken astean. 18 urtea goragoko gazteentzat berriz, ikastaro berezi batzu eratu dituzte (sukaldaritza, forja, jostungintza...) Izenemateak ere irailaren azken astean egin behar dira. Ikastaro hauek urriaren 6an hasiko dira.

lehiaketak

Astigarragan Sagardo lehiaketa

Astigarragan irailaren 20ean eta gaueko 8tan bertako pilotalekuan Euskal Herriko Herriarren arteko Sagardo lehiaketa ospatuko da, lehiaketa afari barruan egingo delarik, bertan herritar bakoitzak puntuazioa emanaz. Lehiaketa honen inguruan festa bat antolatu da. Egitaraua honoko hau duzue: arratsaldeko 7tan, trikitixa ibiliko da kaleetan zehar. 8tan, Sagardo Jaia: Afari-lehiaketa, Lizaso eta Lazkano bertsolariak eta Sagardogile zaharrei omenaldia. Bukaeran Erromeria izango da. Afarirako izenemateko epea irailaren 15ean amaitzen da (1.700 pezeta). Informazio gehiago lortu nahi baduzu edo ta izena eman nahi baduzu toki hauetara jo: Gure Izarra Elkartea (551011 telefonoa) edo Zipotz Elkartea (557963 telefonoa).

XII. Azkue sariketa

Bilboko Aurrezki Kutxak XII. Azkue sariketa aurkeztu du. Hiru sail ezberdinetan banatzen da sariketa hau: eleberrria, olerkia eta ikerlana. Lanak euskaraz idatziak behar dute izan. Gai aldetik libreak dira, lehen saririk jaso gabeak eta argitaragabeak izan behar dutelarik. Bilboko Aurrezki Kutxa jabetuko da sarituak izan diren lanetaz, argitaratze-eskubideak beretzako gordezten dituelarik urtebeteko epean. Lanak urriaren 31a baino lehen bidali behar dira helbide honetara: Bilbo Aurrezki Kutxa, Gran Via, 23, 48001-Bilbo.

V. Argazki lehiaketa Oreretan

Oreretako 'Euskaldarrak' eta 'Lagunak' elkarteek udaltxearen laguntzarekin V. Argazki lehiaketa antolatu dute. Bi sail ezberdin ditu lehiaketa honek: bat librea eta bestea Orereta inguruan dabilen edo ta Madalena inguruan dabilen gaia darmanan. Argazkiak txuri beltzean nahiz koloretan aurkeztu daitezke. Lanak bidaltzeko helbidea honoko hau da: S.D.C. Lagunak, Olibet Poligonoa, 5 Orereta. Lanak bidaltzeko epea urriaren 17a izango da.

Gasteizko Gobernuaren literatur sariak

Gasteiko Gobernuaren literatur sariak Kultur Sailak egunotan egin du urtero eratzen dituen literatur sarietarako deia. Nobela, poesia, antzerkia eta entseguan aurkeztu daitezke lanak. Gai aldetik askatasun osoa emanda ere luzera aldetik arau batzu ipini dituzte. Lanak orijinalak behar dute izan, inon saritugabeak eta egileek Euskal Herrian jaio edo bizi direnak. Epea abenduaren 21ean itxiko da.

jaiak

Bizkaia:

- ☐ Karrantza 18an.
- ☐ Galdakao 14an.
- ☐ Lezaman 14an.
- ☐ Sondika 14an.

Gipuzkoa:

- ☐ Lezo 14an.
- ☐ Urretxu 24an.

Araba:

- ☐ Artziniega 21ean.
- ☐ Mendibil 15ean.
- ☐ Antoñana 221ean.
- ☐ Comunion 15ean.
- ☐ Salcedo 22an.

Nafarroa:

- ☐ Artieda 17an.
- ☐ Ahuntzegi 19an.
- ☐ Itza 14an.
- ☐ Eskaroze 15ean.
- ☐ Esteribar 15ean.
- ☐ Isaba 17an.
- ☐ Lerga 14an.
- ☐ Oleriz 15ean.
- ☐ Satrustegi 15ean.
- ☐ Tiebas 17an.
- ☐ Usi 22an.
- ☐ Alesbes 17an.

Euskal Jaiak Ordizian

iraila

14

Bukatzeaz daude da goeneko Ordiziako Euskal Jaiak. Honokoa duzue irailaren 14eko egitaraua, Dantzari Txiki eguneko, hain zuzen ere: eguerdiko 12tan parte hartu behar duten taldeen martxa, 1,30tan Plaza Nagusian talde guztien dantza bakarra, arratsaldeko 2tan dantzarien bazkaria eta arratsaldeko 5tan Plaza Nagusian talde bakoitzaren bakarkako saioa.

Narbaiza eta

Egileor-i

omenaldia

Irailaren 21ean Eibarko Udalak Narbaiza eta Egileor bertsolariak omenduko ditu Arraten. Eibartarra da Narbaiza eta bergararra Egileor. Goizeko 11etan meza eta ondoren, 12,30tan bertsolariak Arrateko zelaian. Tarte batean opariak emango zaizkie bi omenduei. 2,30tan bazkaria eta arratsaldeko 5,30tan dema proba izango da.

bertsolaritza

Bertso-paper lehiaketa

Aurtan Donostiako Herri Irratiak bere 25. urteurrena ospatzen du. Hori dela eta bertso paper lehiaketa bat antolatu du. Honakoak dira bertan parte hartzeko bete beharreko baldintzak: edonork har dezake parte; lanek orijinalak izan beharko dute; bertso sorta bakoitzak gehienez 12 bertso eta gutxienez 8 izango ditu; gaia bakarra izango da: Loiola Irratia: lehen, orain eta gero; lanak urriaren 31 baino lehen honako helbidera aurkeztu beharko dira: Loiola Irratia z/g. Loiola saindutegia, Azpeitia 20.730. Hauek izango dira irabazleak aukeratzeko bidea: sorta guztietatik epai-mahaiak 8 onenak aukeratu dituzte. 8 horiek beren bertsoak Loiolan grabatuko dituzte. Zozketa bidez binaka taldekatuko dira eta zuzeneko programa batzuen bitartez entzunleei entzun araziko zaizkie. Entzunle eta epai-mahaiaren artean erabakiko da nor izango den irabazlea.

Irailaren 13an Ordizian bertso saio biaina ospatuko da gaueko 10,30tan Herri Antzokian. Hauek izango dira partaideak: Sebastian Lizaso, Amuriza, Lopategi, Murua, Xanpun eta Mañukorta. Gai jartzalea Rufino Iraola izango da.



dantzaldiak

Dantzak Oñatin, Aretxabaletan eta San Vicenten

Hurrengo egun hauetan Euskal Herriko haurrek zenbait tokitan beren Euskal Jaia ospatuko dituzte. Irailaren 14an adibidez, Oñatin haurren Euskal Jaia ospatuko da eta bertan bailarako zortzi dantza talde bilduko dira. Egun berean, 14an alegia, Gasteizko San Vicente auzoan Maiatzako jatsiera izeneko ospakizuna izango da ikusgai. Bukatzeko, irailaren 21ean Aretxabaletan bailarako haurren Euskal Jaia ospatuko da.



kirolak

Irailaren 15ean amaituko dira Eloreko Probalekuan ospatzen ari diren idi demak. 7 egun ezberdinetan banaturik dauden 24 bikote dira bertan parte hartzen ari direnak, proba honen azken egunaren data bezala hilaren 15a jartzen delarik.

Irailaren 21ean, arratsaldeko 5,30etan idi dema proba bat izango da Arraten. Bertan banatuko iren sariak 60.000 pezeta lehenengoarentzat, 50.000 bigarrenarentzat eta 40.000 hirugarrenarentzat izango dira. Dema hau, Eibarko Udalak Narbaiza eta Egileor betsolariak omentzeko prestatu duen egitarauaren barruan sarturik dago.

Donostiako III. Maratoi Erdia

Iraila

29 Aurtengoan ere, irailaren 29an eta goizeko 9tan, emango zaio irteera Donostiako III. Maratoi Erdiari. Dagoeneko 200 korrikalari baino gehiagok eman dute izena parte hartzeko, lehengo urtearekin konparatuz partaide gehiagoren parte hartzea espero delarik.



Traineren tenporada amaitzear

Hile honetan amaitzen den traineren tenporadaren barruan 14an Kontxako Bandera jokatu da Donostian. 11ean, Santoñako Bandera Santoñan. 16an, Bermeoko Ikurriña Bermeen. 21 eta 22an, «Gran Premio Nervión» Portugaleten.



Munduko Txapelketa Pilotan

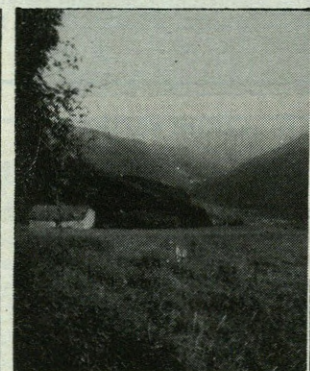
Dagoeneko hasia da Mendizorrotzako Polikiroldegian ospatzen ari den txapelketa hau, 13an hasi zen eta 21ean amaituko bait da. Bertan pilota mailako arlo ezberdinak ikusteko aukera dugu: punta, eskuz banaka, eskuz binaka, pala motza, gomazko paleta eta frontenisa.

mendi ibilaldiak

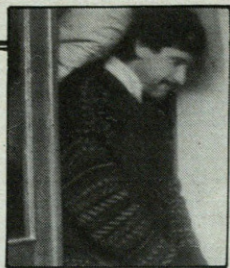
Ernioko festak irailan zehar

San Juan Txiki egunean hasiak dira dagoeneko urtero Ernio mendiaren inguruan irailan zehar ospatzen diren jaiak. Jakingo duzuen bezala munduak biltzen dira urteroko erromeri alai hauetan. Bertan trikitixa dantzatzeko aukera galanta izaten da nahiz eta sasoia bueltatzeko anixakin egindako erroskila txuriak galanki jan behar izan.

irailaren 21erako



- ☐ **Erdella** (Elorrio): Mendizaleen eguna Betsaiden.
- ☐ **Euskalduna** (Andoain): Mendizaleen eguna Betsaiden.
- ☐ **Kresala** (Donostia): Kantabriako mendi-zerrara irteera.
- ☐ **Artibai** (Markina): Mendizaleen eguna Betsaiden.
- ☐ **Gorla** (Bergara): Mendizaleen eguna Betsaiden.
- ☐ **Sestao**: Mendizaleen eguna Betsaiden.
- ☐ **Miru-Gain** (Otxandio): Mendizaleen eguna Betsaiden.
- ☐ **Aitzarte** (Donostia): Lekaroz - Alkurruntz - Otxondo.
- ☐ **Anaitasuna** (Azpeitia): Mendizaleen eguna Betsaiden.
- ☐ **Bortukariak** (Atarratzte): Ahunera Leskuniketik. Irteera goizeko 6,30tan Atarratzetik.
- ☐ **Tabira** (Durango): Irailaren 20 eta 21ean akanpada.
- ☐ **Anaitasuna** (Iruñea): Orontz - Santa Barbara - Isaba.
- ☐ **Pagoeta** (Zarautz): Mendizaleen eguna Betsaiden.
- ☐ **Lagun - onak** (Azpeitia): Mendizaleen eguna Betsaiden.



Txomin Iturbe Algerian agertu da azkenean

PARISKO gobernamentuak Gabongo errepublika afrikarrera igorri ondoren, Algerian agertu da Txomin Iturbe, berak eskatu eta Algeriako gobernuak onartu duelako dirudienez. Algeriako egonaldia ere Txominentzako probisional delako argitaratu den arren, hori hola delako ziurtasunik ez da. Inaki Esnaola abokatuaren ustez, Txomin Algerian onartzeak badu esanahi zehatz bat, mundu guztiak beregan sinbolizatzen duen erakundeak errespeto bat badukeela munduan zehar alegia. Eta bestetik, Madrilgo gobernuak atzerrietako aferetan ez dituela gauzak beti aldarrikatu dituen bezain lotuak. Telesforo Monzonek hainbeste alditan aipatua zuen «pase Vd., señor Embajador» figura hura hainbeste erabiltzen bazuen, egunen batean Euskal Herrian Algeriako etsenplua gertatzearen esperantzatan aipatzen zuen. Bestalde, ETako militanteak entrenatzeko lekutzat Algeria aipatzen zenetik urteak pasatu dira, eta espainolentzako ere ez dauka orduko irudi gaiztorik.

Ordena publikoaren arrisku izatea Parisko gobernuak espulsatzeko aski

AGINTEAN daramatzan hilabete urrietan ongi nabarmendu ditu Chiracen gobernuak errefuxiatuekiko dauzkan asmoak. Orain arte estraditaturako euskaldun hegotarrek 1945eko dekreto bat zela medio izan badira espainolei entregatuak, oraintxe Parlamentuan ontzat eman eta Batzorde Konstituzionalak begi onez ikusi duen lege berriaren bidez aski izango zaio gobernuari edozein errefuxiatu ordena publikoarentzako arriskutsu dela eriztea Estatutik kanporatzeko eskubidea eduki dezan. Estatu Frantsesa «Terre d'Asile» edo babesleku zeneko garaia paseak zirela garbi bazegoen, orain gainera auzitegien kontrolatik at eta ejekutiboaren arbitrarie-tatearen mende geratzen dira erabat errefuxiatuak. Iparraldean diren errefuxiatuek horren berri edozein momentutan izan dezakete.

Gipuzkoako jeltxideen aparatoak espulstioaren bidea aukeratu du

KONPROMISO latzean zeuden, eta daude, Gipuzkoako jeltxideak, beren herrialdeko aparatoaren jabe diren kritikoak alegia. Nafarroako militante gehienak kanpoan, Arabako erdiak baino gehiago EA-NV sortzen, eta berek zer egin? Espulstioaren bidea hautatu dute, eta horretarako Nafarroako jeltxideek egin zuten bide beretik abiatu dira: alderdiaren estatuto konfederalen arabera, rejonak bakoitzak duen subirano-

tasuna aldarrikatu dute. Nafarroan hori bera aipatu zuten orain espulstiatuak direnek Arzalluzek Herrero de Miñonekin egindako tratua onduz Iruñeko Parlamentuan abstentziko agindua hautsi eta kandidato eskuindarrari kontrako botoa eman ziotenean. Horren ondorioz sortu zen gaur Claveria buru duen gestora. Gipuzkoan ere sektore ofizialistako militanteak beren buruak agertzen hasi dira, eta gestorarako izenik ez da faltako. Oraindik falta dena da jakitea zer egingo duten Gipuzkoako kargu hautetsiek, gehienak, eta inportanteenak batez ere, isilik bait daude. Kalkuluak kontuz egin behar dira, betirako hondamendia bait dago jokoan, eta denak ez dira Sabin Zubiri bezain kamikaze izanen.



Elisabeth Huerta: antiterrorismoan Gonzalezek lotsa guztia galdu

LAUROGEITAMAR guardia civilek Tomas Linaza aita nork torturatu zuen frogatzeko ezagupen saio batetik pasa behar badute, bere garaian La Salve-ko komandantzia Linaza interogatu zutenen izenak eman nahi izan ez zirelako da. Orain, Guardia Civilaren eta «ABC» egunkari eskuindarraren eraginez, Felipe Gonzalez bera zikindu da guardia civilei jueza aginduari muzin egitea agindu dien paperaren aferarekin. Presioak handiak izan dira teniente koronel batek sinatutako bigarren papera Madrilgo gobernuak ontzat eman duenerako, eta ikusi behar zen Gonzalezen asesore juridikoa telebistaren aurrean argudiatzen Elisabeth Huerta-k gobernuaren kontra jarritako salaketa ezin zela aurrera joan legalitatearen kontrakoa zelako, jueza bera balitz bezala. Juezen elkarrekin bezala beren instituzioak agertu dituzte protestak, baina espero izateko da juezen eta polizien arteko borroka hau, aspalditik biztua dutena, helburu batekin eginga deal: Audiencia Nacionalaren esku gera daitezela tortura kasu guztiak ere, polizia eta guardia civilen lasaitasunerako.

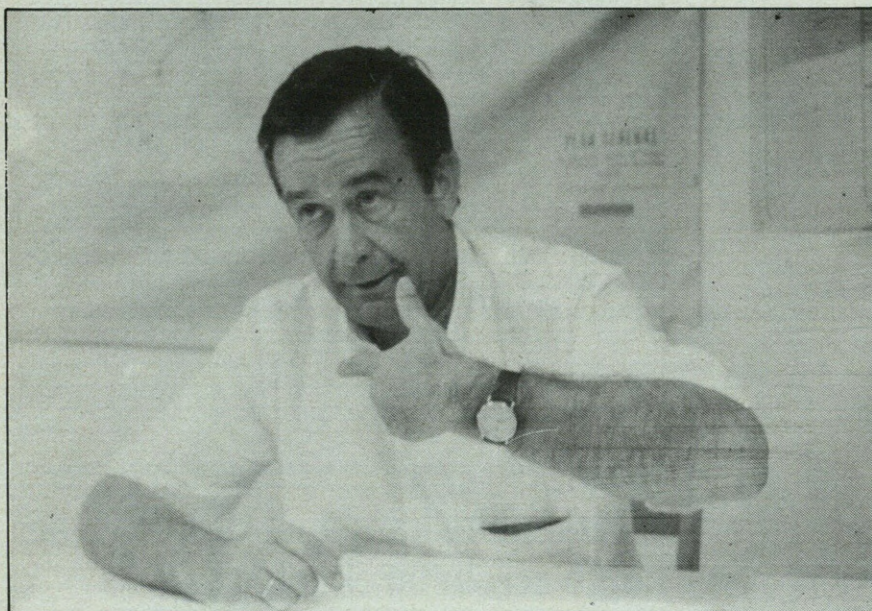
Udazkeneko kanpaina HBkoen kotxe erreketarekin hasi da

AMNISTIAREN aldeko mugimendukoek ironiaz aipatzen badute udazkenaren hurbiltzearekin hasten direla Euskal Herrian detentzio boladak —Elorriko estrena beldurgarria izaki, nonbait, hosto erorketaren hasiera— aurten udatik HBko militante eta aldekoen kotxe erreketak dabil su bizian. Errefuxiatuen aldeko kanpainetan erre diren kotxeen kontrapuntua zirudien hasiera batean, baina turista gehienak joan dira eta hala ere erreketak segitzen du. Iruñetik Irunera, herri askotan kixkali dizkiete HBko edo LABeko jendeei kotxeak, baina Tolosatik Donostiarako zona dute gogoko, Andoain-Hernani-Lasarte inguru horren amorratuak direla. Momentuko haserrealdi bat, ala gerra zikinaren beste eskalada planifikatuago baten hasiera?

Manuel Ibarondo, EA-NVko buru

«Gure alderdia estiloak bereziko du funtsean»

Harriduraz ediren dugu Gasteiz hiriaren bihotzean bi pisutako etxez osaturiko auzo hau. Batzoki ondoan entsaiatzen duen talde rokeroaren burrundak kontraste polita egiten du. Gasteizko batzokiak irakiten dirudi. Alderdi berriaren prentsaurrekoek ezaguna bihurtu duten Larreinak hartu gaitu, eta komentatzen digu kostatu dela zenbait alderdikideri lokal honen giltzak entregatu behar direla buruan sartzea; PNVren izenean dagoelako. Laster dator Manuel Ibarondo, batek daki zenbakarren bileratik. Ollorak jeloskor egon behar du honen popularitatearekin.



Manuel Ibarondoren ustez NV ez da PNVren antzekoa, PNVk izan beharko lukeenarena baino.

ARGIA.— Nondik datorren eta nola sortu denaz aparte, nora doa Eusko Abertzaleak — Nacionalistas Vascos alderdia?

Manuel Ibarondo.— Eusko Abertzaleak ez da betiko nazionalismoaren agerpena besterik. Euskal nazionalismo garbia, zentzu honetan: ez dute mugatzen gaurko alderdi politikoen estrategiek, edo pragmatismo politiko batek, edo oinarri nazionalistez PNVk egin

duen utzikeriak. Horregatik esan daiteke gurea alderdi nazionalista klaroago bat dela.

A.— Zatiketa ezinbestekoa al zen, inola ere konponezina?

M.I.— Bai, bai. Plazaratu dugun agiri horretan esaten da krisiaren arrazoiak ugariak izan direla, baina gauza bat izan dela krisia konponezin bihurtu duena: alderdiaren zuzendaritzaren jarrera moldakaitz, despota eta harroa.

Negoiazteko gai ez da izan, eta egin duen bakarra izan da beren ikuspegitik apartatzen zirentzako disziplina-espedienteak, zigorrak, barne auzitegiak, espultsioak, purgak...

Honek edozein bakeratze ezinezko bihurtu du. Zeren, gainera, nere ustez erabat antidemokratiko diren oinarrietatik abiatu bait dira. Ez dadila pitoke-riekin etorri Arzalluz adiskidea, alderdi hori guztien artean demokratikoena dela argudiatuz. Nik ez dakit gainerako alderdietan nor den nor baino demokratikoagoa, baina PNV demokratikoa ez dela esan diezazuket. Araban, zehazki.

A.— Krisiaren oinarrietan arakatzuz LTH famatua etabar aipatu dituzue, baina horiek gaur egundik begiratura joera ezberdinak zeudeneko garaiak dirudite. Krisia, benetako krisia, noiz ikusi zenuen konpondu ezinezko gauza bezala?

M.I.— Emeki aurreratuz etorri den prozesu bat izan da. Hala ere nik aspalditik uste nuen krisi honek irtenbiderik ez zuela, baina askok zioten bazegoela eta barruan lanean segi behar zela. Baina nere eritziz konpontzerik ez zegoen, gutxienez orain dela bi urte baino lehenagotik. Horretaz konbentzitua nengoen Gasteizko Uri Buru Batzarren zuzendaritza eman zidatenean. Gauzak konpontzeko gogoak bai, denok geunden horren irrikaz, baina nere barnean hori oso zail ikusten nuen.

A.— Beti arazoak Bizkaiarekin sortzen direla dirudi.

M.I.— Ez, bai zera. Ez da Bizkaiaren arazoa, zeren, gauza bitxia da, Bizkaiaren agintzen daudenak bi gipuzkoar dira. Herri kontzepzioa dago erdian. Antzinatik foralista izan den Herri honetan, probintzialismoa bultzatzeak herrialdeen arteko lehia gogortzen du. Norbera bere herrialdean itsutzen bada, azkenean gertatzen da bizkaitarrak gero eta bizkaitarrago direla, arabarrak arabarrago, gipuzkoarrak gipuzkoarra-

go eta nafartarrak nafartarrago. Eta Herri honetan gertatzen dena da euskotarrak falta zaizkigula, hori da Herri honetako trajeria: gipuzkoarrak, bizkaitarrak, arabarrak eta nafartarrak badira, baina euskotarrak dira falta direnak.

Ez bait da nazio kontzepzioa. Eta Herri honek behar dituenak dira instituzio sendo batzuk, dituen arazo gogorak konpontzeko. Begira BEZ edo IVA horrekin zer gertatzen den: Bizkaiarentzako ona da gaurko eredu, inportazioa handia delako, petrolio eta beste; baina Araba eta Gipuzkoarentzako, esportazioak direla medio, askoz txarra da. Euskadientzako, bere osotasunean, zer da ona? Horri eutsi behar zaio, eta aurrera. Zeren bestela hasten gara probintziak, gero eskualdeak, eta azkenean herriak hitzegiten hasten gara. PNVn, LTHrekin ikusi den bezala, atzera jo da Herri proiektuaren ikuspegian.

A.— Zenbaterainoko garrantzia izan du krisian PSOREkin sinatutako legealdi tratuak?

M.I.— Tratu kojuntural bat da, eta Jaurlaritzari balio izan dio presupostu batzuk aurrera ateratzeko. Dena dela, begibistakoa da prezio oso garestia edukit duela: Estatutoaren kontra ateratzen diren lege guzti horiek, eta irentsi behar izan ditugunak. Prezio latza presupostuak aurrera ateratzen ahal izateko, eta hain denbora laburrerako gainera.

A.— Arzalluzek, beste gauza askoren artean, behin eta berriro esana du alderdia kontrolatu nahi izan duzuela, eta ez lortzean eszisia antolatuz duzuela.

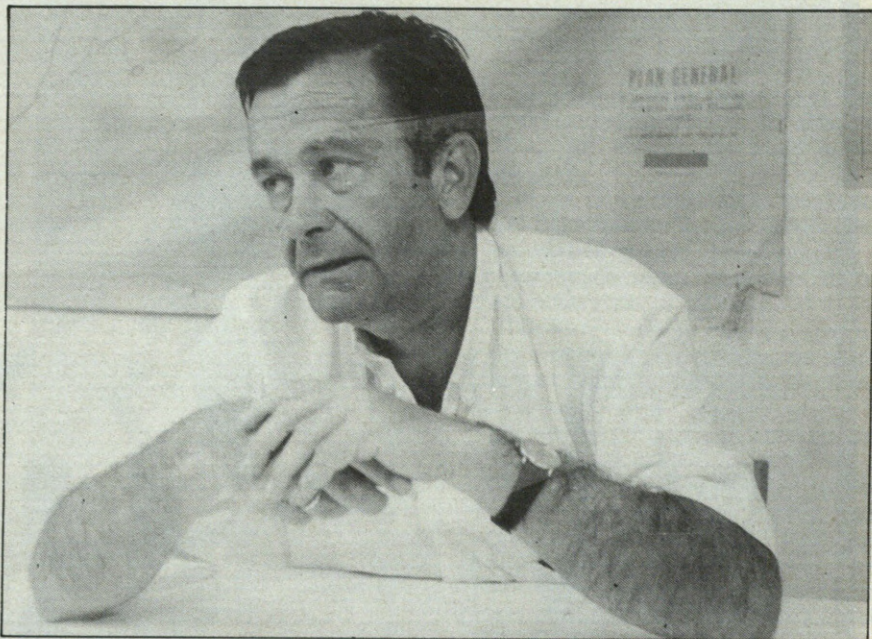
M.I.— Lelokeria handi bat da hori. Guk proposatzen genuen bakarra zera zen, Arabari ordezkartza demokratikoa izatea, Arabako zuzendaritzan gehiengo ordezkaria egotea, minoriak bere erizpideak ezartzea bukatuz. Formula bezala, Gipuzkoako egitura eskaintzen genuen. Arabako militanteen erdiak baino gehiago gehiagok eskatu zuten honi, ABBk ez bakarrik ez onartu, erantzun ere ez zion egin.

Gehiengoak nahi zuen zuzendaritzan parte hartu, eta erantzun ere ez zaio egin. Arzalluzek esango du gero alderdi hau dela guztietan demokratikoa. Nik esan dezaket ezetz, ez dela demokratikoa, eta Arabari dagokionez are gutxiago.

A.— Hori Arabari dagokionez...

M.I.— ... Eta pentsa hasten bagara Nafarroako kasuarekin. Hori el kolmo da. Afiliazioaren ehuneko bata izatea erakundearen kontrolatzen duena, ezin sinistua da. Ertzekoa. Baina nahiago dut Arabakoaz hitzegitea, hau da-eta ongien ezagutzen dudana.

A.— Alderdi berriaren sustraia PNVko sektore kritikoa da. Ezaguna da sail horretan jende eta joera ez-



«Autodeterminazio eskubidea aldarrikatzen dugu, Euskal Herriaren eta Estatu Espainolaren arteko hitzarmenak kunplitutako direla ziurtatzeko».

berdinak daudela sartuta.

M.I.— Ez da organizatua egon, egitura eta erizpide batzuen arabera, gehiago izan da sentimentu bat, sentimentu nazionalista bat, zuzendaritzaren jokabide autoritario eta ia kastrense onartzen ez duena. Begira barne auzitegiek nola erabakitzen duten: ze erizpiderekin, ze ariera antijuridikoa duten, auziperatuari entzun ere egin gabe kondenatzen dutela, inolako frogarik ekaritzen utzi gabe... Ezin onartuzkoa da.

A.— Asuntza da azkenean partidu berria sortu duzuela. Zertan bereziko da PNVgandik?

M.I.— Diferentzia handiak dira. Funtsen estiloan bereziko da, talante horretan, jokatzeko moduan, pertsonen honestitatean. Azken finean hautesleak pertsonen begiratzaren diete, azkenean ideologiak oso gauza zehazkabeak bait dira. Estilo hori, iharduteko modu hori da neretzako inportanteena.

Hori alde batera utzita, PNVgandik gure kontzepzio nazionalistak bereizten gaitu. Euskadiri «país» bezala garrantzia handiagoko eman nahi diogu probintziei baino, bakoitza bere lekuan utziz. Azpimarratu nahi dugu Euskadi bi Estatu zititutako Herri bat dela eta bateratzea nahi dugula, Iparraldeko eta Hegoaldeko lurraldeei garrantzi bera emanaz.

Bestalde, autodeterminazio eskubidea aldarrikatzen dugu, garrantzia bezala, hemendik aurrera Euskal Herriaren eta Estatu Espainolaren artean sinatutako diren hitzarmenetan Estatu Espainolak berea kunplitutako duela ziur egoteko balioko duen garrantzia, horiek kunplitu gabe gure Herria eskuak lotuta aurkitu ez dadin.

A.— PNVk ez al du autodeterminazio eskubidea defenditzen?

M.I.— PNVk baztertu egin ditu hainbat oinarri nazionalista. Lehen aipatu ditudan pragmatismo eta aferra horiek direla medio, azkenean bukatu du alderdi errejonalista baino ezer gutxi gehiago izaten. Gu egiazko nazionalistak gara, beti izan garen bezalakoak. Zeren eta gu ez gara aldatu ezertan, guri besteek kanbiatu digute asuntza. Ardazak esan zuena, alegia Estatutoa bera helburu ez dela esan duenak Herria engainatu duela... edo independentziari uko egitea... Beste gauza bat da ikustea ez dela posible, ikus dezagun zein formula aplikatu ditzakegun, baina nola ahaztuko dugu independentzia?

A.— Printzipioetan, beraz, asko hurbiltzen zarete PNVrengana.

M.I.— Ez, ez. PNVk izan beharko lukeenera bai.

A.— Behar bada eguneroko praktikan errezago izango duzue elkarlana. Hor dago Jaurlaritzaren dimisioaren gaia eta beste.

M.I.— Baina oso gauza diferentea da hori. Gobernuak dimitituko du, aurkeztuko gara hauteskundeetara eta tira aurrera. Horrek ez du berriz adiskidetzerekin-eta zerikusirik.

A.— Zerikusiren bat izan dezake. Zuen parlamentariak erabaki beharko dute gobernuari laguntzen dioten ala ez.

M.I.— Segun eta nola. Bakoitzaren gobernu programaren arauera erabaki, ko dira gauza horiek.

A.— Herri Batasunarekiko zein antza eta zein diferentzia duzue?

M.I.— Nazionalistak diren indar guztiekin antza ematen digu gure kontzep-



Euskararen Alternatiba Herritarra

Euskalduntze alfabetatzean lan handiena
eta HABEtik subentzio kaxkarrena

AEKanoeta — AEKanpada — Uda eta negu	ikastaroak —	A.E.K. EUSKARA ZERBITZUAK	— AEKantuz	— Irakasleen erreziklajea — AEKbidaiak —
	<u>Euskara negu-ikastaroak</u> Egunero 2, 3, 5 ordu Maila guztiak			
	EUSKALDUNTZE . HOBEEKUNTZA . ALFABETATZEA			
	<u>Material didaktikoa</u>			
24 ziklo karpetak Funtzioak Hormirudiak Ebaluaketak		Segituan Sakontzen	Alfabetatze 400 ordu EGA Ekintzatik komunikaziora	
Urraspide ...13, Hizkuntz jokoak, Kassetak, ILDOAN erreziklaje gaiak				
Euskara txirringaz —		Barnetegiak —	Materialeak —	KORRIKA 5

MATRIKULA ZABALIK EUSKALERRI OSOAN

Galdetu zure herriko AEK-n eta eraman zure lagunak

zio nazionalistak nolabait. Gero, HBn denetik dago. Bada jende bat oso radi-kala, badira biolentziaren alde direnak, badira alde ez direnak, badira marxistak baina guztiak ez dira... Badakizu, gero hain zaila da gaur egun «marxismoa» edo «sozialismoa» zer diren zehaztea, zeren leku bakoitzean «sozialdemokrazia» hitzak berak esanahi ezberdina du...

A.— Zuek alderdi berria «aurrerazale» bataiatu duzue. Hori sozialdemokrata hitzaz itzuli behar al dugu?

M.I.— Esan behar da orain artean ez ditugula lerro nagusiak baino zehaztu. Urrian egin nahi dugun biltzarrean finduko dira eritzi eta erizpideak. Sozialdemokrazia? Ez dakit. Gure progresu kontzeptua, edo gaur esaten den bezala modernitatearena, hasteko askatasunean oinarritzen da, beti esan bait dugu gizaki askez osatutako Euskadi libre bat nahi dugula. Baina gero baita ere nahi dugu berdintasuna, Herri honek produzitzen dituen ontasunekiko berdintasuna.

A.— Autodeterminazioa aipatu dugu lehen, eta oker ez banago Garaikoetxeak bere artikulua batean aipatu zuen horretarako Konstituzio espainiarra aldatu beharra.

M.I.— Autonomi Estatutoak berak ere ametitzen du aldaketa, ez bait da zerbait estanko eta aldaezina, une bakoitzeko baldintza historikoei egokitu behar zaie. Horregatik guk nahi duguna da Konstituzio espainiarra aldatu gabe, edo aldatuz, beharrezkoa bada, Gernikako Estatutoa aurreratzea. Ebo-luzioa posible da Estatuto barruan, eta autogobernu maila zabalagoak posible egiten ditu.

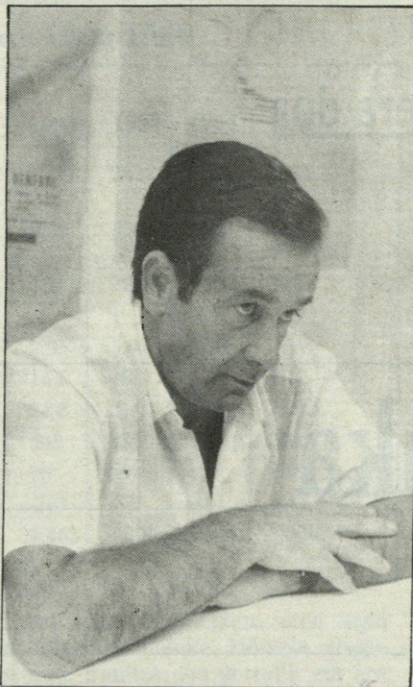
Estatutoa orain bertan baliagarria da. Egia da esan daitekeela «halako autonomia maila askoz hobea litzateke». Baina posiblearen artea da politika, eta gaur ezin baldin bada ez gara hasiko gaur urrea eta bihar eguzkia eskatzen. Ez daude-eta gure esku, gaur.

A.— Esan izan da zuen alderdi berria Euskadiko Ezkerratik gertu kontsideratu daitekeela.

M.I.— Gerta daiteke bat baino gehiago izatea pentsatuko dutenak «zergatik nago ni juxtu hemen eta ez hor» edo alderantziz. Askotan hauteskundeetako joerak izaten dira, halako pertsonen botoa ematea etabar. Baina, printzipioz, EE Euskadiko Alderdi Komunista izateko sortua zela dirudi, edo zirudien, zeren eta gaur ez dago argi...

A.— Edonola ere, zuen sorrerarekin mapa politikoa aldatetak da toz. Nolako eragina izango du horrek askok aldarrikatu duten «ingobernabilitatearen» bidean?

M.I.— Herri honen ingobernabilitatea orain batzuek guri aurpegiratzen digute, hondamendi honen errudunak be-



rak direnean. Baina garbi dago gu PN-Vtik irten ez bagina ere basea ez zegoela ejekutibaren jokabidea onartzeko prest, eta hauteskundeetara lasai joaterik ez zutela izanen.

Bestalde, esan dezagun gauzak dau-den bezala baldin badaude besteren artean HB instituzioetara joaten ez dela-ko dela. Zeren eta HB instituzioetara joango balitz ez dakit zer pasako zen baina gauza segurua da 32-32 enpate hori ez zela izango. Herri honetan ingobernabilitatea baldin bada arazo larri bat, ez diezazkigutela erru guztiak guri bota.

A.— Abertzale bat baino gehiagok agertu du Ajuria-enean PSOEko lehendakari bat sartuko ote denaren kezka. Honek, gainera, Araban beste dimentsio bat edukiko luke, zeren eta Diputazioa bera legoke auzitan.

M.I.— Bueno, hori posibilitate bat da, joko politikoa hola izaten da. Gu behintzat hori pasa ez dadin ahaleginduko gara.

A.— Fundazio biltzarrean zehazteko plazaratu duzuen programa horretan, Nafarroarekin Hegoaldeko markoa integratzeko beharra aipatzen duzue.

M.I.— Ponentzia egiterako, noski, nafartarrekin hitzegin beharko da horretaz, ea ze bide ikusten diren horri buruz. Nafartarrak berak izango bait dira bide posibleak nondik joan daitezkeen argiena ikusten dutenak...

A.— Gasteizko gobernua eta Iruñeko harremanetan jarriko litzutekeen Mankomunidadea, Konbenioa etabar aipatu izan dira.

M.I.— Biltzarrean aztertu beharko di-

ra urratsak, eta biltzarrean ondoren gehiago gainera, zeren azken finean es-
trategia arazoak dira.

A.— Biolentzia-bakeratzea, negoziaketa, reintertzioa, KAS alternatiba... gai edo multzo guzti hori dago gero.

M.I.— Gure idatzian ez dugu ikutu gai hori. Bakarrik esan dezakegu gu baketsuak garela, bide baketsu eta demokratikoetan sinesten dugula, eta elkarriaz defenditzen dugula. Bide horretatik jo behar dugu mundu guztiarekin, denekin, zeren pro-
blema elkarren artean hitzegiten ez denean sortzen dira hain zuzen. Horretan dakien jendeak egin beharko ditu proposamenak, eta bideak zehaztuz joango dira. Ez ditugu oinarri ideologikoetan sartu, hor bakarrik gure printzipioak markatzen ditugu, bakearen aldekoak garela baina ez bakarrik hemengo arazoe-
tan, baita Eki eta Mendebaldeen blo-
keen arteko harremanetan ere.

A.— Eusko Abertzaleak izango al da kritiko guztiak biltzeko gai?

M.I.— Kritikoak eta jende gehiago ere bai. Aukera erakargarria da gurea, eta jendeak ondo hartu duela uste dut.

A.— Arazoa Gipuzkoan egon dai-teke.

M.I.— Gipuzkoakoa arazo ezberdin bat da. Kritikoak agintean bait daude han. Gipuzkoarrena kontzientzitze gauza bat ere bada. Araban erabat kontzientziatuak gaude, hala behartu gaituztelako; burua jasotzen genuen bakoitzean jipoitzen gintuzten, eta gehien-
goak minoritari obeditu behar genion, eta jendea amorratua zegoen. Gipuz-
koa eta Bizkaian gauza diferentea da, zeren eta han batean batzuek irabazi dute eta bestean besteek baina metodo demokratikoen arauera, ez gurean be-
zala. Eta horregatik Gipuzkoa eta Biz-
kaian dagoen sentsibilitate maila Ara-
bakoagandik oso ezberdina da.

Gipuzkoan konturatuko dira azken fi-
nean berek hau edo bestea eginda ere
berdin dela PNV barruan, zeren partidu
agintzen dutenak aginte faktiko batzuk
direla.

**A.— Bukatzeko, historian aurkitzen dugu jelkideak PNV eta Comuni-
ón taldeetan banatu zireneko gar-
rai bat. Urte batzuen buruan NV eta
PNV berriro elkarrengana bilduko
direla pentsatu al dezakegu?**

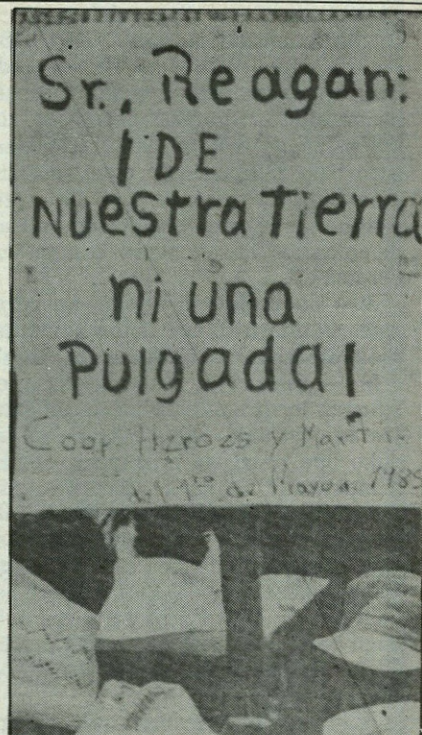
M.I.— Hemendik urte batzuetara ger-
tatuko dena abisatzen duen kristalezko
bolarik ez daukat. Dena dela, hori ger-
tatu ahal izan dadin, aldaketa handiak
etorri beharko dira PNVra. Gaurkoz,
eta gauzak dauden bezala, berriro elka-
rrekin topo egiteko espektatibarik ez
dut.

Iñaki ZUBIONDO

Ekonomiaz goitik behera doa

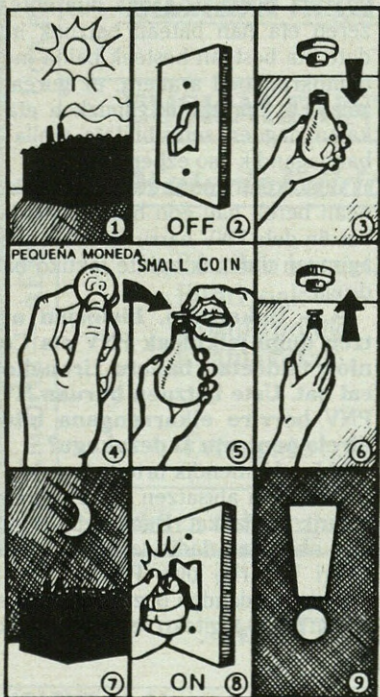
Gerrak ito zorian dauka Nicaragua

1980an sandinistek buruan hartu zituzten asmoetarik asko bide bazterrean utzi behar izan dituzte; beste askotan murrizketak egin behar izan dituzte. Gerrari erantsi ote geniezaioke horren erru gutzia? Ez noski, kapitalismotik sozialismora, nola edo hala, pasarazi nahi den ekonomi sistemaren antolakuntzak berezko arazoak ditu-ta. Halabaina, gerrak baldintzatzen du erabat sandinisten proiektua, eta geroz eta gehiago.



Hiru helburu nagusi zituen 80garreneko sandinisten ekonomi proiektu hark: herriaren bizi-maila altxatu, beharrik premiazkoenak beteaz; kanpo-merkataritzari bide berriak bilatu, menpekotasuna gutxitzekotan; eta ekonomia mixtozko erdedu berri bat eraiki: nekazari-

Terrore eta sabotaiatzko estrategia



1983an, Nicaragua barruko inongo lurralderik berenganatu ezinik, kontra-koek gerra egiteko modua aldatzen dute; Gordon Sumner iparramerikar politikaren artisauetariko bat den jeneral-ohiak esan duenez, helburua «**sandinisten azpiegitura txikitzea**» da orain.

Ordutik hona eman dira Nicaraguak pairatu dituen eraso gehienak; berrogeitamarren bat mediku-zentro, berrehun eta berrogei eskola eta kooperatiba eta nekazari-lantegi kolektibo ugari izan dira azken urteotan atakatuak. Desezinik gelditu ez direnak, utzi behar izan dituzte behintzat beroietan aritzen zirenek. Okerrago dena, zentro horietako arduradunak akabatu dituzte, sarri, kontrairaultzaileek.

Han ematen diren sarraskien hotsak, Managuak gure artean informazioak zabaltzen egiten dituen ahaleginak eta guzti, nekez heltzen zaizkigu. Nonbait populazioaren sailik zigortuenetakoa iraultzarekin bat egin duten miskitoena da. Orlando Wayland-en kasua aipatzen du abuztu honetako **Le monde di-**

plomatique-k, irakasle miskitoa, kolpata, txingurri gorrien kabi batera lotua eta egarriaren torturaz izana hilabete batez.

Populazioa ikaratzearekin batera, ekonomia sabotageatzen dute iraultzaren aurkakoe. CIAk 1985ean argitaratutako **Manual del combatiente por la libertad** delakoak sabotai nola egin daitekeen adierazten du oso grafikoki. Ondoko grafikoa ikusten denez, txanpon tiki batek eletra indarrik gabe utzi dezake lantegi handi bat.

Aurtengo ekainean Estatu Batuek bideratu duten 100 milioitako laguntza gehigarriak ez du, bi alderdietako estrategia militarren ustetan, gerra erabakiko. **American Enterprise Institute** erakunde kontserbatzaileko kide den Norman Ornstein-ek deklaratu duenez, «laguntza honi esker kontrak ez dute gerra galduko, baina ez du beren garai-pena bideratuko». Reed Brody jernalistak ongi dioenez, «kondizio hauetan herriaren eta Nicaraguaren ekonomiaren kontrako gerrari ez zaio mugarik ikusten».

Nicaragua. Ekonomi adierazgarriak 1980-1985

	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Barne Produkto Brutoa (\$ milioitan)	2219	2338	2319	2422	2388	2325
Hazkuntze tasa %	4.6	5.4	-0.8	4.4	-1.4	-2.6
Barne Produkto Brutoa per capita	801	817	784	792	755	710
Hazkuntze tasa %	1.5	2.1	-4	1	-4.7	-5.9
Populazioa (milioitan)	2.77	2.86	2.95	3.05	3.16	3.17
Langabezia %	18.3	14.8	14.5	18.9	21.4	22.2
Inflazioa	35.3	23.9	24.8	31.1	35.4	219.5
Esportaketak	450	508	408	431	385	294
Inportaketak	887	999	75	807	826	836
Balantzea	-437	-491	-367	-376	-441	-542
Kanpo zorra	2.048	2.718	3.465	4.000	4.668	5.000

tza berrantolatuz eta Estatuak akumula-tze-ardatza gisa hartuz inbertsio politika indartsu bati ekinez.

Lehenbiziko hiru urtetan, estrategia honek bere fruituak eman zituen: Barne Produkto Brutoa urteko ehuneko bostean igo zen eta inflazioari eustea erdietsi zuten. Baina, 83tik aurrera, kontraren ekingintzen eragina, zuzenez eta zeharrez, nabaritzen hasi zen. 1983-84ean 339 milioi dolarretako galarak egin zituzten, Nicaraguaren esportaketan ehuneko berrogeiaren ekibalentea. Zifra horri erantsi behar zaio kanpotik finantzia laguntzen mozketa (82-84ean ez ziren Managuara iristeko ziren 200 milioi dolar iritsi).

Gobernuaren presupuestoen heren bat eraman zuen gerrak 1984ean eta kasik erdia 85ean. Hezkuntzak, osasunak eta produkzio inbertsioek eraman behar zituzten dirutza handiak desbideratu dira. 85 eta 86ko lehenbiziko sei hilabetekoan *saneatze* neurriak hartu badira ere, Nicaraguaren ekonomia jota dago benetan.

Sandinisten sinisgarritasuna minatu nahian

Iraultzak, beraz, osasunari buruz, hezkuntzari buruz, garraioari buruz, konpromezu batzuk hartu zituen herriarekin; eta ezin beteak kalte handia egin dezaioke: autobusak eskasak bait dira, ez bait dago ez liburutik, ez medizinarik... Problema katean datoz, pilatzen dira eta suntsigarri gerta daitezke. Adibidez, karreterak narriatzen diren arabera kotxeak ere geroz eta txikiago-tzen dira; bideak ezin konpondurik, autoen gastuak gehiagotzen dira. P.I.P.ek (Inbertsio Publikoen Programak) diru gehiago eskatzen du, ondorioz kanpoko zorra igoko da dudarik gabe.

Estatuaren planifikazioa eten egin dela baieztatu daiteke. Horrela ezagutzen dute iraultza oso gertutik eta are sinpatiaz ere segitzen duten obserbatzaileek. 84garren urte bitartean esfortzuak lehen aipaturiko sail oinarritzoketan biltzen ziren, geroxeagora salto bat aurrera eman ahalko zela kalkulatu. Gaurregun superbizitzen ahalegintzen dira soilik.

E. Fitzgerald, Managuako gobernua-ren ekonomi kontseilariak, lehengo urtean esan zuen lege, «Washingtonen kontrairaultzaileen garaipen militarra ezinezkoa zela ezagutu zuenarik, ekonomia desgastatzen ahalegindu zen, eta iraultzaren oinarri soziala minatzen». Iadanik 1980an aldiz, *Heritage Foundation* erakunde iparramerikar kontserbatzaileak honela esan zuen: «Nicaraguako langileak sentimentuz mugimendu iraultzaileari atxikita daude (...) Atxikimendu hau makalduko litzateke ekonomia goitik-beheratuko baltz (...) Ekonomiaren porrotek populazioaren asaldatze mugatuak eragin litzakete bederen». Intentsitate ahuleko gerraren helburu nagusia, *Pensamiento propio* aldizkari nikaraguarren uste-tan, zera da, arlo soziopolitikoan aurre-ra egiteko beharrezkoa den herri mobilizapena arlo horretatik desbideratu, ahalegin guztiak gerrak irentsi ditzan: horrekin iraultzaren projektua gerokotu egiten da. Gainera, sandinistak laguntza (ekonomiko eta militar) eske estatu sozialistetara jo beharrean aurkitzen dira, zeinarekin Estatu Batuek nazioarteko eritzia neutralizatzea erraza-go dute, eta iraultzaileen maniobratze-ko margena berria hestugotu egiten da.

P. S.

Libia da txarrena

Noam Chomsky-k ongi definitu du, berriki, Estatu Batuek Nicaraguaz eta Libiaz daukaten perspektiba. Alde batetik Nicaragua «nahikeriazko» helburu bat litzateke Reagan-zaleentzat (Ekialde Erdikoa, daukan aberastasunaz eta posizioaz, «beharrezkoa» litzatekeen bezala); gertu egonik berei dagokien munduaren puskak. Gainera, «ejenplu onaren mehatxua» ikusten dute Nicaraguan Etxe Zurikoek: sandinistak bait dira, mundu parte horretan, gizarte berri, edo behinik-behin bestelako bat eraikitzen saiatzen diren bakarrak. Ezin onartuzkoa.

Libiarena desberdina da. Reaganen administrazioak bere hastapenean hartu zituen helburuengatik (non eta industria militarren desarroiloa eta hirugarren munduaren gaineko kontrola areagotzea nabarmentzen diren), herri amerikarra gerraren mehatxuaz jabetu zedin behar zuten. «Gaizkiaren Inperioarekin enfrontatzea —dio Chomsky-k— arriskutsuegi litzateke, beraz etsai arinago bilatu behar zen; Libia ezin egokiago dator. Gadafi gorrotatzen erraza da eta berarekin arma-borrokan sartzeak ez dakar aparteko peligrorik».

Alegia, etsaia ez da «terrorismoa» ere, berau ez bait du, denek ezagutzen dutenez, Libiak bakarrik eragiten. Terrorismoaren aitzakiz Libiari erasotzen zaio. Eta Libia (azken batez herri txiki bat, petrolioduna izanik ere kapazidade mugatua daukana) kasik deus ez da... eta asko da, adore handiko da, Gadafik Harareko alineatu gabekoen bilerako hitzaldian erakutsi duenez.

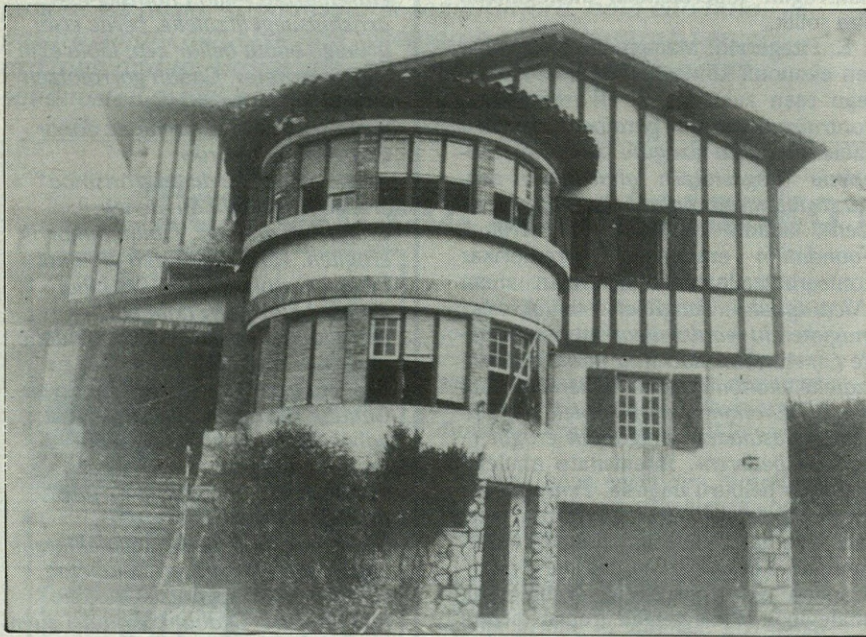
Gadafi gogor mintzatu da... une desegoki batean: hasi ziren (Pakistango eta Istanbulen ekintzak baino lehen!) berriz ere salaketak, «terrorismoari laguntzen ziolako»: intoxikazioa. Orduantxe hautsi zuen Marokoko Hassan-ek Tripoli-rekin lehengo urtean sinatutako akordioa. V. Walters-ek bisita beldurgarria egiten du Europan. Gero abioiaren bahiketa, segidan sinagogako eztanda... Aise liteke, iparramerikarren eraso berri bat. Eta zer? Europan, zer? Gure kontinenteaz nagusitu diren jarrera konplize siltzale nardagarriak noiz arte jasango ditugu?

Pablo SASTRE

Hernaniko HB alkatea galtzeko arriskuan

PSOEk eta PNVk kalean utzi nahi «Langile»ko haurrak

Eskola arazo bat herri osoko arazoa bihurtu da Hernanin, PNV eta PSOEek zentsura mozio bat aurkeztu eta irabaziz gero HBko alkatea kolokan geldituko litzatekelarik. Arazoa piztutik duena «Langile» ikastolako eskolaurreko haurrek daukaten egoitza falta izan da. Udalaren etxe zahar bat okupatu eta konpondu dute haurrak han egoki egon daitezkelakoan. PNVek eta PSOEek ordea gogor egin dute haurrak etxe horretatik botatzeko.



Garai batean paradore izandako etxe hau ari dira konpontzen «Langile»ko irakasle eta gurasoak. PNVk eta PSOEek hortik bota nahi dituzte beste tokirik ez duten haurrak.

Parador San Antonio izeneko etxera ailegatu eta, arbol artean, eskaileretako zakarrez eta sasiz garbitzen ikusi ditugu irakasle pare bat. Patioan haurrak. Jolasean, beraiek direla medio sortutako istiluen berririk gabe. Farrez. Pozik. Lanean ikusten dituzte beren guraso eta irakasleak. Andamiotan igota baztuz. Pintatzen besteak...

Batzuren eta besteen ikastolak

Hernanin bi ikastola daude gaur egun. «Urumea» izeneko bat, bi hitzetan esanda Hernaniko PNVko jendearekin identifikatua, eta «Langile» izeneko bat, ezker abertzaleko gurasoen haurren ikastola.

1972 urtean sortu zen bata eta bestearen arteko bereizketa. «Eskolaurre bat zegoen orduan «Urumea»n eta itxi nahi zuten. Horrekin batera guraso multzo handi bat ez zetorren bat «Urumea»ren linearekin. Pedagogia aldetik, gestioaren aldetik... diferentziak zeuden ikastolak zerman linea eta beste guraso talde horrek nahi zuenaren artean. Beste ikuspegi bateko ikastola bat sortzeko unea iritsia zela pentsatu zuen talde horrek».

Hor eman zitzaion hasiera gerora «Langile» ikastola izango zen horri. «Urumea»tik ateratako bi irakasle, talde txiki bat, eta auzo batetako lokal bat izan ziren «Langile»ren lehenengo urratsak.

Une honetan 715 bat haur ari dira «Langile» ikastolan, «Urumea»n 900 bat izango direlarik.

«Langile», etxerik gabeko ikastola

«Langile» ikastola aspaldidanik izan da sona handikoa Euskal Herri osoan. Guztion belarrietara iritsi dira pedagogia aldetik eta han erabili izan dituzten metodo aurrerakoiak eta gestiorako izan duten zabaltasuna.

«Langile» ikastolaren helburuetako bat beti izan da Euskal Eskola Publikoruntz joatea. Guk ez dugu pribatuak izan nahi, nahiz eta historia konkretuagatik «pribatu» izatera kondenaturik egon» diosku ikastolako irakasle batek.

«Pribatu»tasun horrek esan nahi du gurasoen bizkar dagoela beren haurren heziketa eta ikastolako gastuak ordaintzea. «Edifizioari dagokionez «Langile»k ez du izan inoiz etxe bat bere propietatean. Beti, eta etxe bat eraikitzea gurasoen bizkar jartzea gehiegizkoa litzatekeelako, herrian zeuden edificiorik ofizialak okupatzeko joera izan dugu». Honela, garaje bat, baju komertzial

bat, jubilatuek utzitako etxe zaharra... egoitzarik berezienak ezagutu dituzte «Langile»ko haurrek.

Bitartean ordea beti izan dira administrazioa presionatzen behar bezalako ikastola bat eraiki zezan. «Kilometroak 82»an ateratako dirua Hernaniko Udalarari eman zitzaion terrenua eros zezan eta Hezkuntza Kontseilariak ikastola eraiki zezan. «Hori lortu dugu. Baina edifizio berriak ez ditu gure behar guztiak betetzen. Hernani kaskoan dauzkagun haurrak besterik ezin ditugu hor sartu. Eskolaurre guztia kanpoan gertatzen zaigu eta bigarren etapako beste hiru gela ere ez dira hor kabitzen».

Une honetan sakabanatuta daude «Langile» ikastolako haurrak eta bukatzen ari den etxe berria ez da gauza izango beren behar guztiak betetzeko.

«Probisional sartu gara paradorean»

Eskolaurreari dagokionez, Hezkuntza Departamenduak, Udalak jarritako terrenotan, edifizio berri bat egin zuen azkenenean «Urumea» ikastolarentzat suertatu zena. Bitartean proiektu bat egon zen herrian «Gay Mur» eskola transferitua eta «Langile» ikastolaren artean eskolaurre bakar bat egiteko. Bi urte pasa dituzte elkarrekin proiektua lantzen eta egokia ikusten zuten ikastola eta eskola transferituaren artean lan bateratu bat egitea, Hernani euskalduntzeari begira bati ere.

Bitartean ordea, Siadeco-k egindako lan batek erakutsi du gaur egun Hernanin dauden eskola edifizioak erdi-hutsik geratuko direla hemendik urte batzutara (gero eta haur gutxiago egiten delako, bistan da). «Hori ikusitakoan Departamenduak esan zigun ez zeukala dirurik eta ezin zuela inbertitu gero hutsik geratuko diren edifizio batzuetan. Eskolaurrean dauzkagun haurrak garage batetan dauzkagu ordea, eta ezin gara zain egon gaur egungo eskolak hustu arte gure haurrak hor sartzeko. Orduan proposamen bat egin genuen: herrian dagoen etxe bat, garai batean paradore izandakoa, eta gaur egun Udalarena dena, eskolaurreko haurrentzat erabiltzea. Ez genuen etxe berri bat eraikitzea eskatu, baizik eta Udalarena den etxe bat, eta hutsik eta zaharturik dagoena, gure beharretarako erabiltzea. Momentuko aterabide bezala bakarrik eskatu genuen «paradorea». Eskola edifizioak libre geratzerakoan «paradore»tik ateratzeko asmoa.

Udal plenoa: haurrak kalera!

Udalari eskaera hori egindakoan «Langile» ikastolako datuak eskatu zituzten PNV eta PSOEk zinegotziek. Datuak aurkeztu, eskolaurrea bisitatzeko



ko esan zinegotziei... azkenean, ekainean ospatutako pleno batetan Udalak atzera bota zuen PNV eta PSOEn botoz «Langile» ikastolaren eskakizuna, hau da, Parador San Antonio delako etxearen erabilera eskolaurre bezala.

PNVk erabilitako argudioa izan da edifizio hori beste behar batzutarako dela eta hemendik urte batzutara Hernaniko eskolatan nahiko leku izango dela ume guztientzat. PSOEk berriz ikastola ente pribatu bat dela esan du eta Udalak ezin diola bere patrimonio bat elkarte pribatu bati eman.

«Egoera honetan ezin genuela jarraitu ikusita, eta ikasturte berrian garagean denak ez ginela kabitzen ikusita, jubilatuen egoitza zaharra erortzeko arrisku betean dagoelarik erabaki genuen paradorea okupatzea».

Hortik aurrera bi arlotan ihardun dira: alde batetik Hezkuntza Departamendukoekin elkarriketak mantentzen, eta bestetik Paradorea okupatzen.

Delegazioaren jokoa

«Uztailaren 11an Xabier Agirre delegatuarekin bilera bat izan genuen eta konpromezu batetara ailegatu ginen. Beraiek ez zuten gaizki ikusten eskolak hustu bitartean gu paradorean egotea. Guk lana egingo genuela agindu genien eta beraiek material gastuak subentzionatzekotan geratu ziren. Horrezaz gain, eta Hernaniko Udalak hartutako erabakia zela medio, paper bat eskatu genion justifika zezan etxe hori, paradorea, behar dugula. Baiezkoa esan zigun eta horretan geratu ginen».

Gauzak horrela «Langile»ra ez zen inolako paperik iritsi eta «Langile»ko guraso eta irakasleek okupatu egin zuten paradorea bertan obrak hasiaz. Udalean itsusituz joan dira gauzak bitartean. «Gaur eman digu Xabier Agirre paper bat San Antonion ondo egon gaitezkeela esanaz. Ez du esaten ordea etxe hori behar beharrezkoa dugunik».

Hernaniko PNVk gogor egin du Herri Batasunako alkateak plenoak hartutako erabakia bete dezan. «Gu paradoretik botatzera behartu dute».

Guzi hau dela eta Hernaniko kaleetan dabil arazoa. Zurrumurruak batetik bestera. «Moción de censura sartuko ziotek alkateari» dio batek. Duda egiten du besteak... Baina Udal Hauteskundeak ere badatozelarik inor ez litzateke harrituko halako zerbaite gertatuko balitz. Oso karamelu polita da PNV eta PSOE, legislatura paktoan bezala, Hernanin ere bat etortzea «Langile» ikastolakoak paradoretik botatzeko eta Herri Batasunari alkatea kentzeko.

Bitartean, batzuk eta besteak zer egin pentsatzen ari diren bitartean, eta ikasturte berria hasi berria delarik, Parador San Antonio delakoa txukuntzen eta konpontzen dihardute haurren guraso eta irakasleek.

Joxe MOLLARRI



500 ale besterik ez da geratzen

Itas zakur fraidea, galtzear dagoen animalia atsegina

Gizasemeak naturan egiten duen presio handi eta axolagabeak biktima berri bat ekar lezake urte gutxi barru, Mediterraneo aldean bizi den itsas zakur fraide atsegina. Garai batean ugaria eta ikuskorra bazen Mediterraneoaren itsas ertz osoan, egun zenbait kolonia urritan besterik ez da bizi. Aristotelek deskribatu zuen lehenengo aldiz itsas zakur hau eta Greziarren kultur tradizioan oso toki garrantzitsua izan du beti. Proteok, itsasoen errege den Poseidon-en itsas zakurren taldeak gordetzen ditu, itsas sakonaren bere eskualde ilunetan.

Itsas zakur fraidea pinipeden ordeneko itsas ugaztuna da. Orden honetan beste itsas animalia ezagun batzuk sartzen dira, morsa eta otarioa esaterako. Itsas zakur fraideak nahiko tamaina polita har dezake, 2,5-3,0 m. arteko luzera eta 300 kg.-ko pisua. Bere muturrean bibote eder bat dauka oso itxura xele-

brea ematen diona. Umaldi nahiko luzea izaten du, 10-11 hilabete eta ume bakar bat erditzen du guztiz beltza dena. Igerlari nahiko azkarra izanik ere ez da ordea oso lentari iaioa. Gehienez 80 m. murgiltzen da, beste itsas zakur espezie batzuk 600 m.-taraino iristen diren bitartean.

Kolonia urri batzuk besterik ez

Itsas zakur fraidea, desagertzeko zorian dagoela dirudi. Oso animalia diskreto eta izkutua denez zaila gertatzen da bizi direnen benetako kopurua zehatz-mehatz jakitea. Hala ere, 500 bat ale bizi direla uste da. Hauetako batzuk Atlantikoan, Mauritania eta Madeira ugartetako kostaldean, baina gehienak Egeo itsasoan bizi dira Greziako eta Turkiako itsas ertzean. Badaude bikote solte batzuk Itsaso Beltzan, Adriatikoan eta Magreb eta Libiako kostaldean. Aspalditxo bukatu ziren Espainia, Frantzia eta Italiako kostaldean Sardinia-koan bizi diren bizpahiru aleak izan ezik.

Frantzia, Espainia eta Italiako kostaldean desagertzea industrializazio eta turismoarekin hasi zen. 1920.eko hamarkadan, arrantza-untzi gehienak motoreak erabiltzen hasi zirenean, abiatu zen itsas zakur fraideen desagertze-prozesua. Zeintzu dira hondamenaren arrazoiak? Ohizkoak tamalez. Itsas zakur fraidearen bizia, arrantzaleak eta turistek erabat distorsionatua izan da, ugalketa-garaian batez ere. Mediterraneoan jazo den leherketa turistikoak itsas zakurren ugaltze-zonak ikaragarri murriztu eta hondatu ditu. Bestalde, itsasoan isurtzen diren milaka poluitzaileek uren kalitatea asko jeitsi dute, uren ekoizpena gutxituz eta elikagaiak urrituz.

Eta azkenik gizasemearen kirtenkeria dago, hiltzearen "plazerra" alegia. Itsas zakur bat agertzearekin, tiroka eraso dion hamaika "eskopetero" ibili izan da trofeo bitxi bat izatearen asmoz edo.

Salbamendu-esfortzuak hasi dira

Hala eta guztiz ere, alarma piztu da jadanik naturazaleen artean. Zenbait herrietako zoologilariak 1978.ean Rodas-en bildu ziren itsas zakurraren desagertzeari nola aurre egin ikusteko. Han ikusi zen beharrezkoa zela lehen-dabizi animalia honen biologia eta etologia ondo ezagutzeko azterketa bat egitea.

1983.ean Europako Ekonomi Elkar-teak, Frantziako Port-Cros parke nazionalako zientzilariei itsas zakurra salbatzeko estrategia proposatu zezaten eskatu zien. 1985.erako estrategia burutu-ta zegoen eta Port-Cros-en egindako nazioarteko bilera batzutan onartua izan zen.

Hamar bat animalia harrapatuak izango dira toki desberdinetan ondo taxututako irizpideen arabera: ale isolatuak edo kolonia egonkor batekoak aukeratuko dira dauden komunitateen oreka ez apurtu arren.

Itsas zakur hauek Antibes-eko Marineland-eko piszina batzutan ipiniko dira zoologilari eta albaite-ruen zaintza-pean. Ugalketa zainduko da batez ere. Jaiotako umeak, behin amaren beharra galdu ondoren, erdi-askatasunean utzi-ko dira badia itxi batean. Hemen hazi egingo dira eta gero itsasoan utzi-ko dira aske lehenagotik aukeratutako toki jakinetan.

Espero dezagun esfortzu honek izan dezan arrakasta eta Mediterraneo-ko itsas ertzer a hurbilduko garenean, han-txe gure begien aurrean, itsas zakur fraideak ikusi ahal izango ditugula.

**Elhuyar-eko
MJ.BARANDIARAN
eta I.IRAZABALBEITIA**

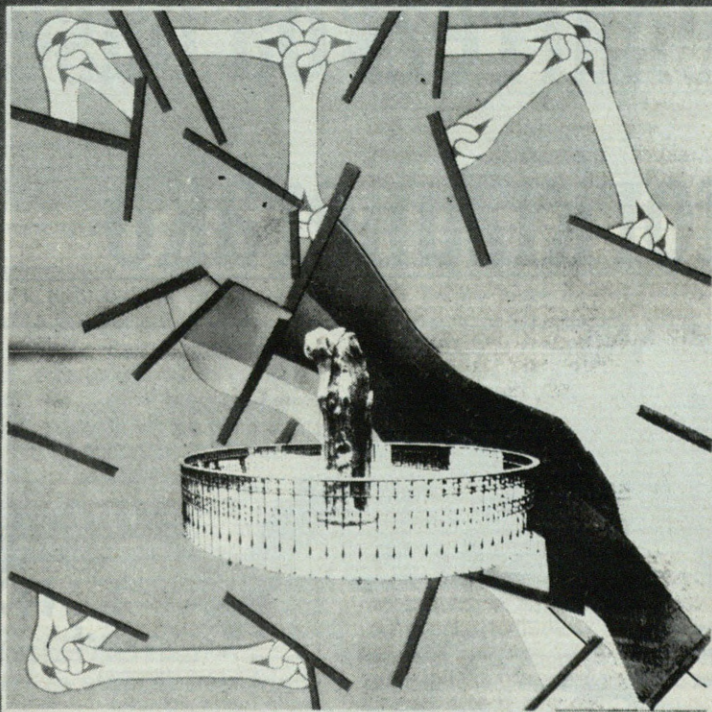
96ko Ekaina

Larrun

3. zenbakia

3

Elkarriketa: Isidro Monzon. Abertzaleatasun zaharraren porrotetik abertzaleatasun berrira. ☐ **Dossierra: Hego Euskadi, bi autonomiatan zatitua.** ☐ **Baskongadetako Komunitate Autonomoaz.** ☐ **Koldo Gorostia.** ☐ **Nafarroako Komunitate Foralaz.** ☐ **Kepa Larunbe.** ☐ **Irakurketa ekonomiko bat.** ☐ **Baietako Bakaikoa.** ☐ **Saiakera: Lege Antiterrorista eta komunikabideak.** ☐ **Itigo Iruin.** ☐ **Elizaren ofentsibak sortutako zenbait gogoeta.** ☐ **Markox Iraola.** ☐ **Nazioartekoa: Kurdistan, Eklalde Erdiaren bizkarrezurrean.** ☐ **Pablo Sastre.**



Hego Euskadi, bi autonomiatan zatitua

LARRUN

jadanik

salgai

Nekazaritza, konponbide bila

Lurraren sozializazioa beharrezkoa baserriaren etorkizunerako



Kaletarrek elemento dekoratibo bezala hartzen dute baserria.

Aurtengo UEUn nekazaritza ere izan da aztergai. Bertan nekazal sindikal mugimenduaren inguruan dabilen jendea ihar-dun da jasaten duten prolematikari irtenbide egokiak aurkitzeko asmotan. Gaiak interesa duelakoan, Koldo Osorok lan-txo bat prestatu du elkarrizketa moduan nekazaritzak dituen gora beherak argitu nahiean.

Merkatu Komunean sartzea kaltegarria nekazaritzarako

ARGIA.— Zer diozue baserriaren egoerari buruz?

NEKAZARITZA.— Baserriaren egoera gaur egunean oso larria da. Uste genuen bezalaxe, Merkatu Komunean sartzea erabat kaltegarria izaten ari da baserritarrentzat. Merkatuan, produk-

tuen konpetentzia handitu egin da, salneurriak eta baserriaren irabaziak txikitu egin direlarik. Gaur egun, baserri gehienek diru iturriak esnea eta haragiaren salmentetik datoz. Produktu hauen kostoak oso haundiak dira, kanpoko elikagaiez (pentsuz) baliatzen bait dira. Bien bitartean, Merkatu Komunak eszedente haundiak lortzen ditu.

Bestalde, jestiogintzan kontu latz ugari agertzen ari da, baserritarrek inbertsioak haunditzen dituzten heinean, kostoak txikitu beharrean, haundituz doaz. Horrela baserritarrak banketxeen menpe erortzen ari dira. Fenomeno honen arrazoirik nagusiena baserriaren egitura txikian datza, inbertsioaren etekina mugatuz.

A.— Egoera hau gainditzeko modurik ikusten al duzue?

N.— Oraindik Hego Euskal Herriko merkatuak esnea eta, batipat, haragi falta du. Bestetik, hemengo eguraldia oso egokia da belardi onak zabaltzeko, Merkatu Komunean estatuetakoa baino hobe, eta honek haragia eta esnea merke lortzeko aukera ematen du. Ikerketarako zentro bat beharrezkoa nekazaritzaren aurrerakuntzako

A.— Baserritarrak zergatik ez dira aukera honetaz baliatzen?

N.— Baserriak bere egitura txikiagatik ez du belar asko izateko aukerarik eskaintzen. Horregatik, baserritarra, produkzioa haunditzeko pentsuaz baliatzen da.

Bestetik, ez dugu ez Unibertsitate-rik ez eta ikerketarako zentrorik ere, lurra- ren edo abereen erabilerak etekin eta kostoetan duen garrantziaz ohartzeko. Premi haundikoa ikusten dugu nekazaritzarako ikerketa zentro batekin kon-tatzea.

A.— Ba al da Euskal Herrian ikerketarik egiteko posibilitaterik?

N.— Bai, dudarik gabe. Ikusi besterik ez dago zenbat diru gastatzen duten di-putazioek baso mendiak zelai bihur-tzen, abereak erosten, e.a. Bestalde, hor daude laborategiak, eta jende bat ere bai zerbaitetan hasteko prestatuak.

Badirudi, agintarien helburuen artean ez dagoela nekazaritzaren ontasuna lortzea edo ikerketetan ez dutela inolako sinismenik.

A.— Egoera honetan, zein da baserritarren helburua edo irtenbidea?

N.— Nekazari asko beraien baserriak preziorik onenean noiz salduko zai daude. Hau ez da, ordea, nekazaritzaren irtenbide egokia. Nekazaritzatik bizi diren gehienek, oinarri bezala, lurraren plangintza eskatzen dute nekazaritza eraginkor bat garatu ahal izateko. Kaletarrek eta, batipat, politikariek ez dituzte aintzakotzat hartzen nekazariak, baserriak elemento historiko eta dekoratibotzat hartzen dutelarik. Egoera honetan oinarrituz, beste etxe eta inguru batzuk bezalaxe, baserriak «monumento histórico-artístico» deklaratzeko litzateke egokiena, baserritarrari soldata egoki bat ordainduz.

Lurraren plangintza ezinbestekoa da

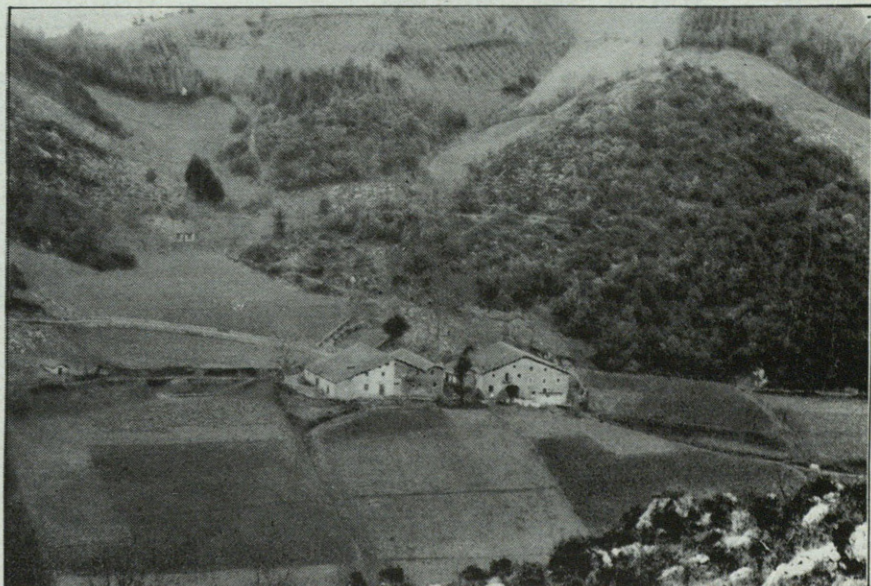
A.— Beraz, lurraren plangintza oinarri nagusitzat daukazu nekazaritza eraginkor bat garatzeko?

N.— Bai, jakina. Udako Euskal Unibertsitatean nekazaritza saila alde guztietatik aztertu dugu: ekonomia, eskubide publikoa eta pribatua, lur erabilera, soziologia, e.a. eta guztietan ondorio berdina ateratu dugu: lurraren plangintza ezinbestekoa da.

Azken egunean, nekazal sindikal mugimenduari buruz izandako mahai-inguruan, garbi agertu zen baserritarrek erreibindikazio bezala hartua dutela ondorio hau.

A.— Oztoporik ikusten al duzue plangintza hori egiteko?

N.— Lurraren plangintza egiteko zenbait oztoporekin aurkitzen gara. Batek legeak kaletarren ikuspegitik eginak



Baserriaren egoera inoiz baino larriagoa da gaur egun.

daude, urbanizagai ez diren lur horietan beraiek nahi dutena egin dezaten, eta bestalde jabeago pribatua defendatzen dute. Zaila ikusten dugu gaurko agintariek urbanizagai ez diren lurren plangintza bat egitea nekazaritzaren ikuspegitik, oso arriskutsua baita politikoentzat lur askoren jabeak direnei lur horien jabetasuna kentzea.

Beste alor batetan, gaur egun baserrietarako bideak hobetzen ari dira. Hau beharrezkoa bada ere, plangintza oso baten barnean egiten ez direnean, arriskutsu eta kaltegarri gerta daitezke.

Hego Euskal Herrian nekazaritza atzeraturik dago

A.— Lurraren plangintzarekin nekazarien arazo nagusia konponduko al litzateke?

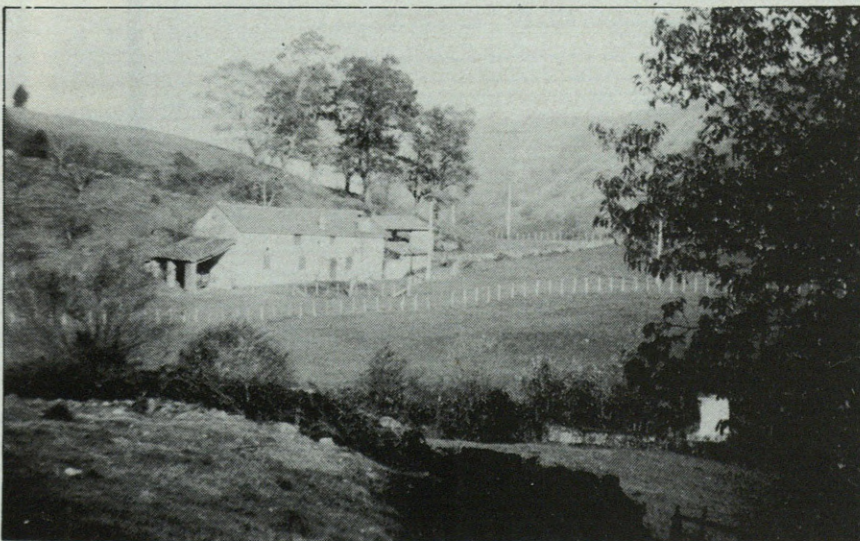
N.— Nolabait ere, ondorengo urteei begira pausu haundi bat emango litzateke.

teke. Hala ere, luzera begira, nekazaritzak baditu beste zenbait arazo kontutan hartu beharrezkoak. Lehen, nekazaritzatik bizi zen jende kopurua gutxitu egin behar zela zioten. Hego Euskal Herrian kopuru hori aspalditik gutxitua dago baina hala ere, nekazaritza, ez dago batere aurreratua. Ipar Euskal Herrian, Europako beste nazio batzuetan bezala, kopurua gero eta gehiago gutxitu behar dela esaten dute baldin eta baserritarrek irabazia mantendu nahi badute. Honek zera esan nahi du, etekina helburutzat duen gizarte batetan, nekazaritza guztia, luzera, jabe indartsu baten edo biren monopolioa izatera helduko dela eta, era berean, baserriak desagertu egingo direla dudarik gabe. Hau da gizarte konpetitibo batetan bizitzaren arriskua, aberatsak gero eta aberatsago eta pobreak, gero eta pobreak.

Ondorio gisa esan genezake, lurraren sozializazioa beharrezkotzat jotzen dugula baserria luzarora mantendu nahi badugu eta, baita ere, ingurugiroa egokia izateko.

A.— Azkenik, aurtengo lehen esperientzi honen ondoren, zerbait pentsatu al duzue hurrengo UEUra-ko?

N.— Oso pozik ateratu gara aurtengo esperientzi honekin. Nekazaritzaren etorkizuna aztertzea genuen helbururik nagusia eta hori bete dugu. Datorren urtean bi aste izango ditugu eta bertan, aurreko orokorki eta zabalean ikutu diren gaiak zehatzago aztertuko dira. Gure lanak sail indartsua eta nekazaritzari loturik egongo den Unibertsitate bat lortzera burutuak daude. UEUko esperientzia lehen urratsa besterik ez da, datorren urterako baikor sentitzen gara.



Euskal Herriko eguraldia egokia da belardientzat.

JAKIN

euskal
kultur
bideetan

39. zenbakia
honez gero kalean dago



HARPIDETZA TXARTELA

JAKIN aldizkariaren harpidedun egin nahi dut:

Izena

Kalea Herria

Gurutze (+) baten bidez aderazten dudan eran egingo dut urteko ordainketa (2.000 pta.)

☐ txeke bidez ☐ renboltsoz ☐ nire Banku kontuaren bidez (bete beheko zati hau)

Banco o Caja de Ahorros Banku edo Aurrezki Kutxa

N.º de cuenta / Kontuaren zenbakia

Sucursal / Sukurtsala

Titular de la cuenta / Kontuaren jabea

Entitate horretako nire kontuan zorpetu itzazue, mesedez, JAKINek nire izenean aurkez diezazkizuen erreziboak. Agur.

Sirvanse adeudar en mi cuenta con esa entidad los recibos que a mi nombre les sean presentados por JAKIN. Atentamente.

Firmado / Zinatzailea

Domicilio / Helpidea

JAKIN - Ategorrieta hirib., 23 - DONOSTIA (13)

HARPIDEDUN EGIN ZAITEZ!

XXX

K O M I K I A

28. zenbakia

WALTER GARMENDIA JR.

Lepetegi
&
Jarela 86



Lepetegi & Varela 86

ZINKUNEGI OPTIKA

Optikari-Optometrista

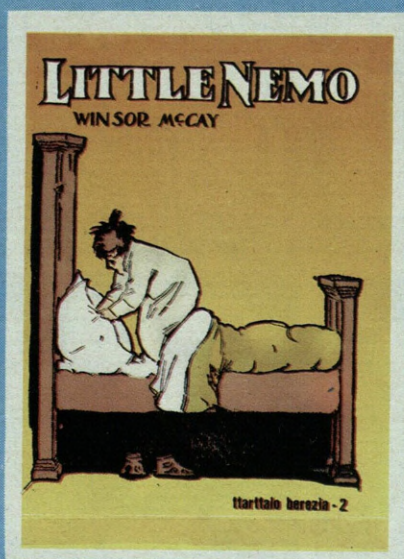
Ukipen lenteak

hernani,4

donostia

t.42 06 24

EZ UTZI IRAKURRI GABE

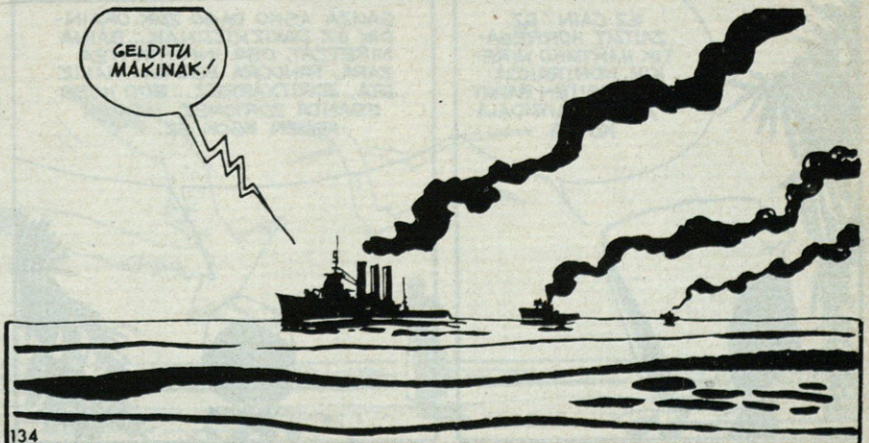


NEMO TXIKI Aren ametsak ezagutzen al dituzu?
Larogei urte dituen komik honek, beste larogei urtetan irrifar
eta goza araziko dizu

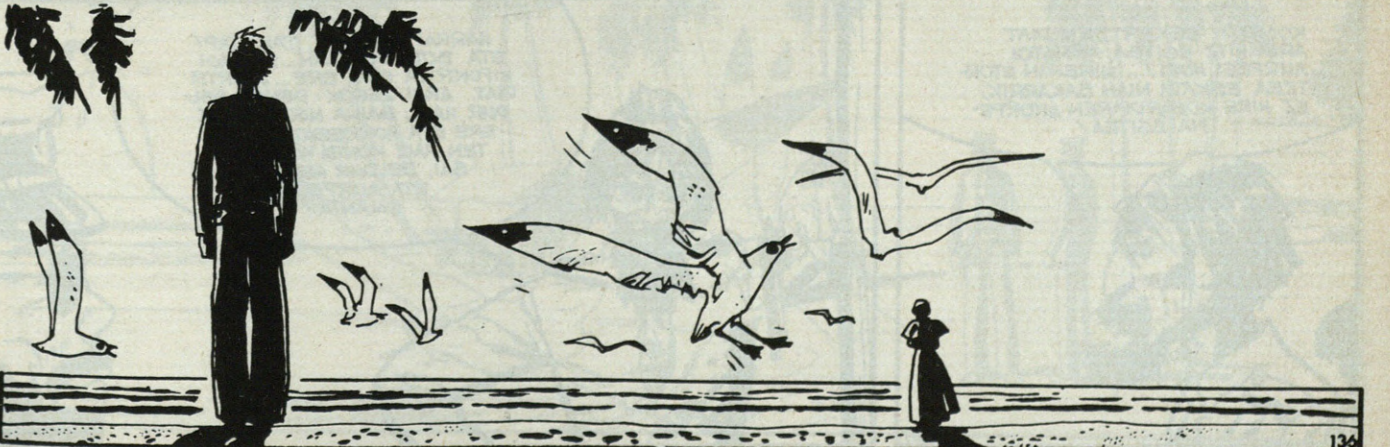
TTARTTALO Argitaletxea

CORTO MALTESE: ITSAS GAZIKO BALADA (28. kapitulua)

Aurrekoaren laburpena: Marinel inglesak irlaren bila abiatu dira, baina ez dute topatzen. Azkenean, kapitain inglesak azken errekur-tso bezala, Taraoren bila joan daitezela agindu du.









ALTXORRA KAZATORPEDERGAN
SARTU AHAL DIAGU ETA ANKA
EGIN... ERDI BANA.

SERIOTAN
ARI HAIZ?...
"MONJE" A
HORREN XOXOA
DELA USTE
AL DUK?

ALTXORRA ONDO GORDETA
ZEGOK DAGOENOKO, BE-
RAK BAKARRIK DA-
KIEN TOKIAN...

AGIAN, GILBER-ETAKO ATO-
LOIREN BATETAN, TONGATA,
TUBUAI-TAN... GOGORATZEN
DUK BERA ETA KASKEZUR
LANTZEAN BEHIN GOLETA-
REKIN JOATEN
ZIRELA?

BA BEGIRA, BIDAIA HAJETAN
SEGURUEN "IZKATUA" KO
ALTXORRA ERAMANGO ZUTEN.
HEMEN ZERBAIT GERATUKO
HUEN BAINA EZ GEHIEGI...
ONDORIOA: ORAIN IRLA UTZI
BEHAR DIAGU, ZINTZO
IZAN BEHARRA
DIAGU.

"MONJE" ARI JARRAITUZ ALTXORRA-
RAINO HELDUKO GAITUK; BESTELA
ESKU HUTSIK... ETA DIRUA BEHAR
DIAGU GEURE BIZITZAK BIRMOLDA-
TZEKO. HIK "CURRICULUM" HORRE-
KIN ZAIL IZANGO DUK HIRE HERRI-
RA BUELTATZEA... ETA HEUK, AR-
MADA JAPONIAR IMPERIALA DIAT
ATZETIK MOTINAK ETA ITSASLA-
PURKETAK DIRELA ETA...

GERRA HAU BUKATURIK, ZULOTXO LASAI
BAT BILATUKO DIAT TXILEN EDO ARGEN-
TINAN. ETA HEUK, ARGIA IZANIK, GAU-
ZA BERA EGINGO DUK. UTZI "MONJE" A-
REN KONTRAKO KONSPIRAZIOAK ETA
JOAN HORTIK MILIOIAK NAHI DUZUNARE-
KIN GASTATZERA... BAINA HIREKIN, HAU
DENA, ALFERRIK IBILTZEA DELA USTE
DIAT, HEUK ERE EZ DAKIK ZER
NAHI DUAN ETA...

KONTXO! ESKERTZEN DIAT
ARGI HITZ EGITEA, ARRATOI
AURPEGI HORI... NIREKIN ETOR-
Tzea eskatu nian BAKARRIK,
EZ HIRE KOBARDIAREN AITORPE-
NA EGITEA.

HARRAPATU HAU, TAKI JAP/
ETA BOTA DIDAZUN... SERMOI
HIPOKRITA HORI ERE... ULERTU
DIAT. ARGI ZEGOK: DENEN BEL-
DUR HAIZ; BAINA NIREA BATEZ
ERE ETA HORREGATIK HAS-
TEN HAIZ KONTA KONTARI...
BAI, BELDUR GEHIEGI...
ETA AURPEGI
GALANTA.



HORI DU!K JAP... ALDE
EGIN EZAK! BAINA
ESANDAKOA BU-
RUAN IZAN!



GABON JAP...
ZER
MODUZ?

OH... CORTO
MAITESE...



PENTSATUTAKO MO-
DUAN JOAN DA DENA.
RASPUTIN GERO ETA OKE-
RAGO DABIL. BERRIZ
ERE "MONTE"AREN AL-
TXORRAREN ERDIA ES-
KEINI DIT BERARE-
KIN BANOA.

JOÑO / MAITE-
MINDU BATEN PRO-
POSAMENA /... BA
ENTZU EZAZU NES-
KATXA LIRAINA...



... LASTER "IZKUTUA" UTZI EGIN-
GO DUGU. SLÄTTER ETA "MONTE" A
SUBMARINOAN, RASPUTIN ETA
BIOK GOLETAN ETA ZERK KA-
NOIUNTZIAN... HORRETAN
CAIN ERE JOA-
TEKOA DA...



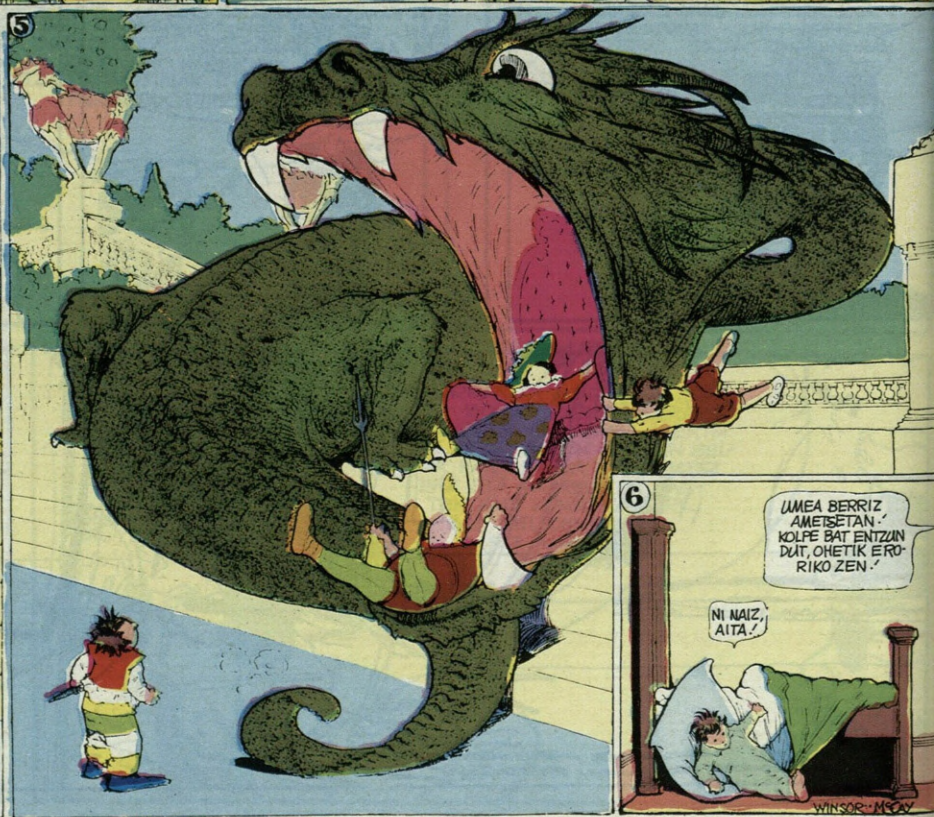
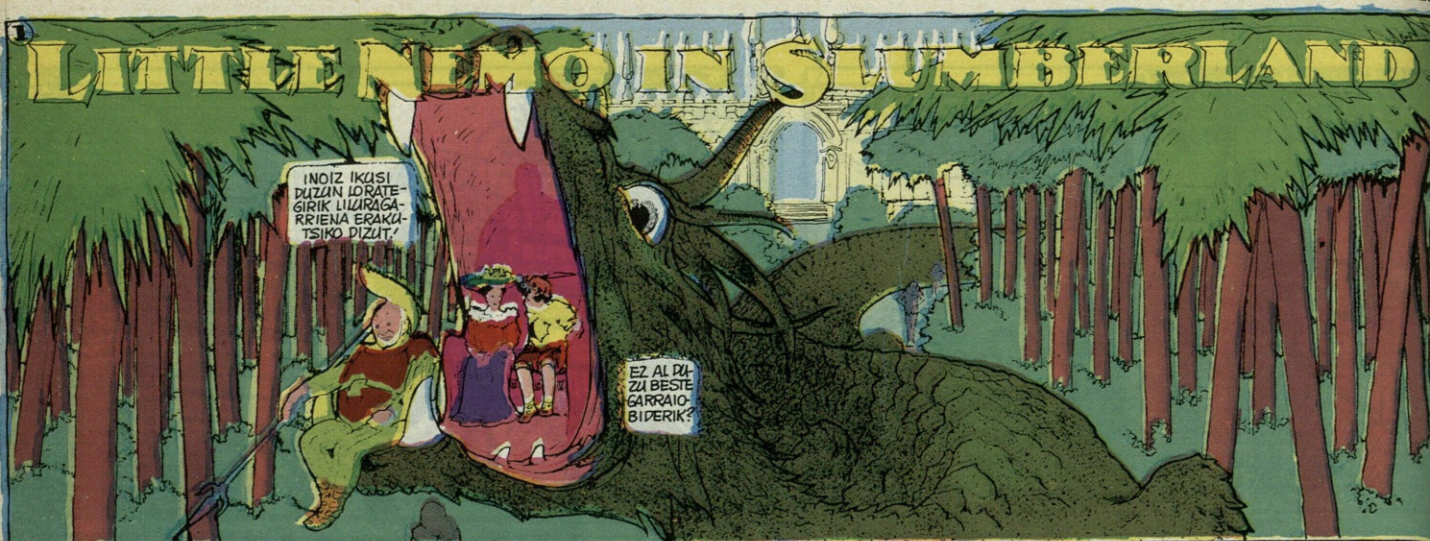
JOATEKOA DIOT, LEHORREAN
UTZIKO DUAZULAKO. EZ DUT
MUTIL HORI ABENTURA HONE-
TAN SARTURIK IKUSI NAHI...
HEMEN BERE JENDEAK DU
ETA FAMILIARENGANA ERA-
MAN... EZ DUT BERE BIZI-
TZA ARRISKUTAN JARRI
NAHI... ZEU, OSTERA



ARRISKUTAN DUAZU ZU-
REA... ESANDAKOA BETE-
TZEN EZ BADAIZA.

ZER
DELA ETA
DENOK NIRE
KONTRA?...
ZOAZTE
PIKUTARA!





Trikitixa, 'infernuko auspoa': ehun urte eta gaztetzen



Gure artean ehun urte doi-doi eginda ere euskal herri musikan hain sakon sustraitu den eta belaunaldi osoentzako harreman sozialen aitzakia izan den trikitixa bere XIV. txapelketara iritsia da. Jadanik finalaren atarian den lehiaketa honen xehetasunekin batera, trikitixak Euskal Herrian ezagutu duen historiaren eta hainbat bitxikeriaren berri aurkituko duzu ARGIAren dossier honetan. Orriotan dena eta aldi berean labor sartu nahia ez da lantegi erreza, baina emaitza hor dago. Hutsunerik ere ez du falta, baina esan dezagun, gure buruen zuritzeko, gaur arte trikitixari buruz argitaratutako materialea benetan urria dela. Mundu bat da trikitixa, ehun urteko euskal historia berekin dakarrena, eta lan zabalago bati ekiteko irrikaz utzi gaitu.

Dossierraren egile: Mielanjel Harana.
Erredazioan laguntzen: Agiña.



Laja eta Landakandaren hutsunea nabarituko da txapelketa honetan.



Hamaika bikote sari baten bila

Irail honen 6tik hasita, martxa bizian dator Euskadiko Trikitixa txapelketa, eta Abadiñon ospatutako lehen kanporaketaren ondotik, Azpeitian larunbat honetan egin beharrekoak erabakiko du Donostiako finalera nortzuk pasako diren. Borroka gogorra, «fans» koadrilen arteko eztabaidak, eta bikote irabazlearentzako hirurogeimila duroko mokaua.

Trikitixaren eta zabalago esanda soinu txiki edo diatnikoaren eremua historian zehar askoz zabalagoa izan den arren, txapelketara aurkeztzen direnen zerrendak erakusten du non funtzionatzen duen osasunik onenean. Gipuzkoarrak dira, izan ere, hamaika bikoteetatik hamar.

Urolaldea eta Oria behea, harrobirik oparoenak

Adierazgarriak dira txapelketa honetako trikitilarien jatorriak. **Azkonabieta anaiak** Oriokoak dira; **Joseba Tapia eta Xabier Leturia**, Lasartekoa eta Billabonakoa; **Gurutze Errazkin eta Ainhoa Gozategi** Zarauztarrak; **Isidro Iruretagoiena «Zuazola»** eta **Jose Luis Goia «Izarre»**, Zarautz eta Hernialdekoak; **Zabale anaiak** Azkoitiarrak dira; eta **Kepa eta Mutriku** Bilbokoak, pareja bizkaitar bakarra hain zuzen.

Horiek badira Abadiñon lehiatu direnak (ARGIA honetako beste atal batean aurkituko duzu nor izan den Donostiako finaletik kanpo geratua), Azpeitian aurkeztzen direnak beste bost bikote dira: **Pagadi anaiak** Albizturkoak dira; **Martin eta Imanol**, Larraulgoa eta Orikoa; **Miren eta Iturbide**, Hernanikoa eta Azpeitiakoa; **Jauregi anaiak** Azkoitiarrak; eta **Imuntzo-Epelarre** bikotea ere Azkoitikoa.

Gipuzkoako Urola bailarak trikitilaritan indartsu segitzen duela erakusten du, eta Azkoitiak batez ere. Kate osoa mantentzen da Urola bailaran: gaitza dela medio trikitixa galerazia daukan «**Sakabiya**» maisua ahaztu gabe, lege zaharreko trikitilariak lanean segitzen dute oraindik, «**Ahuntxa eta Iturbide**» lekuko, eta aldi berean solfeoa

eta eskola usadioarekin uztartzen dituzten gazteagoak ere ugari dira.

Oria bailara ere Tolosaz behetik harrobi ona ari da gertatzen. Albizturtik Billabonan barna, Lasarte eta Orioraino trikitilari politik atera da, batetik Hernanira eta bestetik Zarautza botatako altzumak ahaztu gabe.

Koplak ere saritu dira

Aukeratutako 8 bikoteak (agian 9 izan daitezkeenak) Donostiako Anoeta pilotalekuan borrokatuko dira irailaren 21ean, eta arratsaldeko 5.30etan. Jo beharreko piezak ere ezagutaraziak dira egitarauetan: «**trikitixa**», «**porrusalda**», «**fandangoa**», «**arin-arina**» eta «**bidekoa**». Soinu txikiz usadioz jokatzaren diren erritmo eta pieza motak dira, eta «bidekoa» aurrengo aldira aurtun puntuatuko da.

Soinujoleen artean enpatea suertatuko balitz ere, lau pieza jo beharko litzuke bakoitzak: «trikitixa», «porrusalda», «fandangoa» eta «arin-arina». Errukirik gabeko etsamina, beraz, trikitilarietako egingo zaiena, eta bertsolari txapelketaren kasuan esan daitekeen gauza bera esango litzateke hemen: erakusketa folkloriko bat edo usadio zaharren berritze bat ez dela gaur egun txapelketa, gizartearen onargarritasuna eta baita prezioa ere baduen lan batean erizpide batzuen arauera egiten den lehiaketa serio bat dela.

Sariak ere serioak dira, hain zuzen. Kanporaketako saioan parte hartzearen truke, 20.000 pezeta bikote bakoitzari. Finalean parte hartzeagatik, 75.000 pezeta. Bigarren saria, 200.000 pezetetako. Eta irabazleentzako, 300.000 pezeta, «Borsini» soinu bat eta Donostiako CATEk antolatutako bidaietan parte hartzea —Donostiako Turismo etxeak bidai mordoxka antolatzen du European eta Ameriketako zehar—.



Musikarekin batera, hitzak ere sarituko dira, eta Gipuzkoako Diputazioak eskaintzen du koplari onenarentzako sari berezia. Antton Aranburuk —Gipuzkoako Foru Diputazioaren bozeramaile denez— erabakiko du koplari onena zein izan den; espero izatekoa da epaimahaia juez gehiagor osatua egotea, bakar baten arbitrarietatea arrisgarria da eta.

Joxe Mari Iriondo Zaldibarkoa erdian dela, ezkerretan Egurrola zaharra, panderojolea, eta hil berria den Pepe Yantzi, 1982ko txapelketako epaimahaia.



Sakabigandik Mirenengana hamasei urte baizik ez

Bertsolari txapelketak aspaldikoak baldin baditugu, berandu arte ez da trikitixa gauza pulamentuzko eta formal bezala tratatzen hasi. Apaizen anatema eta hiritarren mespretxuak izanen zuen hor zerikusirik. Txapelketaren prezidenteak 60ko hamarkadan Donostiako Euskal Festen inguruan aurkitzen ditugu: 1966tik 1969ra iraileko bigarren egandean ekarri ohi ziren trikitilariak.

Ez ziren oso gauza errespetagarria izango, zeren Centro de Atracción y Turismo-ren memorietan ez bait da horien zehaztasunik. 1970eko «Fiestas Euskaras»-en barruan esaten da «hubo trikitilaris», eta Zeruko ARGIA zaharretan errepertatu behar izan dugu jakiteko irailaren 13an izan zela lehendabiziko txapelketa, irabazle **Sakabi-Egañazpi** izan zirelarik.

1971ean ere antza denez «hubo trikitilaris» baina beren izenik ere ez zen apuntatu CATEko memorietan. Beste hainbeste gertatuko da 1973 eta 1974eko euskal jaiekin, Trinitate enparantzaren izan zirela besterik ez zaigu argitzen. 1972ko urtearekin zori hobea dugu: irabazle **Epelde anaiak** geratu zirela diote kronikek eta bigarren **Epelde Zaharrak** geratu zirela.

1975ean, irailaren 7an ospatu zen txapelketa; **Laja-Iturbide** eraman zuten lehen saria eta **Epelde** anaiak bigarre-

na. 1977an, beti ere Euskal Jaiei barruan eta Trinitate plazan, **Laja eta Iturbiderentzako** izan zen txapela, eta bigarrena **Egurrola** anaientzako.

1979rako Euskadiko Trikitilari Txapelketa bihurtua daukagu, eta finala urtarrean ospatuko da, Sansebastian bigarren eta Anoeta frontoian. **Laja-Landakandak** irabaziko dute eta bigarren **Martin-Egañazpi** geratuko dira, puntuaketa berdinez. Errebanxa hurrengo urtean hartuko dute Martin eta Egañazpi, eta 1980an beraiek irabazita bigarren utziko dituzte Laja eta Landakanda.

1982an, kanporaketak Bergara eta Azpeitian erabaki ziren, eta finala Donostiako Carmelo Balda pilotaplazan, urriaren 31an. **Laja ta Landakandarentzako** da lehen saria, eta bigarrena **Epelde ta Iturbiderentzako**.

Azken txapelketa, XIII.a, 1985eko martxoaren 17an jokatu zen Anoeta frontoian. **Miren** hernaniarrak eta **Iturbide** panderojole zaharrak osatutako bikoteak irabazi zuen, bigarren **Azkonabetia-Imanol** geratuz. Txapelketa horrek berezitasun bat izan zuen: aurreko urteetan Laja-Landakanda eta Martin-Egañazpi bikoteen artean sortutako lehia ez batakoa eta ez besteak ez presentatzean itzali zela. Aurtengoan azken momentua arte ez da argitu zalantza: Martin aterako da, baina ez Laja.

Dirua, sesioak, «fans» koadrilak...

Trikitixaren munduan, dantzaren, musika eta parranda giroaren aldamenean askotan apostua eta bi-zibidea ere biltzen dira eta bi hauek ere ematen diote kolore berezi bat azken urteak arte baserrigiroari eta herri txikiei lotuta etorri den musikagintza horri.

Bertsolaritzan azken urteotan ere ikusi den antzera, polemika eta sesiorik ez da falta ohi trikitilari txapelketetan. Eztabaida beroak, muturrekoetara iritsi gabe haserre latzetan bukatzen dutenak. Epaileren batek aitortu izan digu zenbait momentutan beldurra eta guzti pasa izan duela, odolberoren bat zela medio. Soinujole gazteren baten aita ere ikus daiteke lanera doan mutikoari ukabilarekin «irabazi ezak, e?» desafioka.

Azken urteotan Martinen aldekoen eta Lajaren alde dauden arteko disputa aipatu izan da, normalean gorago aipatu ditugun neurrietaraino iritsi gabe eztabaida soilean geratzen direnak. Baina besteek ere badituzte jarraitzaileak, eta txapelketa honetan nabaritu da beti bezala.

Bada hor xehetasun bat askok ziurtatu eta beste askok gezur hutsa dela diotena. Alegia, trikitilariak beren «fans» taldeak eraman izan dituztela, eta hori txaloen garaian nabaritu izan dela. Organizatua ala herriar-lagun-admiratzaileen joera espontaneo bat? Betiko zalantza da, eta bertsolari txapelketan ere berdin pasatzen da.

Baina konpetentziaren gogorak behartzen ditu trikitilariak zein pieza jotzen duten kontuz ibiltzera. Askotan esana da halako maila batetik aurrera trikitilariak ikasten ari direnei ez dietela erakutsi nahi izaten, trikitilariak berek ukatzen dutena, noski. Baina ukazina da bakoitzak bere sekretoak ongi gordetarik dituela, eta soziedade bateko afaritan segun eta aurrean nor dagoen —edo nor falta den— halako pieza entzuteko zoria izanzen duzula.

Besteren pieza berriak ezagutzea eta bestek ezagutzen ez dituztenak ongi kontserbatzea, horretatik bizi denaren obsesio dira, edozein ogibidetan bezala. Soinujole batek baino gehiagok aitortua da magnetofoia ezkutuan hartuta halako auzoko erronmeriatara joan ohi zirela maisu onenen piezak grabatu eta etxean ikasteko asmoz.

Hori trikitixa ikasteko moldearekin ere lotua dago, noski. Duela gutxi arte solfeorik gabe eta «belarriz» ikasi dira piezak; modako kanta eta doinuak trikitilari askoren eskuetan nola aldatu diren entzun besterik ez dago. Hutsetik hasten zirenek, aldiz, maisuaren behatzei begiratu eta berdin kopiaatzeko metodo sinpleaz aritu behar izan dute. Horiek hola, magnetofoia mirari bat bezala agertu da.



Gaur ETBko zuzendaria den Jose Mari Iriondo orain arteko txapelketa guztien antolaketa aritu da eta aurtengoan omentzen dute.

Beti txapelketa hauetan **Joxe Mari Iriondo** ezagutu badugu aurkezle, aurtengoan aurpegi berri batekin egin dugu topo. **Esteban Larrañagak** presentatzen ditu saioak. Zumarragakoa bera, Arrate Irratian herri musikari eta bereziki trikitixari lotutako emankizunetan aritzen da, eta txapelketa honen antolakuntzan buru-belarri ibili da.

Joxe Mari Iriondorentzako aipamen berezi bat izanen da finaleko saioan. Loiolako Herri Irratian hasita euskal komunikabideetako gizonik ezagunenetakoa bihurtu zen Iriondo, Zeruko ARGIA ere idatziz; Euskal Telebistara pasa zen, eta hango zuzendari izatera iritsi. Aurtengo ez beste txapelketa guztietan bera izan da antolatzaile nagusi eta baita aurkezle ere.

Beste bi omenaldi ere egingen dira txapelketan zehar. Abadiñoko kanporaketan, **Juli Armendiari** egingo zaio ohore, eta Azpeitiakoan aurrean hil berria den **Pepe Yantzi** bere alargunaren bidez omenduko da. Akordeoiak Euskal Herrian ezagutu duen gizonik inportanteenetakoa izan da Pepe Yantzi, askok «Los Xey» taldearen bidez ezagutu zutena, eta hainbat pieza eta doinu eder utzi zuen idatzirik, horietako batzuk Laja eta Landakandaren azken diskan bilduak.

Txapelketa hau izanen da azken urteotan trikitilarien munduan gertatu diren eta oraindik ere gertatzen ari diren aurrerapenen lekuko. Donostiako Anoetan ongi agerian izango da nolako kalitate mailara igo den gure akordeoi diatoniko herrikoia, eta bere eragin sozialak eta herrikoitasunak indarrean dirautela.



Aurretik hila den Pepe Yantzi gogoan

Lau gizonen osatutako epaimahaia hautatu dute antolatzailerik, Trikitilarien Elkartearen onarpenez. Joxe Mari Iriondo «Zaldibarko trikitixa»koa da (ez nahastu ETBkoarekin). Migel Sagastume, «Mago de Urki», hau ere trikitilari. Alejandro Aldekoa, Bizkaiko Txistulari Elkarteko burua da. Eta Fernando Aranzabal, «Angiozarko Itsua»ren semea, da laugarren epaimahaikidea.

Martin: «Jendearen gustoa egitera noa»

1980.ean txapela irabazia da, aurreko urtean Lajaren atzetik geratuta. Bien arteko lehia ezaguna da, eta Laja faltatzean Martin aterako da faborito gisa. Trikitilari eskolaz gain, tresna eta musika denda ere baditu Billabonan.

ARGIA.— Eskola noiz jarri huen?

Martin.— Orain ia bost urte. Aurretik, hasieran etxean eta gero Zarautzen aritu ninduan Musika Eskolan. Handik etorri huen metodoa sortzea, jende asko genuela ikusita, eta metodo zaharrek ezin zela ikusita.

A.— Metodoa herorrek ateratakoa al duk?

M.— Soinu txikirako bai. Nik ikusita nitxauzkaan jostailuzko organuak eta nola izaten ziren numeroekin edo koloreekin umeek jotzeko, eta bururatu zitxaidan zeozter egin zitekeela. Hasi ginen botoiei pegatina batzuk jartzen numeroekin, baina arazoak izan genituen paperean jartzerakoan: akordeak zirela, auspoa noiz iriki edo itxi nola jarri, durazioak... bufi, mila prolema. Metodoa oraintxe burutua dago.

A.— Zenbat jende darabilak?

M.— Kurtso bukaeran 140 hituen, eta horrezaz gainera solfeoan eta soinu haundian beste horrenbeste egongo dituk.

A.— Hik herorrek non ikasi huen?

M.— Ni Tapiarekin aritu ninduan zazpi-zortzi hilabetez. Zekizkien pieza guztiak ikasi nitxizkaan eta gero grabatzen hasi ninduan. Gogoratzen nauk nola joaten nintzen Lajari grabatzera, eta nola bidaltzen ninduen kristoren mala hostian. Azkenean anaia eta biok han ibiltzen gintuan sasi tartetik eta nondik grabatu ez genekiela. Zintatik ia dena ateratzen nian, eta zerbait dudazkorik banuen hurrengo erromerian ikusi eta takal, ateratzen huen. Belarria bait daukat oso ona.

A.— Zein huen gogozko soinujo-lea?

M.— Nik, Laja. Grabatu behar nuen guztian harengana joaten ninduan.

A.— Solfeoa beharrezkoa al da soinua ikasteko?

M.— Beharrezkoa ez. Orain, jakinez gero gauzak errexago ulertzen dituk, baina neretzako belarria da inportantea.

A.— Soinu eta pandero bikoteak etorkizunik ba al dauka?

M.— Bai. Bere mailan, baina pixkat mogitu egin behar duk. Beti ezin dik leku batean egon. Guk erritmo kaxa eta gitarrarekin jotzen diagu orain erromerietan. Hemen pentsatzen dik jendeak trikitixa ta panderoa direla trikitixa jotzeko, eta beti trikitixa jotzeko. Baina «agarrao» jotzen hasi behar izaten denean panderoak ez dik zerbitzen. Baltsa baldin bada... tira. Baina bestela ez. Batzuk esaten dute: «Trikitixa ez duk jo behar kitarrarekin». Hori oso burutazio txarra da. Ikusi besterik ez dago: guk jotzen dugun eran beste giro bat jarzen dugu. Horrek dantzara tiratu egiten dik. Bestela ez du betetzen belarririk.

A.— Bestela, zer aldaketa egin dituk?

M.— Aurkeztu nintzen lehenengo txapelketatik, «sol» tonuko soinua erabiltzea, nik sartutakoa duk. Ordu-rare inork ez zian pentsatu ere soinua kanbiatzerik. Beheko tonu errex horretatik orain haibeste pieza jotzea ere uste diat nerea dela. Lehen bestela jotzen huen, erditik-eta. Guk ere hortik jo behar diagu aurtengo txapelketan trikitixa. Denak nerera joaten dituk, urte hartan denak nere kontra izan arren. Baina aurtun horretatik atera egingo nauk.

Dantza loturako musiketan ere zerbait egin dut, akorde aldetik-eta. Besteren batek ere zerbait aterako dik, eta hori beharrezkoa duk. Kaja-derritmosena atera nuenean ere jendeari gustatu egin zitzaion, eta zerbait trikitilari hasi huen galerazteko-eta, trikitixa eta Euskal Herriarentzako ez ote zen komeniko. Baina, tresna hori, neretzat, ez duk politika; erritmo bat besterik ez duk. Gero ba-



tzuk hasi hituen hori erabiltzen. Baina horrekin ere aurrera egiteko asko probatu eta entsaiatu egin behar dik.

A.— Hire eritziz, erromerian denetik jo behar da...

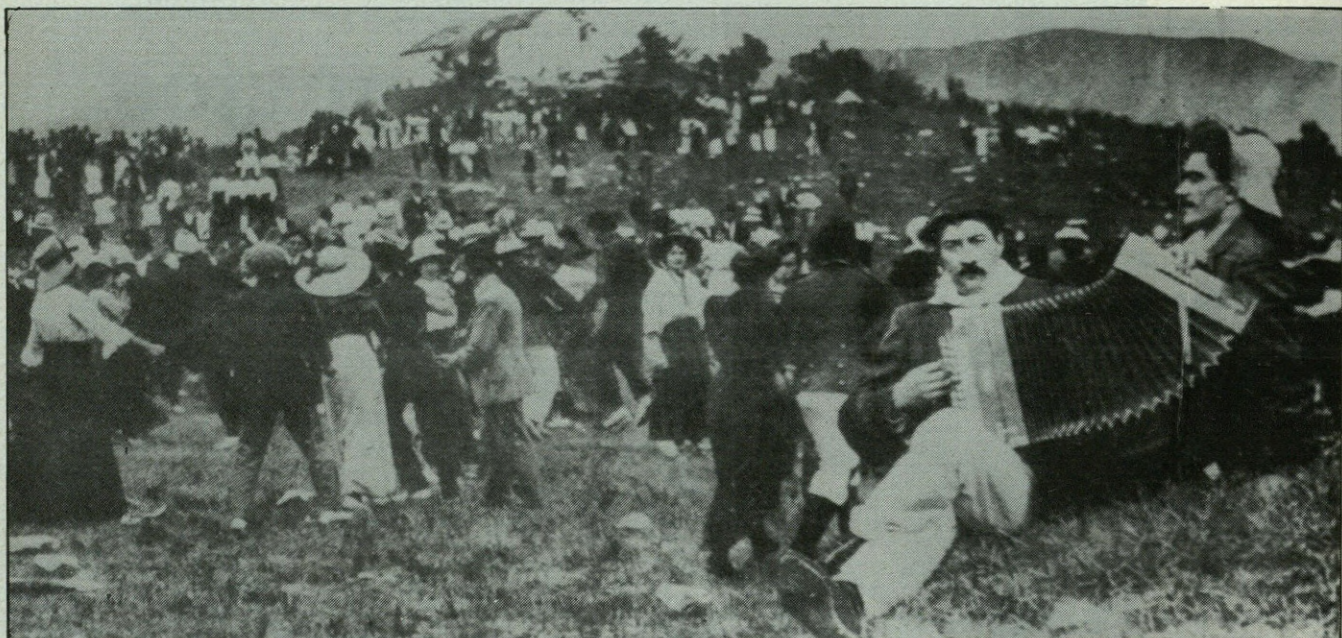
M.— Kalean trikitilariak nahiko fama txarra ditek, «casheros» eta... Lehengo Amabirjin egunean Gaztelura joan eta Donostiako ikastolaren bateko umeak, gehienak erdalduak, furgonetak daukan bi trikitilarien irudiak ikustean nola bat hasi zen esaten «casheros» eta horrelakoak. Eta besteak esan zitxoan: «Cómo que son casheros? No ves esto? Esto es de los casheros?», gitarra ikusi zutenean. Izen hori borratu egin behar da.

A.— Txapelketarako zein ikusten duk kontrariorik handiena?

M.— Handirik ez diat ikusten. Joan balitz, Laja izango huen berriz ere. Bestela, kontrario bezala, Miren, Joseba eta Bizkaitarra ikusten dizkiat.

A.— Hire huestez, zergatik aurkeztu duk horren jende gutxi?

M.— Galtzeko eta atzera gelditze-ko beldurra duk esplikazio bakarra. Lehengo trikitilari horiek ikaratuta zeudek gazteek nola jotzen dute ikusita. Gero, erromerian, behar bada askoz ere gehiago baldin badira ere. Agian, ez dituk espazializatuta sentituko, txapelketarako zerbait berezia prestatu behar bait da. Ekibokatuta zeudek txapelketara ez joatearekin. Ni ere —neure ingurukoek bultzatuta nitxiak— irabazten badut ondo, eta galtzen badut ere jendeak bazekin zenbat abildade dudan. Jendearen gustoa egiteagatik nitxiak.



Erromeria Irungo San Martzialen, 1912an. Soinu ttikia azkar errotu zuen gure Herrian.

Erromerietan nagusitu zen tresna ‘atzerritarra’

Trikitixa euskal herri musikaren eta dantzaren muinean dagoelarik, jende gutxi daki ehun urte eskas daramala gure artean gaur bere osagarri nagusia den akordeoi diatoniko edo «soinu txikiak». Eta hala ere, hain denbora laburrean gure herri kulturen sustraitu den tresna honek aldaketa eta garapen nabarmen bat ezagutu ditu.

Lehendik ere baziren auspodun tresna portatilak, museotan haien aztarnarik bada. Baina lehendabiziko akordeoia —euskaraz kategoriarik handiena erantsiz «soinua» izenez ba-

taiatu zena— XIX. mendean agertu zen. Batzuen eritzian 1820an **Buchmann** izeneko Berlindar batek sortu zuen; beste zenbaiten eritzian, aldiz, Vienako herritar bat izan zen, **Damian**, 1830ean asmatu zuena.

Europatik inportatutako akordeoi diatonikoa

Sortzailea bata zein bestea izan, garbi dagoena da lehendabiziko akordeoiak diatonikoak izan zirela, gaurko gure soinu txikien familiakoak. Hau da, botoien bidez nota naturalak bakarrik jotzen dituen, auspoa irekiz eta itxiz botoi berak nota diferentea atereaz. Ahoko filarmonikaren tankeran. Eta hasieran jostailu legez asmatu zena, osatuz joan zen.

1852. urtean **Boulon** izeneko frantses batek piano tekladurazko akordeoia atera zuen. Hurrengo urratsa beste Vienar batek emanen zuen, akordeoiari tekladura kromatikoarekin hainbat aldaketa erasteen.

Europako herri xeheak diatonikoa aukeratu zuen gehienbat, nahiz eta lehen begirada batean jotzeko era nahaspilatsuagoa duen. Horren froga ederra da gaur egun Europako herri musiketan, mutur batetik bestera, akordeoi mota horrek duen presentzia. Beste bi soinuak, aldiz, kultoagotzat geratu ziren, aukera gehiago eskaintzen zituztenak eta osoagoak izaki, kromatikoa batik bat.

Eta dantza eta erromerietan, beste tresnei nagusitu zitzaizen

Joan den mendearen azken aldera sartuko zen soinu txiki edo diatonikoa Euskal Herrian. Bizkai aldetik agertu zen, eta zenbaiten ustetan gailego baten eskutik iritsi omen zen. Bada honetan bitxikeria bat: lehendik ere dantzarako soil-soilik erabiltzen zen panderoaren lagungarri gisa sartu zela akordeoia, eta agian hortik ere etorri dakioke «soinua» deitzearen jatorria, «soinu» edo «musikarik» gabe hainbat erabiliko zen panderoari erasteagatik.

Panderoari, dena dela, soinu jotzaile edo soinu joleek tresna menderatu ahala, laster hartuko dio nagusitasuna akordeoiak, eta trikitixa bikote moduan estabilizatzen da. Mende honen hasieran oso hedatua agertzen da Euskal Herrian zehar, eta gerra garairako arrakasta izugarria lortu zuen Bizkai eta Gipuzkoako herri euskaldunenetan.

Txistuari horrela kendu zion dantza-tresna zentzua neurri handi batean; musikajole herrikoiek, eta jendeak batez ere, nahiago zuten akordeoia, aberatsagoa zelako, bai hots aldetik eta baita edozein doinu mota jo zezakeelako ere. Erromerietan erabiltzeko hain egoki eta ausartak ziren doinu eta pieza «beroengatik» laster jasango zuten Elizaren egurra: korroko dantza sotiletan ere neska-mutilek elkarri eskutik heltzeko partez painueloa erabiltzea inposatua zuten apaizentzako, deabruak euskaldun-fededunen arimak galtzeko sortutako «infernuko auspoa» zen.

Dantza «beroak» galeraziak zeudenean

Garai nahasiak gerra aurrekoak. Karlismotik nazionalismo-rako pausoa eta integritasoa nagusi orotan. Baserría eta industria. Independentziaren aldarrikatzea eta Ezkioko «mirariak». Mila anekdota kontatu da eta gehiago esan daiteke. Bada bat benetan argigarri eta mundiala.

Elgoibar eta Azkoitia arteko Madariagan erromeri ezagun bat egiten zen. Elgoibarren dantza lotua libre zen, Azkoitian ez. Herrien arteko muga Madariagan bertan egonik, Azkoitiko alguazila etortzean dantzatokia bertan zegoen marraren bestaldera pasatzen ziren dantzariak, joko eta barreen artean. Garai aldegiteko zoririk ez zuenak, multa.

Gerra aurreko urte horietan egin zen ezagun gaurko trikitixaren aitontzat jo dezakeguna: Elgeta. Hau izan zen soinuari lehenengo aurrerapen handiak eman zizkiona, oraindik indarrean dauden soinu-jole zenbaiten irakasle, egungo trikitixaren oinarriak jarritz.

Elgetaren eraginez erantsiko zaizkio beste bi botoi aurreko bi sostenidoei beste bi gehitzeko. Ordura arte eskubitan 21 eta 12 baxu baino ez zuen trasteak. Euskal Herrian bertan hasten dira soinuak egiten, Larrinagaren eskutik.



Kanpoko moden eta akordeoi handiaren eragina

Gerra ondorenean **Elgeta** izango zen plazetako nagusi, baina laster hasi zen berarekin ikasitako **Sakabia** konpententzia eta ondotik beste gehiago, haiek ere berekin ikasiak: Tápia, Laja, eta beste. Sakabik beste aurrerapauso bat ekarriko zion trikitixari; diskagintzan ere musika mota hau garai horre-



Europa zabalean zehar entzuten dira guren tankerako akordeoi diatonikoak.

Eskolak, ehunka trikitilari gazteren mintegi

Azken urteotan trikitixak eman duen aldaketa handia ikasteko metodoekin ere nolabait lotua dago, kanpoko musiken eraginarekin haina.

Usadioz, soinua ikasi nahi zuen haurra metodorik gabe aritzera behartua zegoen. Trikitilari askok dioenez, maisurengana joaterako puska bat ikasia zuten beren kasa etxean, «**belarritz**». Gero, pulamentuzko soinu-jole izatekotan, trikitilari ezagunen batekin ikasi behar zuten: **aurrez aurre** jarri ikaslea eta irakaslea, norbere akordeoiarekin, eta botoiaren eta auspoaren posizio eta mugimenduak ikusiz ikasi.

Solfeoa minoria baten altxor izanik, aipatu duguna izan da metodo bakarra urtetan. Irakaslea ibiltzen zen etxez etxe. Martinek ekarri du **numerozkoa**: botoi bakoitzak bere zenbakia du eta hola paperetik aritzen da ikaslea. Ez da denbora asko **solfeozko** metodo bat osatu dela, Junkera trikitilariaren lanez.

Ehunka haur ari dira eskoletan soinu txikiarekin

Ehunka dira gaur akordeoi diatonikoa ikasten duten haurrak, eta askok aurrez-aurreko metodoarekin segitzen dute. Eskolarik garrantzizkoena, Martinek Billabonan duena, bere metodo numerozkoekin aritzen da. Eta musika ikasketak trikitilarien artean hedatu diren bezala, solfeo bidez irakasten dutenak ere badira: Junkera, Iñaki Malbadi, Joseba Tapia...

Berebiziko sukarra dago, ikusten denez, trikitixarentzako. Martinek zientia bat ikasle baldin badauka, Tapiak beste hainbeste baditu. Gero Laja letorke beste ikasle mordo batekin. Eta dozena pare batetik pasatzen direnak ere ez dira bat eta bi: Epelarre, Junkera, Iñaki Malbadi, Sakabia, etabar.

Irrika horrek badu esplikazio bat: herriagan hain sustraitua zegoen zaletasun horrek ez zuen biderik aurkitzen jende gehiagok ikastearen aldera, eta orain haur eta gazteek lehen ez bezalako komenentzia daukate. Trikitixa bizibide izatera iristeko posibilitate moduan ikustea ere eragingarri polita da.

Guzti hori kontutan izanik diosku Estaban Larrañagak, Arrate Irratikoko hizlari eta trikitizale amorratua bera, trikitixa «mozkor garai batean» dagoela, behar bada beste boladaren batean dantzari taldeek ezagutu zuten bezalakoa-edo. Haur askok duela urte gutxi harrigarri suertatuko zen maila harapatzen dute, baina ez dira gutxi gurasoek behartuta ari direnak ere, zenbaiten soinua betirako gorrotatzera iristeko biderik egokiena delarik.

Hala ere hainbeste ikaslek eta trikitixaren aurrerapenak suposatzen duen urratsa funtsean sendotu egingen da ondoko urteetan. Eta behar bada hortik etorriko zaio beste zenbait herri ekintzari ere, dantzari esate baterako, gaur egun bizi duen itzaliaditik ateratzeko abagadunea.

XIV. Trikitilari Txapelketa

tan sartuko da gehienbat, gerra aurreko grabaketaren bat baldin bada ere.

Trikitixak benetako eragin soziala dauka eta horrekin batera diru-iturri ere bihurtu da. Aldi berean, bere inguruan influentzia mundu oso bat ari da: irratia ren hedatzea iraultza bat izanen da herri musikan, telebista, atzerriko kultur molde berrien iristea... Sakabia hasita, trikitilariak musiko profesionalekin lanean hasten dira, eta ordurarte belarriz bakarrik jokatu duten soinu-joleek gero eta gehiago kontatu beharko dute solfeoarekin.

Baina diatonikoa ez da Euskal Herrian jotzen den akordeoi bakarra, eta «soinu handiarekin» aritu direnen aportazioek, **Pepe Yantzi** zenarenak tartean direla, asko aberastu dute trikitixa.



Primi Erostarbe, panderojolerik ezagunenetako bat, Fermin «Txantxangorria» rekin.

Hurrengo pausoa batetik **Lajarekin** eta bestetik **Tapiarekin** ikasitako **Martinekin** kokatu beharko genuke. Akorde bilaketan lan handia egin da, eta erreperitorioa —Martinek batez ere— oso berritu dute, eta jotzeko era bera akordeoi handira asko hurbildu dute.

Teknikak kupidagabeko selezioa erakarri du

Baina zehazteko eta juzgatzeko errezago den maila teknikoan garapenik izan baldin bada, neurtzeko askoz neketsua goa den «eskola» eta «estilo»etan ere aldaketa frango izan da, estilo batzuk indartuz eta beste batzuk bazterrerara geldituz.

Soinua ikasteko erak berak mugatuta dator garai bateko estilo barreiatze eta hainbat joera bereziren agertzea. Gure herrietan diren soinu-jole zaharrak dira oraindik ere horien leku-ko. Lan oso bat dago horien kontaketa egiten, aztertzen eta sistematizatzen. Zertan datza Bizkaiko trikitilarien historia eta egoera, esate baterako? Gipuzkoakoa bera ere ikutu gabe dago. Bizkaian soinu-jole mordo bat izan da, eta bada oraindik ere, baina Gipuzkoan ez bezala han hari zaharrak etena edo gutxienez jeltatua dirudi, gainerako tresna zaharrekin gertatu denaren antzera. Lorealdiaren hasiera **Junkeraren** eskolatik espero daiteke, agian, Bilbo eta Durangon ikasle mordoxka bat baduelarik.

Hala ere gerra ondoren herri musika bide honetan nagusitu den joera errezago da adierazten. Herrietan zehar barreiatu-tako soinu-jole eta trikitilarien artean, izan ere, Elgetaren bidea nagusitu zen. Eta bere ondorengo haria jarraitzen zaila ez da.

Elgetaren ikasle nagusitzat hauek jo ditzakegu: **Epelde, Sakabia, Laja, Epelarra eta Zialtzeta**. Tapiagan aurkitzen dugu hurrengo koska, eta honekin ikasiko dute **Martin, Astiasaran eta Joseba Tapiak**. Martin daukagu hurrengo urra-

Panderoa, trikitixaren biperra eta anaia pobre apaingarria

Euskal Herrian panderoa noiztik jotzen den ez da ezaguna, baina nolana ere tresnarik antzinakoen garaian du bere jatorria. Besterik da noiz hartu zuen gaur duen forma juxtu hori, txapa etabarrekin.

Antzina, panderoa koplariak erabiltzen zuen kantuei laguntzeko. Dantzak ere koplari horren kantuekin egiten ziren. Ez zuten gaur egun dugun «horror vacui» edo hutsunea jasanezinik, tronpa edo musukitar bat ere aski zuten-eta dantzarako. Gero akordeoia panderoaren morroi izatetik nagusitzera pasatu zaio.

Panderoarekin erritmo askotan kantatu izan da baina gaur ezagutzen ditugun bikoteetan funtsean trikitixa (fandango erritmoan), porrusalda (arin-arin erritmoan) eta kalejira dira ezagunenak.

Bapateko koplaritza ia ahazturik dago

Kantak ezagunak izan ohi dira gehienbat, baina garai batean koplariak kantari ari zela bapatean aldaketak sartzen zituen, eta erabat berriak ere botatzea sarritan ikusten zen. Asmatze era hori gaur ia desagerturik dago; salbuespen bikainik bada, halere, eta Iturbide litzateke horietan nagusi.

Kopla idazle askorik ez da, eta horretan aritzen direnen artean Hernaniko **Jesus Mari Arrieta** eta **Amuriza** bera aipatu beharko genituzte, honek bertsoa, kopla eta soinua uztartzeko esperimendu polita egin zuen eta. Azken urte hauetan, gainera, bertsolari zenbaitek (Lazkano, Agirre, Az-

pillaga, Etxeberria...) bertsoak egin izan dituzte trikitixarako; baina koplaren egituraz baino bertsoarenez daude osatuak.

Hitz berriak sortu arren, ordea, betiko doinuekin erabili ohi dira. Trikitixak, orokorrean egin duen aurrerakada nabarmena ez da antzematen alor honetan.

Koplagentza promozionatu nahi dela dirudi

Guzti horren ondoan panderoa kasik apaingarri huts bihurtu da. Ikus-entzulearentzat, panderojolea ez da jadanik hobia edo txarragoa tresna menderatzen duen neurrian, animatzaile eta bixigarri den heinean baizik. Eta koplaren esanahiak edo kalitateak ere indarra galdu du. Penagarria da bertsolaritza halako loraldia duen garai honetan koplaritza hain baztertua eta atzendua egotea.

Trikitixa bikoteen erreferentzia ia bakarra soinu-jolea bihurtu den honetan, badijadi XIV. txapelketak koplaren indarbertitzea bultzada bat eman nahi diola. Aurten nahi ta nahiezkua izango da bikote guztiek trikitixa eta porrusalda kantatzea, eta, gainera, ekitaldi bakoitzean kopla desberdinak erabiltzea. Sari berezi bat ere badago kopla onenarentzako.

Ez da, hala ere, sari hau jartzen den lehendabiziko aldia eta aurreko sariketetan egindako ahaleginek baino eragin handiagoa izango al du aurtengoak.



Trikitixaren aro oso bat dago argazki honetan: atzean, Laja, Martin eta Epelde soinu-joleak, eta aurrean Tapia, Sakabia eta Egurrola.

tsen: **Miren, Azkonabieta eta Iñaki Malbadik** berekin ikasi dute, eta haur mordoa ari da bere eskolan.

Lerro horretatik kanpo ikasitako mordoxxa batek hor segitzen du, dena dela. Auntxa, Maltzeta... hainbeste izen aipatu daitezke, eta trikitixa txapelketaren testuingurutik kanpo modu orokorrago batean aztertuko dugun beste baterako utzi beharko dugu beren zehaztea.

Estilo zaharra eta Pepe Yantziren piezak

Gaur egungo soinu-jotzeak akordeoi handira hurbiltzera jo du; horregatik fandango eta arin-arinak landu dira gehienbat, porrusalda eta trikitixa gutxi aldatu direlarik. Baina beste edozein erritmo ere jotzen ezagutu ditugu akordeoi-pandero biko-teak: baltse, tango, pasodoble, fox, mazurka, rock, samba, jiga, eta beste.

Erritmo guzti horiek, eta doinu eta armonizazioak, bere erara egokitu behar ditu, noski, akordeoi diatonikoak: jotzeko teknika oso desberdina da akordeoiaren aldean, eta bere 12 baxuekin, bestalde, ezin aurre egin akordeoiaren 120 baxuekin lortu daitekeenari.

Pepe Yantzi, Enrike Zelaia eta Pepe Andoainek garrantzia handi bat dute fandango, arin-arin eta kalejiraren alorrean iritsi diren berrikuntzetan, beren doinu asko bait daude trikitilarien oinarrian. Egokitze horretan aintzindari dira Laja eta Martin.

«Estilo zaharra» berriz «sasi-pieza» (trikitilariak asmatuak) eta txistu doinuen egokitzez egiten denari deitzen diote. Albo-ka doinuren bat edo beste ere erabiltzen da. **Gelatxo zaharra** izan daiteke estilo horren pertsonai adierazgarrienetako bat, eta giro horren jarraitzaile gisa sartuko genituzke **Xapre, Epelde, Zabaleta, Egurrola zaharra, Auntxa, Bitarte...**

Bi estilo edo eskolen artean kokatu beharko genituzke **Tapia, Zendoia, Maltzeta, Egurrola gaztea** eta beste zenbait. Hogeitabost urtez azpiko guztiak, dena dela, Martin eta Lajaren jotzeko eratik abiatu direla esan behar da.

Gazteak bultzaka datoz eta teknika handiz gainera

Zabalkundearen ondorioz soinua jotzeko erak asko uniformizatu dira, aipatu ditugun lerroetatik, eta trikitilari autodidakten garaia pasatzen ari dela esan daiteke. Eta instrumentua jotzeko teknika hainbeste landu denez, zaila da ezer berri edo desberdinik ateratzea soinuari; edozein berrikuntza, bestalde, berehala ikasten diote elkarri.

Dena dela, garai batean Elgeta edo Sakabia berrikuntzak egin zituztenak izan ziren moduan, gaur egun Martin edo Laja maisu eta eredu dira: hautsiezina oraingo. Baina zenbat soinu-jole berri dagoen eta atzetik datorren gazte mordoa ikusita, ez litzateke astakeria izango haize eta maisu berriak sortuko direna esatea. **Junkera** edo **Joseba Tapia** batek, jada hasiak dituzte zenbait erreperitorio aldaketa. Hortik zer etorriko den denborak esango du. Oraingo, txapelketak du hitza.



Larrinaga: oraindik preziatzen den izen bat

Italiatik inportatzen hasi artean, «Larrinaga» etxeak egindakoak ziren gure arteko soinu gehienak. Marzelino Larrinaga, Bizkaiko Axpe-Marzanan jaioa, izan zen etxearen fundatzaile eta arima. Duela laurogei bat urte hasi zen soinu konponketan, soldaduska bukatu eta berehala, eta hamar urteren buruan akordeoiak egiteari ekin zion.

Trikitilarien artean mito bihurtuak dira «Larrinaga» soinuak, beren bizitasun eta gogortasunagatik. 1927 inguruan Italiar bat elkartuko zitzaion, Guerrini, eta bikote horren eskuetatik atereak dira oraindik ere trikitilari askok doinu biziak jotzeko gustokoan dituzten «Larrinaga-Guerrini» tresnak. Inork gutxi dakien arren, makina harrigarri hauek osorik bertan egiten zituzten, boza edo altzairuzko lenguetak ezik. Bozak Alemaniatik eta Italiatik ekartzen bazituzten, gerra garaian horiek ere bertan egin behar izan zituzten.

Duela hamabost urte hil zen Marzelino Larrinaga. eta bere hilobek eman diote jarraipena lantegiari. Laster utzi zitoten soinuak egiteari ordea, Italiarren konpetentzia gogorregia izaki. Gaur egun egun, hala ere, gure arteko akordeoi konpontzaile eta saltzaile nagusienetakoak ditugu.



Marzelino Larrinagak egindako soinuek sekulako xitimazioa dute.



Disko Produkzioak

TRIKITIXAREN BULTZATZAILE

URRESTILLAKO TRIKITIXA
LAJA ETA LANDAKANDA
MARTIN ETA ITURBIDE
MALTZETA AITA ALABAK
MIREN ETA BINGEN
ALBIZTURKO TRIKITIXA
LARRAITZKO TRIKITIXA
1979—1980—1982—1985 ko
EUSKALHERRIKO TRIKITIXA TXAPELKETAK



Miren: «Lan ona egin, zertara goazen jakinik»

Hernaniarra da Miren, eta gaur telebistako aurkezlea den Bingen Zupiriarekin argitaratuako zintaz eman zen ezagutzera. Joan den urteko txapelketan berak irabazi zuen Iturbiderek.

ARGIA.— Norekin ikasia zaitugu?

Miren.— Hasieran Martinekin; gero Sakabirekin. Orain, berriz, jende askorekin mugitzen naiz. Epelde eta Iturbiderengandik asko jasotzen ari naiz. Baina oso zaila da nola edo norengandik ikasten duzun esatea. Zaharrena joan behar da. Asko daukagu beraiegangandik ikasteko. Tradizioa eskuratzea nahi eta ezkoa da. Bat izan liteke teknika guztiaren jabe, eta horretarako ez da behar bada maisurik behar; baina trikitilariak «sentidoa» deitzen dioten hori, grazia hori, hartzeko, haiengandik hartu behar dugu. Trikitixaren funtsa grazia horretan datza.

A.— Beraz, zaharren «sekretoen» bila zoaz.

M.— Bai. Zaharrak dira oraingoz nere maisuak, eta urte askotan hala izango dira.

A.— Zertan oinarritzen da lehen aipatu duzun «grazia» hori?

M.— Ezin definitua da. Gauza bat da teknika eta bestea trikitixa jendea animatzeko edo mugitzeko doala kontutan hartuta, grazi edo sentido hori. Teknika, hori lortzeko erabiltzen den bitarteko bat da, baina ez helburua. Eta hori musika guztian gertatzen da. Partitura batean, adibidez, informazio bat daukazu jasotzeko, baina gero hori interpretatzen jakin behar duzu. Esanahi edo bizi bat eman behar diozu. Eskolak teknika bat eskura ematen dizu, baina gero bakoitzak bere nortasuna bilatu behar du.

A.— Zuk, soinu txikiak aparte, pianoa eta akordeoia jotzen dituzu. Zer harreman dago tresna horien artean?

M.— Desberdinak dira. Bakoitza bere gauzatarako da. Soinu txikia bere graziarekin jo behar da. Eta pianoa beste klasizismo batekin. Pianoa fandangoa bezala jota, jendeak parra egingo lizuke. Eta alderantziz. Erriki-

dikuloa da, jende askok egiten duen bezala, trikitixa gauza klasiko bat bezala jotzea, mila nota sartzen saiatuz, trikitixaren helburua zein den ahaztuz. Hori konplejo baten ondorioa da. Neretzako, lan on bat egin beharra dago, baina trikitixaren funtzioa errespetatuz. Zertara goazen jakinik, zaharren tradizioaz ondo jabetu eta hortik aldakuntza bat emanez.

A.— Iruditzen al zaizu ohizkoak ez diren doinuak jo daitezkeela?

M.— Bai. Baina, festa helburu hori ahaztu gabe. Ezin daiteke gauza medikre bat egin. Chopin-en sonata bat jo daiteke, baina gauza ahul bat izango da. Erdipurdikoa iruditzen zait era berean «konjunto» txiki baten antzeko zerbait egitea, ez delako ez trikitixa eta ez konjunto. Beste tresnak sartu daitezke, baina beti ere bere girokoak autoktono horretakoak izanik. Gauza «autentiko» bat egin. Dultzaina, alboka... adibidez. helburuak ez du izan behar mejikanak jotzeko talde bat egitea; gero erromerian horrelakoak ere joko dituzun arren.

A.— Ikusten duzu etorkizunik irati-telebistan jartzen eta jan erazten diguten musika horren aurrean?

M.— Bai. Ez inola ere, ordea, musika egiteko era horrengana hurbiltzen saiatuz, erdibideko gauza bat besterik ez dugu egingo-eta. Trikitixak izango du lekua baina bakarrik bera den bezala segitzen badu bere bidea, eta lan eginez badu irtenbidea. Haiek ateratzen dute aurrera berea, baina guk ere aterako dugu gurea. Dena dela, ikusten dut informazio behar handia dagoela. Akaso lortuko dugu baserriarren musika izatetik herriko musikatako bat izatera pasatzea, baina beti ere lanaren poderioz.

A.— Zergatik zoaz txapelketara?

M.— Lehenengo, iaz txapeldun geratu eta obligazio morala dudalako.



Bigarrenik, trikitixa zer den pentsatzen duguna publikoki demostratzeko. Alegia, azken urte hauetan teknikari bakarrik egin zaiola jaramon eta humorea ahaztu dela. Horrekin konforme ez gaudela demostratzeko. Onartuz bakoitzak bere habilidadea erakutsi behar duela. Demostratu nahi hori izango ez banu, ez nintzateke aurkeztuko.

A.— Irabazteko esperantzarik baduzu?

M.— Publikoa irabazteko esperantza dut.

A.— Kontrariorik handiena?

M.— Publikoa.

A.— Ez duzu txapela galtzeko beldurrik?

M.— Inportanteena ez da irabaztea, bakoitzak bere buruarekin lasai gelditzea baizik.

A.— Irabazteak ez du mesederik ekartzen?

M.— Festetarako-eta dei gehiago jasoko dituzu... Baina horrez aparte ezer gutxi.

A.— Baduzu trikitixa lan bezala hartzeko asmorik?

M.— Hori ikusteko dago. Oraindik gaztea nauzu. Oraingoz, oso ondo pasatzen dut trikitixarekin; ahal duan profesionalitate gehiena ematen diot. Gero zertara dedikatuko naitzen, batek daki!



Jazinto Rivas «Elgeta», beti bezala ezpainetatik purua kendu gabe.

Elgeta, gaurko trikitilarien aitona bohemia

Oraindik gure herrietan berrogei urtez gorako askok gogoan dute Elgeta tritikitilaria, puru handia ahoan zuela soinua jotzen. Inor gutxik daki mutilzahar bohemia haren izena Jazinto Rivas zenik, eta hare gutxiagok Billabonako Fraisoroko ospizioan hartuta gero Elgetako «Intsuzabal» baserrian semetzako hartu zutenik. Ia aztarnarik utzi gabe joan zen azken urteotako txapeldunen aita eta aitona.

Eleuterio Tapiaren ahotik ezagutzen ditugu Elgetaren bizitzako xehetasun horiek. 1907an edo inguru horretan sortua zela dirudi. Bere haurtzaroko kontuak, norengandik ikasi zuen —inorekin ikasi bazuen— eta beste hainbat gorabehera, inork orain artean egin ez duen ikerketa lan baten baten zain daude.



Akordeoa kendu eta espetxera eraman zuten

Gerra baino lehen trikitilariak ezagunena bihurtua zen Elgeta. Gerrak moztuko zuen bere bizitza, beste hainbatena bezala, eta hura bukatzean pare bat urtez kartzelan egon omen zen, bere ideia nazionalistak zirela medio, antza denez. Orduan kendu zioten akordeoia ere.

Baina espetxetik irten bezain laster ekin zion berriro erromeriak alaitzeari eta ikasleei erakusteari. Estraina Eibarren bertan irakasten zuen. Haruntza egindako bi daiak oraindik gogoan ditu Sakabiak. Gero ordea Elgeta bera hasi zen etxex-etxe gazteei irakasten, eta hala ikasi zuten berarekin Tapiak, Epelarrek etabar.

Bere ikasleek egingo zioten konpetentzia, baina berak segitzen zuen nagusi. Bera da, ezagutu zutenen aburuz, ordurarte akordeoi diatonikoz jo ezintzat zeuden piezak sartzen hasi zena: rumbak, tangoak, pasodobleak, txotisak... Hori gutxi bazen, sostenido eta bemolak jotzeko beste bi tekla eskubiko 21 botoiei erasteke lanetan ere bera aritu zen, Donostiako klarinetejole batek piezak ateratzen lagundu ziolarik.

Markatik fuerako gizon baten amaiera triste

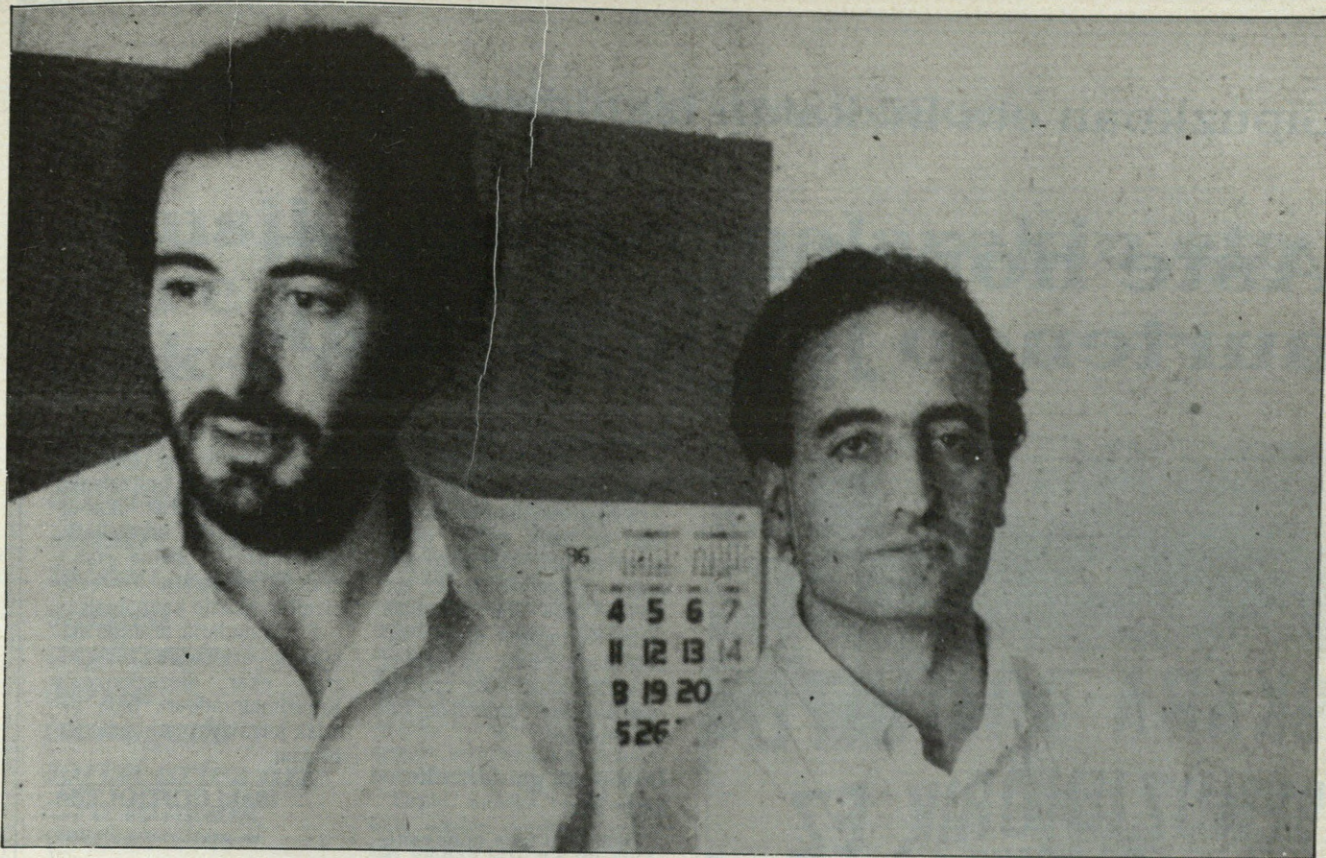
Fama horrekin, diru mordoak bat bildua zuen Elgetak, zahartzarora ongi pasatzeko balioko ziona. Baina «golfokeriatan» xahutu omen zituen sos guztiak. Nolabait bizi behar eta pioi lanetan sartu omen zen. Eskuen trebetasunarentzako zer okerragorik. Eskean ere ikusia zuten Donostiako alderdi zaharrean. Oraindik gure gurasoek, Gipuzkoan batik bat, hainbeste famatzen duten Elgetaren piezak ez zituzten «Txantxillo»renak baino gehiago ixtimatuko hiriburuko askok.

Filme bat egiteko haina gai ematen duen Elgetaren bizitzak akabera triste izan zuen. Euria ari zuen egun batez hezurretaraino bustita, obra batean sua biztu omen zuen lehertzeko asmota. Su aurrean loak hartu eta sutara erorik arras kixkaldu zen.

Modu horretan geratu zen gizona, nolabait lagundu nahian, gainerako soinu-joleek diru-bilketa antolatuta zuten, eta sos mordoak bildu ere bai. Baina egun gutxiren buruan hil zen, belaunaldik ezberdinetako milaka euskaldunek oraindik purua ahoan duela gogoan duten Jazinto Rivas Elgetakoa.



Elgeta, eskubitan, urtetan ondo sartua egonagatik beti festarako pronto.



«Oraingo amodioa», filme berria.— «El amor de ahora» da Arabako Eltziego herrian errodatzen hasi den filmeak. Borroka harmatutik maitasun gatazkara doan istorioa dugu, klabe melodramatikoen bidez elementu politikoak eta kulturak dakartzan gaurko gizartearen erretratu honek. Gaiak eztabaidarako ugari emango duela dirudi, errefuxiatu-ohi bi-kote batek damutuentzako dohanak harturik Hego Euskal Herrira itzultzea erabakitzen bait du, hain zuzen Bilboko ziu-tatera, hantxe garatzen delarik beren bizitza gatazkatsu 'berria'. Ernesto del Rio zuzendariak eta Luis Egiraun gidoiariak laurogei milioi pezetakoa dute aurrekontua, Sendeja films ekoiztetxean sortuko den pelikularako.

Tolosako bideoaldia finiturik Pasatu berri den igandean amaitu da Tolosan astebete iraun duen lehenengo bideo erakuske-ta, Donostiakoa desagertu ondoren. Lau ata-letan banatu da udaletzeko gaztediaren komisioaren eskutik antolatutako bideo erakustaldi hau: bideo internacional eta experimentalarekin, Estaduko saila, musikak eta erretrospektiboa, zeinak Gasteiz-ko bideo erakustaldiko bideoak erakutsi dituen. Euskal Herriko bideoegileek bere txokoa ere eduki zuten, Zabala, Doladet, Gon-zalez, Liberal eta Etxarteren lanak ikusi eta ezagutzeko parada izan zelarik, Mak, Surrenders eta Macramassa musika taldeen konpainian.

«Euskal Txoko», Donostiako patronatoa Euskararen dinamika indartu eta azkartzeko azpiegitura izan nahi duen patronatoa eraikiko da Donostian. Bere izena «Euskal Txoko» izango omen da euskararen eta kultur ekintzen inguruko proposamenak bultzatzeko laguntza ofizial hau, alkatea eta sei zinegotzi euskaldunen zuzendaritzapean eta AEK, EHE, HABE, ikastolak etabar taldeen Kontseilu Biltzarren laguntzaz eramango dena. Donostia euskalduntzeko egoitza ireki bat bihurtuko da beraz «Euskal Txoko», edonoren partetik gauzatu nahi proiektu eta ekintzen laguntzarako mantenduko bait Kostitutio Plazako hamaikagarren zenbakian, hiru pisu eta guzti: euskal argitalpenen txokoa, hemeroteka, taberna, bule-goak, bilera eta proiektzio aretoak...

EEkoen kexua euskarazko berri ajentziaz Euskadiko Ezkerra kexuka zuzendu zaio euskal Parlamentuko kultur kon-tseilaria den Luis Mari Bandresi, joan den urteko aurrekontuen artean euskarazko agentziaren sorrerarako akordioa deusean geratzeko bidean ikusten duelako. Euskararen indartzeko asmoz onartu zen enmienda ha-ren helburua agentziaren sorreran bazetzan ere, euskal egunka-ria eta itzultzaile eskola ziren begiek jotzen zuten azken diana. Kontua da dagoeneko euskal egunkari bi proiekturentzako diru-laguntzak onetsi direla eta udazkenarekin batera 'eroriko' zaizki-gula asteen behin «Deia»k egingo duen «Eguna» eta «Egin»en «He-men» egunkarien orriak. «El Diario Vasco»k berak ere asteazke-nean atera zuen bere euskarazko eranskina, Felix Ibargutxiren zuzendaritzapean.

«Gerra Zibilaren errepresioa Nafarroan» Igandean eman zen amaitutzat Iru-ñeako Ciudadelako Armen Are-toan zabaldu zen erakusketa bikaina: «Ge-rra Zibilaren garaiko errepresioa Nafa-rron». Irailaren estraineko hamabostaldi bitartean makina bat bixitari izan dira ber-tan, Bigarren Errepublikaren aldarrikatzearen sasoitik hasita Ge-rra Zibilaren zeharko kontu lekukoen erakusketa. Bertan kua-droak, eskulturak, liburuak, argazkiak, periodiku aurre-planak, kartelak etabar erakutsi dira, eta baita horiekin batera Altaffaylla Kultur Taldeak erakusketaren laburpen bat daitekeen eta «Nafa-rra 36, itxaropenetik terrorera» izenburua daraman liburu inte-resgarriaren aurkezpena.

Gipuzkoan eta Bizkaian izan dira

Aste honetan, AEKren aurtengo jardunaldiak



Irailak 15etik eta 19a bitartean burutuko dira Bizkaiko AEK-ren jardunaldiak Derioko Txori Herri institutoan. Gipuzkoako AEK-k ere Beran izango ditu, 17tik 19a bitartean.

Bietan gai berbera dugu, hots, inzidentziazko irakaskuntza aurrera ateratzea, edo ekitaldietan oinarrituriko irakaskuntza nola burutu, agerian diren oztopo guztiak gaindituta.

Egoera diglosikoaren kontra

Jardunaldi hauetan ez da aztertuko didaktika eta klaseen metodologia soil, irakaskuntza eredu berri osoa baizik. Irakaskuntza komunikatiboa oinarritzat hartuz, sistema hau garatu, Euskal Herriak bizi dituen baldintzak aztertuz eta egoera diglosikoa ezabatzerantz joko dutenak hautatuz. Eragin soziala edukitzea bi mailatan oinarritzen du AEK-k:

a) Antidiglosia: hizkuntza-rekin lan egiten denez, ahalik eta efektibotasun handiena lortu, ahalik eta euskaldun gehien lortu zenbat eta denbora guttienean. Metodologia komunikatiboak duen osagarri burgesa gaindituz

irakaskuntza aurrerakoa eroatea ekintzetan oinarrituz.

b) Aportazio kulturala. Kallean ekintzak egiten diren neurrian, herri jakintzari mesede egingo dio, batez ere herria bera parteartzailea bada. Kulturaren eremu zabala hedatu nahi du AEK-k, antzerki, zine, joko eta komunikabideei dimentsio berria emanez.

Oztopoak gainditzeko bide bila

Dena den bide honi ekiteko, agertuko diren oztopoak ez dira makalak izango. Aukera esperimentalean sartzean akatsak gerta litezke, baina urteotako esperientziak eta iazko urratsak ikusirik emaitza onak lortuko dutelakoan daude AEK-koak.

Jokamolde antidiglosiko honek ez du aldaketa gutti eskatzen, eta hainbat alor egokituak izan beharko dira, hala nola: eraketa eta didaktika. Eredu berriak eraketa eta didaktika molde berriak eskatuko ditu, eta hor ere badauka apustua AEK-k.

Jardunaldi hauei garrantzi handia eman zaie, hemendik aterako diren fruituak erabat mugatuko dutelako aurreantzean AEK-ren izaera, eta konfigurazio bera ere.

Fruitu garrantzitsuak espero

Jardunaldietarako eskualde bakoitzak gairen bat prestatu du, urtean zehar izan duen esperientziari lotuta: eskualde handi-txikiak, erdaldun-euskaldunak, eskualdeari loturiko materialearen sormena, herrialde zein Euskal Herri mailan proposatzen diren ekitaldiak, EKB indartzea eta abar izango dira beste batzuren artean tratatuko diren gaiak.

Eta gai teoriko hauekin lotuta, zenbait gai praktikoko ere: kulturgintza bultzatzeko proiektu orokorrak (ikas-elkarteak, herri hartzaileak, alfabetatze kanpaina etab.), eraketa egokitua, AEK-ren erreibindikazio kanpaina...

Ez da dudarik oraingo ekitaldiak eztabaida fruituorrrak ekar diezazkiokeela Koordinakundeari, bide berriak jorratzekotan bada, behintzat.

Iñaki GOITIOLTZA

Single batekin aurkeztu da «Izeki» taldea

«Musika tradizionalarekin eta gure sorketarekin folk-a egiten dugu»

Bilbotik datorkigu «Izeki» folk taldea. Lehen singlea argitaratu berria izanagatik zortzi urtez ari dira lanean.

dizionalaren arloan zebilen beste bat... beste musika motarik egiten zueneko bat ere bada, «ondo integratu da folk kontzepzio honetan».

«1978. urtean, hasi ginean, guk sortutako kantak ematen genituen. Nolabait esatearren, musika herrikoiean kokatuko lirake orduan egiten genituen gaiak. Musika tradizionaletik urrun zegoen orduan egiten genuena».

Orain, musika tradizionaletik edaten dutela adierazten badute ere, «ez da gure asmoa musika tradizional hori partituran aurkitzen den bezalaxe interpretatzea. Horretan oinarrituz eta ho-



«Kontzertuak egiten ditugu. Gutxi gora behera Oskorrik egiten dituenen modukoak».

Guretzat berria suertatu bada ere badira zortzi bat urte «Izeki» taldea sortu zenetik. Bilbon sortu eta, honelako kasuetan hainbatetan gertatzen den legez, batek aldegina, beste berri bat etorri... askotan joan da aldatzen taldearen konposizioa. Dena den, duela pare bat urtetik hona finkatu egin da taldea, eta hau da unea single bat atera dueneko, epe laburrean argitara emango duten Lp-aren esperoan.

Honako hauek ditugu single honetan parte hartu dutenak: Alberto Gomez (flauta goxoa eta trabesera), Vicky Jurado (kitarra eta mandolina), Aitor Serrano (akordeoia), Felix Santiago (baxua), Marisa Hernandez (boza), Kike Perez (biolina), Mikel Dominguez (kitarra eta boza) eta Aitor Gorostiza (flauta goxoa, txirula, okarina, tin whistle eta perkusioak).

Dantza talde batetan ari ziren lehen «Izeki» taldeko bi partaide, musika tra-

«Minoritarioa da folk musika»

ARGIA.— Nola ikusten duzue folk musikaren panorama Euskal Herrian?

IZEKI.— Nahiko txarto.

A.— Zergatik?

I.— Talde gutxi dagoelako eta jende gutxi etortzen delako musika mota hau entzutera. Minoritarioa da. Normalean nahiago du jendeak rock-a. Euskararen arloan zerbait egin nahian gabilta gu.

A.— Gauza bat izango da euskaraz egin daitezkeen gauzak eta bestea aukeratzeko den musika mota...

I.— Euskararena eta bestea ia ia eskutik helduta doaz. Dena batera. Euskaraz dena egin dezakezu, baina normalean gure musika mota euskararen alorrean dabilenari gustatuko zaio.

A.— Euskaldunak ezagutzen du euskal musika tradizionala?

I.— Normalean ez, ez bait dago ia talderik musika tradizionala egiteko. Talde gutxi dagoenez jendeak ez du musika tradizionala ezagutzen, edo ez du ezagutu nahi. Igual, nahiago ditu aukera ezagunagoak.

A.— Musikaren panorama horrela ikusten baduzue, aldatu nahiko duzuela pentsa daiteke. Nola ordea?

I.— Ekiten eta ekiten. Ez dago beste biderik. Guk musika mota hau egiten daugu zabaldu beharra dagoelako ustetan eta euskal kulturari aportazio bat egiteko. Nik ez dakit zein diren soluzioak.

D.Z.

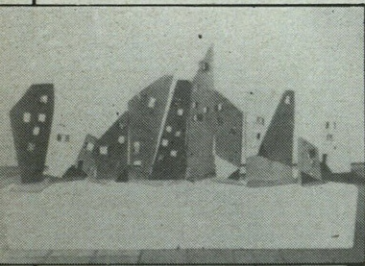
rrer babesean, purutasuna apurtuz, sorpen askatasun handiagoko bat lortu nahi dugu».

Urte hauetan izandako jende aldaketak egin nahi duten musikari buruzko alaketarik ez duela suposatu uste dute. Alderantziz; egin nahi zuten eta egin nahi duten horretan bermatu egin direla esan digute. «Elkar aberasteko prozesu bat izan da. Egiten duguna bi lerro nagusitan bana daiteke seguru: sorpen libreko gaiak eta musika tradizionalaren inguruan sortutako gaiak».

Dabid ZUAZALDE

Aiako Tailerreko A. Zinkunegi, A. Agirre eta A. Elosua

«Zeramikan zure bidea hautatzeko aukera ezberdinak dauzkazu»



Aiako Tailerreko zeramista hauek Zarautzen ari dira beren lana erakusten.

Zarautzko Kale Nagusian aurkitu ditugu beren erakusketan, Amaia Zinkunegi, Ainhua Agirre eta Antxon Elosua.

Hiru lagun, eta hiru lan erabat ezberdinak zeramikaren barruan.

ARGIA.— Noiztik ari zarete zeramika lantzen Aiako Tailerrean?

ERANTZUNA.— Duela bost bat urte. Koldo Merino hasi zen pittin bat tailerrean zeramika lantzen. Ondoren sartu nintzen ni, eta orain hiru gaude, Ainhua, Amaia eta hirurok. Zeramikako tailerrean alegia. Lehendik ere arituak ginen zeramika arloan. Ezagutzen genuen pittin bat Aiako Tailerrean sar-

E.— Ikastaroak badaude. Eskolak ere bai. Eta gero aritzea eta aritzea. Pieza asko egitea eta horietatik asko alperrik galtzea. Galtzen ikasten da. Urteak eta urteak behar dira ikasteko.

A.— Materialak eta garesti ateratzen al zaizkizue?

E.— Materiala bera ez da oso garestia, baina alperrik galtzen diren pieza guztiak kontutan hartuta, orduan bai, bada garestia. Labea erabiltzea ere garesti ateratzen da bestalde.

Ez da batere merkea ondo pentsatuz gero. Lana batez ere. Lan asko sartu beharra dago.

A.— Erakusketek ematen al dute gastuak eta ordaintzeko haina.

E.— Duela lau urtetik hona, Jaurlaritzak aurrena eta diputazioak gero, jaso izan ditugu laguntza batzuk. Aukera ematen digu horrekin jarraitu ahal izateko. Bestela gertatzen da zeramikatik bizi nahi baduzu oso gauza komertzialak egin behar dituzula. Eta oso azkar egiten direnak, produzio handia eduki behar duzu.

Piska bat inbestigatu eta lana aurrera atera nahiez gero ezinezkoa da bestela. Diru laguntzek posibilitate hori ematen dizu, ikasteko posibilitatea. Zeramika oso zabala da, milaka aukera ezberdin daukazu.

A.— Erakusketa ikustea besterik ez dago. Hiru lagun zarete eta hiru lan mota erabat diferente agertzen dira hemen.

E.— Dena buztinarekin eginda dago baina bakoitzak oso bide ezberdina aukeratu du. Zeramikak posibilitate asko eskaintzen ditu, norberak bilatu behar du gero bere bidea.

Hasieran ikasi egiten dituzue oinarriko gauzak. Esmal-

tea, tornoa... joaten zara ikastera. Teknikak jaso ondoren aukeratzen du bakoitzak bere roloa.

A.— Portugalen, Espainian eta beste herri batzutan hemen baino zeramika askoz ere gehiago ikusten da. Dendatan, kale-

E.— Hemen, Euskal Herrian bi alfarero daude. Baina halaz ere Euskal Herrian gutxi izan da. Izan direnak ere normalean kanpotik etorritakoak. Zeramika kanpotarrek erakutsi ziguten. Hala ere jende asko dago gaur egun zeramika lantzen. Beste maila batean ordea. Diseñoa lantzen, kalitatea bilatzen... Lehengo alfareri zaharra galdu da. Ez zaio baloririk kendu behar alfareriarri, baina beste maila bat hartu du hemen zeramikak. Zeramista oso onak daukagu Euskal Herrian.

A.— Arte bezala karakterizatzen ari zarete zeramika. Zer paper jokaten du artetintzan barruan?

E.— Arte bezala popularraren izango da seguruenik zeramika. Errazena identifikatzen eta apreziatzen. Zenbaitetan beste maila bat hartzen duela eta elitista xamarra izan daitekela? Bai, baina kimika ikerlari batekin ere gauza berbera gertatzen da. Dena den, hain elitista ez dadin izan orain badago aukera berri bat. Herri askotan ari dira kultur-etxeak irekitzen. Kultur-etxe horietan edukazio bat eman beharko litzaioke jendeari estetika aldetik gure ustez. Normalean ikastaroak egiten dira... denborasazkoak gehienetan. Alferrik galtzen dira gehienetan.

Peru UNZUETA

Bertso saioa gailendu zen
beste ikuskizunen gainetik

Urepelen, Xalbador hiltzearen 10. urtemuga

**Joan den
igandean,
hilaren 7an
omenaldi
hunkigarria
berritu zitzaion
Ferrando Aire
«Xalbador»i,
bere hiltzearen
hamargarren
urtemugan.**

Hiltzearen a
erran dugu,
baina oker gabiltza, Xalbad
or beti bizirik bait dago. Gorpuzki ez baldin bada, ha
ren iragan igandeko zortzi-
rehun entzule miresleren bi-
hotzetan minberekir dirau
Xalbadorren oroitzapenak.

Kriston propaganda egin
zuten aintzinako egunetan
Irulegiko Irratiak, telebistak
eta kazetek. Modu horretan,
iadanik larunbat arratsean
berrehun bat jende bildu zi-
ren Urepeleko trinketean
Magali Zubillaga neska tti-
piaren boza preziazteko (ho-
nek bederatzi urte dituela-
rik), Pantxo Etxegoien
kantu zahar batzu entzuteko
(haien artean eman zuen
Xalbadorren «Herria eta hiz-
kuntza»), eta jaialdia bukatu
zen Martikorena familiaren
showarekin. Alabaina, Erra-
munetaz aparte, taldea bere
arrebak eta ilobak osatua da.

Urepeleko eskola publiko-
ko haurrek Koldo Amestoi-
ren laguntzarekin antzerki
labur bat estrenatu zuten al-
di berean.

Biharamoneko ikuskizuna

Biharamonean, irailaren
7a, ospakizunak mezarekin
hasi ziren. Zortzi apez hor zi-
ren, euskal kulturaren maga-
lean, Xalbador zena benedi-
zioz santifikatzeko kasik.
Ondotik, oroitarria inaugura-
tua izan zen, mintzaldi pa-
rrasta batekin. Herriko ape-
zak harria sakralizatu zuen,
Xalbadorren alargunak oiha
gorria kendu bipilki, eta Mi-
xel Itzainak, Ramuntxo Kan-
blonek, Aranaldek, Urepelgo
andere merak... hitzalditxo
batzu egin zituzten Xalbad-
orrek utzi hutsa aipatzeko,
hura bait zen arras polimo-
foa: bertsolaria, poeta, idaz-
lea, eta kantaria!

Beraz, eliza kulturalaren-
tzat eta gobernatzen gaituz-
tenentzat (Urepelera etorri
bait ziren hautetsi politiko
asko, ezin jinez zirela Des-
trade, Ardanza etabar). Siste-
mak errekupeazio ahal
haundia erakusten digu, bai-
na ez ote zen hil aurretik ere
Xalbador sistema horretan
azken buruko biloraino sar-
tua?

Zazpi bertsolari taula gainean

Arratsaldean, laurak t'er-
dian, bazkari herrikoia
atzetik, trinketean gertatu
zen bertso-saioa, zazpi ber-
tsolariarekin. Mixel Itxaina
inebitalleak gaiak emaiten
zituen, batzutan sinpleegiak,
besteetan konplikatuak.
Arantxa Loidi, Gorrotxategi,
Lizaso, Lopategi, Xapun, Ez-
ponda eta Mixel Xalbador,
hona taula gainean abestu
zuten bertsolarien zerrenda.
Sujetak hauek izan ziren gu-
txi gora behera: Zerutik guri
begira dagoen Xalbadorri bi
kopla, euskaldunen egoera
Euskal Herrian zazpi aldiz
bertso bana, pobreziaren

gaiak bi bertso sail hartu zi-
tuen, Gorrotxategiri Matti-
nez galdetu zioten, Xanpu-
nek ez zituen bere emaztea
zertan zen jakiteko zerabilz-
kien sekretuak libratu, Mixel
Xalbadorrek bere ahotsa
Mont Blanc gainetik gazte-
diari mintzo zen Aita Saindu
prestatu zion, Arantxa Loi-
dik Urepelgo andere merari
bertsoak bota zizkion; hone-
la bi ordu t'erdia iragan ziren,
kasik konturatu gabe egia
erran. Lagun onekin, denbo-
ra labur zioen Zaldubik...

Trinketean zeuden zortzi-
rehun ikusleak ere, haien
aurpegi loriatuei begiraturik,
ez ziren enoatu. Eta bai, mai-
la oneko saioa izan zen Ure-
peleko hau. Aipa genezake,
saio horretan Iparraldeko
bertsolarien eta Hegoalde-
koen arteko diferentzia, ba-
tez ere gizartearen ideologia
espresatzeko orduan. Des-
berdintasuna nabari zen ju-
stu «euskaldunen egoera Eus-
kal Herrian» gaia aztertu ze-
nean. Hemengoek ez zituz-
ten gure eguneroko prole-
mak menzionatu, bakea, ba-
tasuna, odola eta arraza hi-
tzekin geratu zirelarik.

Lopategik berriz, ikasto-
lak, Parise-Madrile zubi poli-
tikoa, borroka, aipatu zituen;
eta Arantxa Loidik ausarta-
goa izan zen oraino askata-
suna hitza erabiltzen zue-
nean. Bi mundu agertzen zi-
ren beraz igandean Urepel-
en. Orohar, Xalbador aferra
on bat da denentzat. Urepe-
leko turismarentzat atzoko
egunak *pèlerinage* bat emai-
ten bait zuen baita herriko
autoritate moral eta politi-
koentzat. Gu behintzat, mon-
taia integratzaile horrek ha-
rritu gaitu.

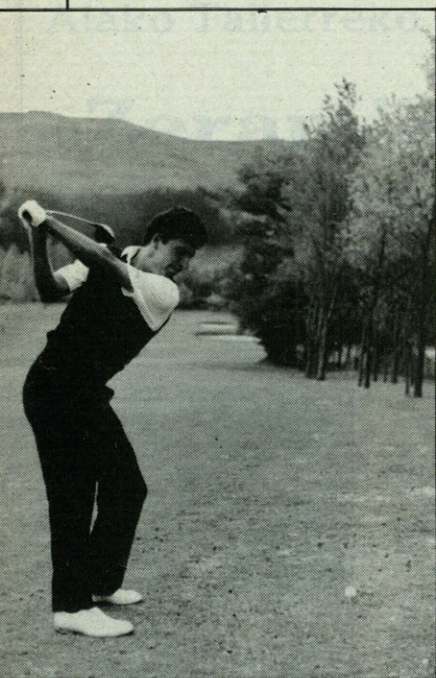
Azkenik, eta hau da zinez-
ko esperantza (esperantzarik
neon baldin bada), erran
dezagun Donibane Ikastola-
ko bospasei haurrek aintzi-



netik apailatu bertsoak kan-
tatu zituztela. Bistan dena,
Xalbador zutela gaitzat, bai-
na pentsatzekoa da maisuak
gorestea utzi eta beren zi-
nezko bidetik abiatuko dire-
la hamabost-hamasei urte-
kin, eta orduan gauzak piska
bat aldatuko, edo bederen
mugituko direla.

Beharrik alor ederrak eta
ingurumen naturalaren argi-
tasun mistikoak haserreak
zabaltzen ditu, eta beti beza-
la, gerokoak geroko.

Itxaro BORDA



Dagoeneko Txema Olazabal munduko golf jokalaria onenetarikoa da, hogei urte besterik ez dituelarik. «Hiru-lau urtekin baneraman makila nerekin».

Txema Olazabal: «Golfeko jokalaririk gentleman izan behar»

Hondarrabian, Jaizkibelgo golf zelaira hurbildu ginen abuztuaren erdi aldean, ea Joxe Mari Olazabal jokalariekin elkarriketa hau egitea erdiesten genuen; eta ez oso errez portzieto, udaran ez bait du han aste bete baino gehiago pasatzen. Orduan, jakin, ez genekien joan den asteo tamainako garaipenik lortuko zuenik, profesional mailan urte bete ere oraindik egin ez duenean, baina golfaren euskal jarraitzaileek somatzen zuten zegoeneko txapelketa handiren batetan egundokoa joko zuela: eta hara Europako Masters delakoa!

Duela hogei urte jaio zen Jaizkibelgo golfeko baserrian bertan, eta hantxe bizi da bere familia ere, egun osoan golfaren inguruan. Eguerdia da eta irribarre jatorraz agurtu gaitu, segidan harritu samar utzi gaituen euskara xamurrez mintzaldiari ekiteko, urteotan ia kastillanoz eta ingelesez bakarrik hitzegin izan duen arren.

Joxe Mari aitazten zigunez, eskuartearen makila bat zeukala jaio zen kasik. «Hiru edo lau urte nituela baneraman makila nerekin». Hura baino ez zen bere ingurugiroa: belardiak eta belardiak, zuhaitzak eta iparraldeko haize pittin bat. «Aurrerago gazte-txoentzako klase kolektibo batzutan sartu eta Agirre eta Arostegi jaunekin teknika ikasten hasi nintzen». Eta ordudanik badi-rudi esfortzurik ez diola suposatzen munduko jokalaririk trebe eta gazteenen arteraino iristeak. Oso apalki kontatzen digu behintzat eta dena.

OLAZABAL.— Lau urtekin dagoeneko hasia nintzen. Horregatik uste dut hogei urtekin profesional izatera heldu naizela.

ARGIA.— Zenbat denbora daramazu bada profesional gisa?

O.— Bederatzi-hamar bat hilabete izango dira honez gero. Beraz, orain, nere bizimodu bihurtu da. Ikasketak utzi behar izan nituen, golfaren ezin konpaginaturik. Zortzi ordu igaro behar dira-ta gutxi gora behera pilotari joka profesional mailan mantentzeko. Ez da broma, ez. Kanpora joan beharra izaten dut gainera zenbait txapelketa jokatzerako. Nere bizitza nola bideratuko nuen aukera egiteko momentua ailegatu zitzaizdanean hartu behar izan nuen erabakia: edo ikasketekin segituko dut ahal dudanean moduan edo golfari seriozki ekingo diot. Bigarrenari eutsi nion, jakina, liburuak lagatuz.

A.— Etxean nola enkajatu zuten zeu-
re erabakia?

O.— Tira, nik esan nien golfean jokatu nahi nuela. Gurasoek, COU bukatu behar nuela, bazpare, gauzak espero bezala ger-

tatzen ez baldin baziren. Halaxe egin nuen.

A.— Hire familia golfari oso lotua dago, ezta?

O.— Bai denak nolabait klubera lotuak daude. Hemen bizi gara, hemen dago base-
ria! Begira, nere aitak zelaien zaintze eta konponketan egiten du lan, amonak sukaldean, amak zerbitzutan eta arrebak ofizian. Golfarekin batera bizi gara, eta nere haurtzaroko giroa honetara mugatu izan da.

A.— Herorrek, golfak jokatetik aparte, denborarik hartzen duk gazte-txoei kontseiluak eman eta irakasteko.

O.— Ahal izaten dudanean. Denboraldi garaian ez dut astirik edota hor zehar nago txapelketaz txapelketa Euskal Herriatik kanpo. Baina negua etxean igarotzen dut. Orduan geratzen naiz talderen batekin jokatzeke, hemezortzi-hemeretzi zulo; eta be-
raiekin iharduten dut, hau edo bestea egin beharko luketela gomendatuz.

A.— Zenbat irauten du bada golfeko denboraldiak.

O.— Zortzi bat hilabete dira, bederatzi-raino iritsi daitezkeen zortzi hilabete, gutxi gora behera. Apiriletik hasita edo. Hiru golf zirkuito daude: amerikarra, asiatarikoa eta europeoa. Horietatik europarra baino ez dut ezagutzen oraingoz, baina akaso Asiatara joango naiz bi edo hiruz txapelketara. Ikus-
teko, ezagutzeko batez ere, hango bizimodu, hango golf zelaia...

A.— Nola hasi hintzen konpetiziotan.

O.— Lehen bazen alevin izeneko maila bat. Hantxe hasi nintzen, aurrena geratuz, zazpitik bederatzi urte bitartekoan artean.

A.— Hik betidanik destakatu izan duk golfean ala azken urteotako esfort-
zuen poderioz etorri duk hire garaipena.

O.— Egia esan, ni ondo jokatzen hasi nintzen txikitatik; beti makila eta pilota artean! Maila hori pasatu nuenean ere txapelketak eskuratzen segitu nuen. Urtero irabazten nuen garrantzitsua zen zeozet. Pro-

gresiboa izan da, bai, baina nik uste betidanik izan dudala iaioetasuna, oso gazte hasi nintzelako akaso.

A.— Eta orain konpetizio altuetan zer moduz konpontzen haiz. Amateur izate-tik profesional izaterainoko pausua galanta izango bait da.

O.— Nik, nik ez nuen espero honenbesteko arrakasta. Harritu samar nago. Lehen-dabiziko urtea da, eta maila honetan munduko onenak daude. Harrituta, baina kontent.

A.— Ez zaik iruditzen oso saltu handia dela halako golfista gazte batentzat profesionalerakoa.

O.— Bai eta ez. Ez, hori egunen batean egin beharko nuelako. Gogorrena dena zera da, hemen nere bizibidea jokatzen dudala. Lehen, amateur gisa, nere posibilitate guztiak zelairatu gabe irabaz nezakeen, baina orain zailtasunak erabatekoak bihurtzen dira. Profesionalak gara eta ez da inon ezer erregalatzen.

A.— Diru kontuak ere asko aldatuko hituen profesioal mailara igotzean.

O.— Kontua sponsor baten babesean oinarritzen da. Garaipenen arauera jarraitzen zaituzte eta zugan egin dezakete apostu. Atzerriko jokalditan zortetik izanez gero... Bidaia, janariak, hotelak etabar beregain hartzen dute beren marka eramatearen truke. Nik profesional izateko asmoa neukan jadanik. Kanpoan txapelketak irabazten nituen, nere aurka zebiltzanak ez zitzaizkidan horren zailak iruditzen, amateur mailan ia dena irabazi nuen... eta bakarrik etorri den kontua da saltuarena. Noizbait izan behar zuen.

A.— Euskadi mailan federaziorik badago gazteak kirol honetan bultzatuko?

O.— Orain bai, sortu berri da. Adibidez, oraintsu Biarritzen antolatu dute *open* bat, eta gazteak laguntzen dituzte etxetik kanpo mugitzeko. Horrek asko motibatzen du. Nik ezagutu badut ere, nere profesionalerako pausuaren atarian izan da. Orain hasi dira benetan zeozter laguntzen.

A.—Euskal golfaren etorkizunaz mintza gaitzke: laguntzak, zelaia, jokalaria...

O.— Ez da erreza hori ikustea. Biarritzen, Hondarribian, Zarautzen, Bilbon (bi) kanpoak badira. Gutxi dira hala ere, baina kontua da lau-sei kanpokin jende ona ateratzea. Hori da erronka. Hamar-hamabost urtera, auskalo! Beti dago esperantza bat. Azken finean, diruaren bueltan dabil arazoa, ez? Dirua, eta gazteek txapelketak irabazteko amorrua edukitzea. Horretan oinarritzen da izan dezakegun etorkizuna.

Hemengo jokalariei dagokienez, badira lau edo bost gazte ongi jokatzen dutenak. Bi espainiako selekzioan ari direnak: Jesus Mari eta Jose Manuel Arruti, hondarribitarak, une hauetan British Opena jokatzen ari direnak. Beste asko badira zortzi-bederatzi urtekoak, hemendik zazpi edo zortzi urtera jokolari handiak izatera iritsi daitezkeenak. Jokatu eta jokatu egin behar!

A.— Golf jokolari izateko ze gaiatsun behar da. Botazak sekretua! (Farre egiten du. Antza denez badu pozoien bat eta ez digu azaldu nahi).

O.— Golfa, golfa polita baldin bada ere, oso zaila da. Ingelesak esaten duten bezala, *gentleman* izan behar duzu jokalaria izateko. Bizitza beste ikuspuntu batetik begiratzeari eragiten dizu.

A.— Baina golfeko jokalaria izateko aukerak ez dira nolana hikoak...

O.— Aukerak, ba —*onartuko nahiko ez balu bezala*—, oso desberdinak dira. Ez materiale kontuan garestia delako, golfeari jokatu ahal izateko zelaia behar delako. Klub bateko sozio egin behar da, eta, jakina, ez dago mundu guztiaren eskuragai.

A.— Golf zelai publikorik badago European?

O.— Espainian ez dago. Frantzia orain hasi dira: bost daude dagoeneko eta hiru proiektuan. Ingalaterrakoa berriz izugarria da, beste galaxia bat. Han badira zortzirehun bat zelai, eta horietatik agian bostehun dira publikoak. Edonork joka dezake; benetan pozgarria da, zer esango dizut, taxista bat primeran jokatzen ikustea! Tradizioak zer ikusi handia izan du. Oso samurra da hori nabaritzea. Han sortu zen golfa eta mundu guztiak ezagutzen du zein den jokalaria hau eta zein bestea, non jaio zen eta zein koloreko begiak dituen.

A.— Golfak ere, saskibaloia edota futbolarik bezala, badu al mundu ezkuturik.

O.— Ez, ez da sekula ikusi. Diru eta azpijokoak ez dira existitzen. Horregatik esaten nizu golf jokalaria *gentleman* direla. Golfa ez da futbola edota saskibaloia izan daitekeen bezalako negozio bat. Sponsorrek, adibidez, dirua propagandaren truke ematen dute, besterik ez. Sponsorrik ez balego golfa akabo, amateur mailan ezik. Futboleko klubak kentzearen antzekoa izango zen.

A.— Eta bukatzeko, torneotan parte hartzeko rankig bat egon ohi da. Nola hago.

O.— Ba... hamaikagarren —*lotsatuko baltitz bezala*—.

A.— Neoprofesionaletatik lehena.

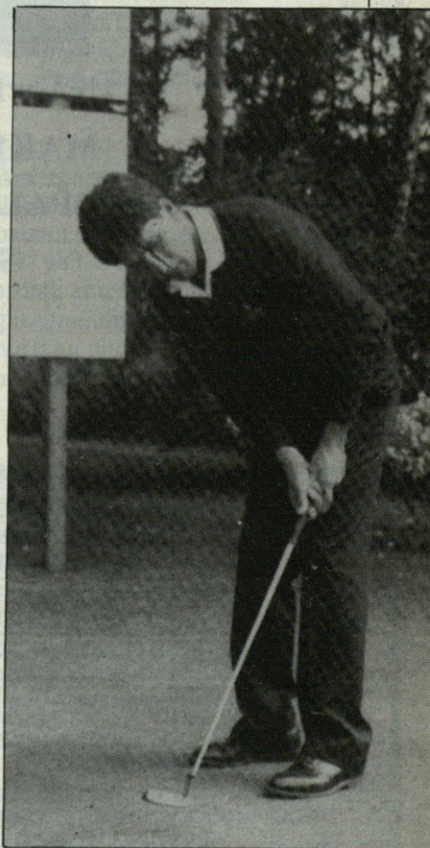
O.— Bai... Presio handia suposatzen du. Batzutan asko espero dute nigan; baina batzutan ondo ateratzen da eta bestetan ez. Hor mantentzeko gai sentitzen dut nere burua, erregular samar bait nabil aurtengo denboraldian: bigarren postu bat Ingalaterrako open batean, hirugarrena bi txapelketatan, Madril eta Holandan hamahirugarrena, eta garrantzitsuen British Open-eko hamaseigarrena...

Badira lau txapelketa haundiak munduan: hiru ameriketan jokatzen dira eta bakarra European: Britainiar Opena, Mاستerra, US Opena eta PGA; horiek osatzen dute Grand Slam delakoa. Britainian lortu nuen hamaseigarrena mundiala izan duk!

A.— Eta noraino ailegatuko ote haiz.

O.— Ausardiaz... nik uste Severianoren alturara ailegatuko naizela —*eta farre egiten du ia algaratan. Hau izan da elkarrizketako erronka bakarra, eta berau txantxetan edo botatakoa.*

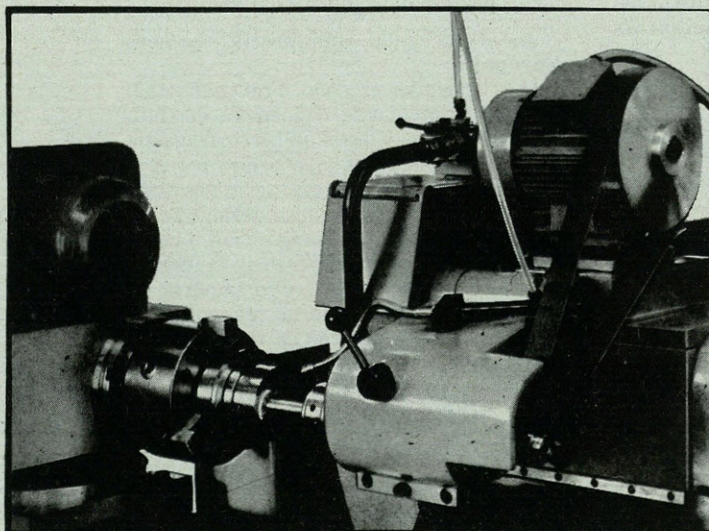
**G. ARRESE
(Argazkiak: F. LILLY)**



«Nik ez nuen hainbesteko arrakasta espero. Harrituta nago, baina kontent».

ZIENTZIA ETA TEKNIKA

Hurrengo alean



UEU: EKITALDI BERRI BATEN BALANTZEA
MAKINA ERREMINTAREN AZOKA BILBON
BHOPAL: HIRUGARREN MUNDUAREN TRAJEDIA
GIPUZKOAKO UREN PLANGINTZA
NATURAREN ERRAIETAN

Urriaren batean zure kioskoan

"Elhuyar. Zientzia eta Teknika" aldizkaria jaso nahi dut. Urtean honen sei ale jasoko ditut gainera doan "Elhuyar" aldizkariaren bi ale.

Izena.....
Helbidea..... Lanbidea
Hiria..... Telefonoa
Ordainketa:

Errenboltsoz

Kontu korrontea k/k: zenbakia..... Bankua:.....

- ☐ Urtebeterako 2.000 pta. Euskal Herria eta Frantzia
- ☐ Bi urterako 3.900 pta.
- ☐ Hiru urterako 5.800 pta.
- ☐ Urtebeterako 2.500 pta. beste herrietan.

Harpidetza-txartela: ELHUYAR Kultur Elkarte. P.K. 361. DONOSTIA

Artzaiak

Menditarra naiz eta gogoan
beti izan det artzaia
eta badaukat bere bizitza
pixka bat berritu naia
ardiak ditu bere lagunak
nola aste ala jaia
horixe degu guraso zarren
bizibideen sustraia.

Gure aurreko guraso zarrak
Euskalerrian aurrena
ehiza zutela bizibidea
eta artzantza urrena
hola da behintzat orain arteko
historiak dakarrena
artzantza zala euskaldun zarren
bizibiderik zarrena.

Orain bimila urteko gauzak
berritzen hasten bagera
orduak ere artzaiak bizi
ziran oraingo antzera
arkume batzuk lapuan hartu
saltoka Belen aldera
lenen artzaiak iritxi ziran
Jesus ona agurtzera.

Gizonarentzat bizitza latzik
balidin balego munduan
iruditzen zat artzaiarena
izango dala neguan
ardi larreak elurrarekin
estaltzen diran orduan
esaten zail da artzai maiteak
zenbat sufrituko duan.

Ardi batzuek ume minetan
trumoia ta kazkabarra
oia utzita ardiengana
derrior jeiki beharra
hura ardien marrua eta
hura arkume negarra
dudan jartzen naiz kartzela ere
ote leiken horren txarra.

Goiz ta gauetan ardia jetxi
eta ondoren larrera
ile haundiko zakur zatar bat
doa barruti ertzera
barrutiaren ertzean dabil
batera eta bestera
erositako barrutitikan
inor ez dadin atera.

Txakur gaixoa pin dabil baina
mugan ezin errenditu
naizta tartean ardi batzuek
hanketatik herren ditu
nagusi jaunak ikusi nai ez
txakurrak ezin gelditu
danik artzairik onenak ere
pikardi hoiek baditu.

Negu guztia igaro dute
udaberrira begira
dunbak erantsi ardieri ta
badijoazte mendira
hemen hainbeste alanbre eta
muga ez dagon tokira
artzaiarentzat zorian edo
egun onenak han dira.

Garagar hila inguru edo
berotzen hasten danean
beren ardiak moztan dituzte
mendiko auzo lanean
euren artean zaputzik edo
haserre ez daudenean
alkartasuna haundia baita
mendian eta kalean.

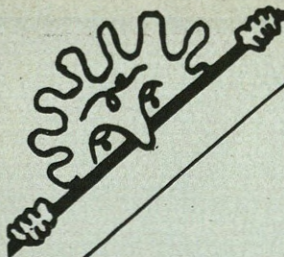
Dibertitzeko aukera asko
ez dadukate gaztetan
dantza tokia berdina baita
igande edo astetan
inoiz etxolan aste osoa
hilabetean bestetan
azkenerako ia bakarrik
hasi beharko hizketan.

Amets eginaz ikusi behar
Benidor aldeko plaiaak
bainan mendiak ere baditu
toki polit'a alaiak
ardiak antzu gelditutzean
gure mendiko anaiak
hortxen dituzte urte guztiko
oporraldi edo jaiak.

Artzaien bidez hornitzen dira
jaketxe askotan maiak
izanez ere onak baidira
ematen dituzten gaiak
zikiro eta arkume goxo
gazanbera ta gaztaiak
gehiago maite behar ginduzke
ardiak eta artzaiak.

LAZKAO-TXIKI

(IZ diskoetxeak kaleratu berri duen «Goiherriko bertsolariak» diskorik hartuak)



jo... adarra

EZKONBERRIEN ARTEAN

Bi adiskide ezkonberri elkartzen dira eta:

— Bada, niri beti esan zidanaten maitasuna itsua zela.

— Bai, neska, horretan arrazoi dun, baina matrimonioa okulista bezalakoa dun: begiak irekierazi egiten dizkin.



MINA NON?

Joan da Josetxo sendagilearengana ondoezik zegoela eta:

— Ondoezik... Baina esango al zenidake justu-justu zer gertatzen zai-zun?

— Hitz gutxitan adieraziko dizut. Azken bolada honetan izugarrizko mina jartzen zait bizkarrean batzutan, lepoan, bestetan, alde batean ere, inoiz edo behin...

— Baina zuk non sentitu zenuen mina estraineko aldiz?

— Lantokian, sendagile jauna!

ongi gordea

F M E U K Ñ F A S
A Y L S D T H Z K
K I A T B Y M O U
D Ñ U G C D J X G
R H Z M L F Ñ B C
M F B J C N T X K
S G X A P S D Z Ñ
B Y T L X H G I P
L H P Z J Y P U C

B Ñ G D X H L Z P
Q K S E B Q E Ñ I
J D M P R U M G Y
T Y Ñ M Q I B A F
F M D P G Ñ D S O
I R I A U Y M X S
E O S B O I A J H
X N Q I Y P F U L
F L H U E L G O X

Euskal Herriko mendi baten izena dago gordeta lauki honetan. Aurkitu nahi baduzu, estal itzazu lau aldiz errepikatzen diren letren laukiak. Sobratzen diren letrekin osatuko duzu mendi ezagun horren izena.

Lauki honetan Bizkaiko herri baten izena dago gordeta. Aurkitu nahi baduzu, estal itzazu lau aldiz errepikatzen diren letren laukiak. Sobratzen diren letrekin osatuko duzu herriaren izena.

Soluzioa: ERNIO

Soluzioa: KARRANTZA

AFALORDUAN

Neskame hari ere ez zitzaizkion al-haka zuzenak egokitu nagusi bezala. Arrazoi batengatik edo bestengatik, baina beti bazuten zerbait eta neskamea nazkatzen hasita zegoen.

Afaltzen hasten dira eta etxeko andreak esaten dio:

— Aizu, Arantxa. Uste baino makarroi gutxiago atera dira. Ez zaizu axolako arraultze frijitu bat egitea, zureztat?

— Ez, noski.

Bigarren platera jaten hasterakoan zera dio berriro etxeko andreak:

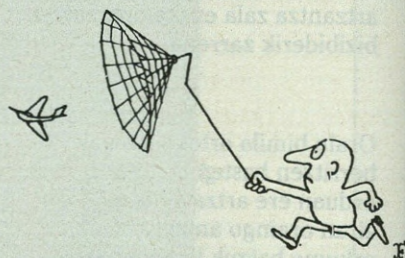
— Kontxo, kontxo. Bai azkar bukatu dugula gaurko bisigua. Beste arraultze bat egingo al duzu Arantxa?

— Bai, bai, egingo dut.

Denbora badoa eta neskamea ez da agertzen janari gehiagorekin. Etxeko andreak txirrina jo eta halako batetan azaltzen da:

— Baina, zer dela eta ez diguzu zerbitzen hurrengo platera?

— Barka bezate beroiek, baina oilaskoa hain zen txikia, oso-osorik nik jan dudala. Baina lasai bitez, arraultze batzu egingo dizkiet eta.



OPORRETARA NORA?

Oporretara joan aurretik Mikel ize-neko lagun batekin egon nintzen solasean. Normala den bezala oporren gaia azaldu zen eta berak Veneciara zihoala esan zidan. Pozez gainezkoa zegoen, ez bait zen sekula Euskal Herrikan kanpora atera, eta gainera nor aterako eta Veneciara. Zer gehiago nahi duzu, bada?

Oporretatik bueltan, lehenengo pertsona zein ikusiko eta bera:

— Dagoeneko itzuli al haiz? Baina ez al hidaan esan hilabeterako hindoala?

— Motel, motel, ez diat joaterik izan. Aste bete lehenago nire lehen-gusua joan huen eta telefonoz hotsegin zidan goitik behera inundatuta zegoela abisatzeko.

osasunaren arduraz

Eguzki artifizialaren arriskuak

EGUZKI artifiziala eta «Uva» izpi-makinak oso kaltegarriak izan daitezke: oriztak (pekak) melanoma bihur ditzakete, h.d. orizta gaiztoak, pertsonaren heriotza ere sortera dezaketenak. Uda partean jendeak duen eguzki-egarrigatik larrazaleko eritasunak bikoiztu egiten dira azken urteotan, adituek diotenez.

Uda izpi horiek (medikuek psoriasis, liken zapala edo larrazaleko mantxa zuriak denboraldi batez sendatzeko erabiltzen dituzte arren), era desegokian erabiltzen direnean larrazaleko eritasunak sor ditzakete, eta larrazalaren zahartzea bizkortu eta azkarragotu, honek dakartzan arrisku gutiekin.

Pablo Umbert dermatologo katalanak uste duenez «eguzki naturalarekin beltzarantzen ez dena, ez da ura izpiekin ene beltzaran-duko, melanozitoek pigmentuak sortzeko duten gaitasuna bait da beltzaran egiten duena pertsona bat, eta horregatik pantaila baten aurrean jarri aurretik izpien potentzia eta dosiak oso kontutan hartu behar dira, izpi hauek duten eragin atzeratuagatik».

Azken ohar bat ere kontutan hartzekoa: eguzki artifiziala hartzera doan pertsonak medikazioaren bat hartuko balu, kontuz! «Uva» izpiek botiken portaera aldarazi bait dezakete, eta begi-inguruan babestu egin beharko bait da lesioak baztertzeko.

Xabier AGIRRE

a ze flasha!

AU XVII^{ME} SIECLE, PHILIPPE IV RÉGNE SUR L'ESPAGNE. FAIBLE ET SANS ENVERGURE, IL LÈSSE LE POUVOIR RÉEL À SON FAVORI GASPAR GUZMAN, DUC DE OLIVARES QUI, IL N'EST PAS SPÉCIFIÉ POURQUOI, LE POUSSÉ À ACCORDER L'INDÉPENDANCE AU PEUPLE BASQUE. LE 6 NOVEMBRE 1643, PHILIPPE, APRÈS MANTES HÉSITATIONS, SIGNE UN PARCHEMIN STIPULANT QUE TOUTES LES PROVINCES BASQUES SERRAIENT DÉSORMAIS ÉMANCIPÉES DE LA TUTELLE ESPAGNOLE.



EN EL SIGLO XVII, FELIPE IV REINA EN ESPAÑA. DÉBIL Y SIN CARÁCTER, ABANDONA EL PODER EN MANOS DE SU FAVORITO, GASPAR DE GUZMÁN, CONDE-DUQUE DE OLIVARES, QUE, EL 3 DE ENERO DE 1643, CON EL EXTRAÑO ARGUMENTO DE "EVITAR UN NUEVO CONTENIDOSO CON ITALIA", LE EMPUJA A TOMAR LA INSOLITA DECISIÓN DE FIRMAR UN PERGAMINO POR EL QUE SE EMANCIPA DE LA TUTELA ESPAÑOLA A LA ISLA DE SAN DAMIÁN.



MAIS, LA MÊME ANNÉE, AVANT QU'IL PUISSE UTILISER LE PARCHEMIN, OLIVARES EST RENVERSÉ PAR UNE VIOLENTE CASALE MENÉE PAR LE TRÈS PUISSANT COMTE DE PAMPÉLINE PARTISAN, LUI D'UN PAYS BASQUE ESPAGNOL. LE DUC DOIT S'EXILER. IL MOURRA À TORO EN 1645. PHILIPPE IV SUIT ALORS LA POLITIQUE D'UNION NATIONALE DU COMTE DE PAMPÉLINE JUSQU'EN 1665, DATE À LAQUELLE IL MEURT, NE LAISSANT AUCUNE DESCENDANCE ET RENFORÇANT PAR LÀ MÊME LE POUVOIR DU COMTE.



PERO, EN ESE MISMO MES, ANTES DE QUE PUDIESE UTILIZAR EL PERGAMINO, OLIVARES CAÍO EN DESGRACIA POR UN VIOLENTO COMLOT MANEJADO POR EL MUY PODEROSO CONDE DE PAMPOLNA, VIÉNDOSE OBLIGADO A PRESENTAR LA DIMISIÓN. MURIÓ CONFINADO EN TORO.



Ezta komikietan ere, hi!

XVII. mendea, Felipe IV da Espainiako errege. Ahula eta talenturik gabea, agintea bere «favoritoa» den Gaspar Guzman Olivares-ko dukeari uzten dio. Eta honek, ez da go garbi zergatik, Euskal Herriari independentzia ematea erabakitzen du. 1643ko azaroaren 6an, Felipek, zalantza handien ondotik, pergamino bat sinatzen du zeinaren bidez erabakitzen bait du egun hartaz geroztik euskal probintziak aginte espainolagandik libre geratzen direla.

Baina urte berean, pergaminoa erabili ahal izan dezan baino lehen, Olivares intriga bortitza batean botatzen dute, kolpe hori Iruñeko kondeak gidatzen duelarik, aginte handiko gizona bera eta Euskal Herri Espainol baten aldekoa. Dukeak atzerriratu egin behar du. 1645ean hilgo da. Felipe IV.ak orduan batasun nazionalako politika darama Iruñeko kondearekin, 1665an hilgo den arte. Erregeak ez du oinordekorik utzi, eta kondearen agintea sendotua geratzen da hola.

Carlos Monega, Olivaresko Dukearen seme sasikoak hartzen du heredentzian Felipe IV.aren agiria eta euskal independentziaren bandera bereganatuko du bere aita hiltzean. Iruñeko kondeak preso harrapatuta, eta honen kontra borrokatzeko ahulegi delarik, ihes egin behar du. «Valiente» untzian sartu eta Ameriketara doa bere pergaminoarekin...

Yucatanen berriro sartzen da espainolen kontrako borrokan. Eta 1665ko martxoaren 21ean ejertzito indiar baten buru dela Merida bereganatuko du. Baina bi egunen buruan, espainolek soldadu gehiago bidali dituztelarik, atzera egin behar du. Uxmalen menderatuko dute handik hiru urtetara, eta Chac Uanambak herrira erretiratuko da, han hilgo delarik.

Bale, kieta. Fikzioa da. Baina deretxoa zuen Marc Mathieu-k euskaldunok bere komiki batean aipatzeko. Eskubide osoa zuen euskal independentzia erabakitzen duen pergaminoa asmatu eta estatuatxo maya batean sartzeko, zenbat gehiago irudi hori Chac edo euriin jainkoa bada. Inork ezin zion ukatu ohostu duten estatuaen bila dabilenetako baten ahotan ipintzea: «Orain ulertzen dut Soquieres-en ikusi dugun koadro hura. Egia, Espainiako Euskal Herria 1643tik independentea da, eta inork ez daki... Eta bada hori jakin dadin nahi ez duenik».

Eta nork ematen die «Metal Hurlant» komiki-aldizkarikoei gure lagun Marc Mathieu-k frantsesez «Pays Basque Espagnol» deitzen duena «Isla de San Damian» itzultzeko? Ezta komikietan ere, hi, ez dutela barkatzen. Gero eta arrazistago nabilen, neska.

Martin Goikoetxea

Fiesta Nacional

1940

«Cruzada», bukatu berria.

Hamar urte nituen orduan. Eta korrida bat ikusi behar genuela erabaki zuen gure aitak. «Ikusi behar» nuela baino hobeki letorke, agian, «dastatu behar» genuela: «saltsa» betean alegia.

Eta korrida bat behar bezala dastatzeko, moda zenez, «coche de punto»z joan behar omen zen plazara.

Eta Avenida-ra joan ginen kotxea hartzera.

Bina zaldik tiraturik, gaur «Bai-Bai» kafetegian dagoen ezpaloaren ondoan egon ohi ziren «kotxe» haiek (garai hartan, «Raga» eta «Madrid» izeneko kafeen ondoan). Korrida egunetan huraxe zen abiapuntua; eta emakumeak, eskuetan abaniko koloretsuak harturik, peinetan nabarmenez eta mantelina dotorez jantzi ohi ziren, Andaluzian bezala edo. Hain zuzen ere, Chofre-raino, eta Avenida eta Miracruz kaleetan barreneko kotxe-ilara bitxi haren pasaia izaten omen zen korridaren «kolorea».

Arratsalde hartan, giro horretan murgildurik heldu ginen plazara. Ortega zuen deitura, gaizki ez banago, toreroetako batek. Beste birekin aritzekoa zen; baina ez naiz beroien izenaz oroitzen. Eta berdin zaigu, jakina.

Eta orduantxe ikusi nuen neure bizi guztian ikusi (eta ikusiko) dudan korrida bakarra.

PASODOBLE giroa betean, «paseíllo» delakoa egin dute aurrenik. Ez nekike arrazoia azaltzen. Baina torero urretsu, harroputz eta galtzes-tu haiek, hotz utzi ninduten erabat.

Gero, zezen bakoitzarekin ekintza-zerrenda berbera errepikatzen zelarik, abere eder baten torturaketa eta hilketa gupidagabea ikusi nuen.

Pase labur batzuren ondoren, pikadorearen «faena» gertatu da, oker ez banago. Pikadoreak, zaldi gainetik zezenaren larrua zulatu nahian, bere indar guztiaz akuilu luze bat bultzatuz eta jiratuz, eta bere gorputz guztiaren zama hagarren gainetik erantsiz, lortu egin du azkenean zulaketa hura. Berehalaxe, iturri batetik bezalaxe jalgi da odol gorria, oparo, batera zezenaren sabela inguratuz eta plaza-zorua ere ausarki bustiz. Eta horra hor pasodoble «chulo» baten airea bazterrak betetzen ari. Jendea, noski, loriaturik.

Baldilleroen txanda etorri da gero. Ez dakit zenbat izan ziren. Baina beroien eginkizuna garbi dago: zezenaren bizkarrean koloretako labana zorrotzak iltzaturik uztea. Eta balantzaka ikusi ditut banderilla horiek; baita zauri berriotan odola erruz isurtzen zela. Zezena dagoeneko, odol husten abiatua, eta ahultzen hasia; eta oinazeen oinazeaz, marruka ere bai tarteka. Jendea, artean, ezin poziago faena zoragarri haiek ikusita. Eta torturaketaren martxa ona ospatzekotan, beste pasodoble chulapón bat barra-barra.

Bukatzeko, matadorea; euskara hutsez esateko, hiltzailea. Ezpata luze bat hartu du, zezenaren bizkarrean erdi-erdian sartu (behin, onenean; laupabost aldiz, okerreanean); eta odol iturria berriro jalgi da oparo. Zezen handiak, orduan, bere belauak tolostu ditu, eta lurrrera erori da. Helburua lortuta dago: tortura hutsez eta pasodoble airetan hil dute zezen indartsu hura. odol tatxa eskergak estaltzekotan, hondar pilo batez diximulatu dituzte balentriaren ondoko istil gorriak.

Ez omen zen gertatu, dena dela, zezen hura behar bezain oldarkorra. Eta, pasodoble giroan zaldi talde batek zezenaren gorputza, oraindik odola zeriolarik, plazatik arrastaka erretiratu duenean, oihu bitxiak entzun ditut han-hemenka: «medio toro», «medio toro»...

GURE aitak ilusio handia zeukan guk korrida bat ikus genezan; eta izkutatuta egin nion neure pena, neure amorrua, neure goragalea.

Baina sekula eta inolaz ere horrelako astakeriarik berriro ikusiko ez nuela erabaki nuen. Eta halaxe egin dut. Abere ximple, jator eta indartsu bat, festa giro harroputz hartan, eta era gupidagabe hartan, behin eta berriz akabatzea, mingarri iruditu zitzaidan, lotsagarri, izugarri. Eta toreroak gorroto izan nituen horrela lehenengo egunetik beretik, bihotzaren erditik, haur batek gorrota dezakeen bezala; eta bihotzaren erditik ere, zezen gizajoak maitatu. Eta lehenengo egunetik, beraz, «España cañí» eta gainerako pasodobleekiko, gorroto osoa hartu nuen. Ezintasunean eta aspertuen libertimendu gisa hiltzea zein latza zen ulertu nuen.

Handik urte batzutura (frankismo betean ez baitzen zaila!) «festa» (??) lotsagarri horri espainiatarrek «fiesta nacional» deitzen diotela ikasi nuen; eta fazistek sekulako propaganda egiten ziotela. Eta neure burua español ez sendituz, lasai gelditu nintzen.

BAINA orduantxe ere ikasi nuen, zurturik, euskaldun batzuk (José de Arteche idazleak, besteak beste) «festa» (??) hori euskaldun jatorizat zeukatela, pasodobleak eta guzti; eta zezen-torturaketa horren aldeko porrokatuak zirela. Ez nuen hura hastapean ulertu; baina gero bai.

Orain, beharrik, zezen-korridak torturatzat salatzen dituzten pintadak agertu dira gure herrietako murruetan; eta han eta hemen zuzenen aldeko (eta, hortaz, korriden aurkako) multzoak antolatzen hasi. Poz galanta izan dira niretzat; eta, agian, beste askorentzat. Bazen garaia!

Donostian, bestalde, zezen-plazarik gabe gelditu gara. Hobe, dudarik gabe.

ABEREAK, aliamiak oro, gure anaia hurbiltzat dauzkate. Zezenak ere bai.

Beti izan dut, bestalde, zakurren bat etxen: laguanik onenak zaizkit. Eta neure bulegoko horman, aspaldi danik, gure egiaeren oroikarri, gorila bikote indartsu eder baten fotoa daukat.

Beti iruditu zait antropozentrismoa (kristauena bereziki) ez-jakintzaren, itsutasunaren eta giza-harrokeriaren neurri zehatza.

Zezenzaleek barka nazatela: zezenen arazo honetan, gauza bera.

TXILLARDEGI

Eros ezazu

ZEURE ETXE



LAN KIDE AURREZKIAREN HIPOTEKA-KREDITU BATEZ

Etxebizitza baten beharrean bazera edo-eta darabiltzuna eskuratu nahiez bazabiltz, oraintxe duzu garaia: Eska ezazu Hipoteka-Kreditu bat Lan Kide Aurrezkian. Egiazko balioaren %70taraino finantzatzuko dizugu zure erosketa, interesik txikien eta baldintzarik hoberenetan. **Edo % 100taraino gure Erakundearen osoko Finantzaketa Planera biltzen bazera** eta jakina, legeak eskaintzen dituen abantaila fiskal guztiak eskuratuko dituzu.

Zatoz bisitatzera eta esaiguzu zure asmoen berri. Eta konta ezazu gurekin.

Oraintxe da garaia



**CAJA LABORAL POPULAR
LAN KIDE AURREZKIA**

Euskadiko Kutxa

ETXEBIZITZA EROSI EDO BESTE BEHARRIZANETARAKO HIPOTEKAZKO KREDITUAK GURE BEZEROENTZAKO. PERTSONA FISIKO EDO JURIDIKOENTZAKO BEREN NEGOZIOTARAKO. ETXAGILEENTZAKO: HITZARMEN DESBERDINAK ERAKUNDE PUBLIKOekin. KONTSULTA EZAZU.

ERANTZUN EGOKIAK

Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian
Gipuzkoari lagundu
nahi diogu.
Horregatik, zerbitzu-
eta prestazio-aukera
zabal bat eskaintzen
dugu.
Eta kirol, kultur, zientzi
eta herri-izaerako

ekimen-mota guztietan
partehartzen dugu.
Gure herriaren
aberastasunean
partehartzeko.
Gipuzkoako Aurrezki
Kutxa Probintzian,
beti ere erantzun
egokiak.



CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA

"Erantzun Egokiak"
